

Nr 1 1990 • årg 13 • 25 kr

politisk och kulturell tidskrift

sydasien

*Rajiv, Rajiv på
väggen där
Säg vem bäst att
styra landet är*

V P Singh
Premiärminister

INDIEN EFTER
VALET
10 SIDOR

CALCUTTA
300-ÅRIG
METROPOL

BLODBAD OCH
TERROR I
SRI LANKA

sydasiens

politisk och kulturell tidskrift

Omslagsteckning: Prabhakar Bhatlekar
Illustrated Weekly of India

INNEHÅLL 1/90

Blodbad i Sri Lanka.	3
Röster i Indienvalet.	6-12
Ajit Roys krönika	13
Varför förlorade Rajiv.	14
Kungens makt består.	16
Intervju med Massoud.	18
Shias för Najibullah.	18
Minnen av Calcutta.	20
Calcuttas smultronställen.	22
Trädryckarrörelse i gång.	26
Urdustradition i Norge.	28
Intervju Asger Christensen.	30
Asieninstitut hotat.	30
Blodig slumröjning i Dhaka.	32
Goda skördar i Bangladesh.	34
Recensioner: Maria Söderberg, Lee Langley, Norberg-Hodge, Salman Rushdie	29, 35-37
Nyhetsnotiser	38
Khusshal Khan Khatak.	40

Per Lejergård och Lars Bondestam

är två svenskar som i vår tid starkt bidragit till solidariteten med tredje världen.

Per Lejergård arbetade i 25 år på den sydindiska landsbygden med småskalig och miljövänlig landsbygdsutveckling. Han levde med sin indiska fru och barn i ett palmbladstäckt lerhus och delade fattigböndernas livsvillkor.

Lars Bondestam skrev engagerat om befolkning, hälsa, miljö och utveckling i Afrika. Han vågade gå emot strömmen och slåss

för obehagliga sanningar om tredje världens fattigdom. I stället för bara "snäckor" i en akademisk karriär blev hans författarskap och praktiska insatser en viktig del i det konkreta arbetet för flyktingar och för ett fritt Eritrea.

Nu är de båda borta. Per efter att ha dukat under för TBC, en av de sjukdomar som årligen skördar miljontals dödsoffer i tredje världen, Lars efter att hans bil kört på en landmina i Etiopien.

Rena detektivarbetet

Att indiska valresultat är svåra att få fram stod klart för oss när vi gjorde detta nummer av SYDASIEN. De stora partiernas resultat i parlamentsvalet fanns lätt att tillgå, men att få fram precisa uppgifter om de otaliga småpartierna innebar rena detektivarbetet. Sammanklumpade under posten "övriga partier" eller felangivna varierade uppgifter mellan olika indiska tidningar och sammanställningar.

SYDASIEN presenterar här det så vitt vi vet mest exakta valresultatet publicerat i någon svensk eller indisk tidning!.

Lok Sabha i december 1989: Kongressen + stödpartier

Congress(I)	193
National Conference	3 (Kashmir)
AIADMK	11 (Tamil Nadu)
Kerala Congress(M)	1 (Kerala)
UCPI (United Communist Party of India)	1 (Tamil Nadu)
IUML (Indian Union Muslim League)	1 (Tamil Nadu)

Nationella Fronten

Janata Dal	141
Telugu Desam	2 (Andhra Pradesh)
Congress(S)	1 (Kerala)

(I fronten ingår även AGP- Asom Gana Parishad, som regerar i delstaten Assam, och DMK, som regerar i Tamil Nadu. De två partierna saknar f n representation i Lok Sabha)

Vänsterfronten

CPI(M), (Communist Party of India - Marxist)	32
CPI	12

RSP (Revolutionary Socialist Party)	4 (Västbengalen)
Forward Bloc	3 (Västbengalen)

Övriga kommunistpartier

MCC (Marxist Coordination Committee)	1 (Bihar)
IPF (Indian People's Front)	1 (Bihar)

Religiösa och kastbaserade partier

BJP (Bharatiya Janata Party)	88
Shiv Sena	4 (Maharashtra)
Hindu Mahasabha	1 (Uttar Pradesh)
IUML(S)	2 (Kerala)
MIM (Majlis-e Ittehadul Muslimeen)	1 (Andhra Pradesh)
Akali Dal (Mann)	6 (Punjab)
BSP (Bahujan Samaj Party)	3

Övriga regionala partier

JMM (Jharkhand Mukta Morcha)	3 (Bihar)
SPP (Sikkim Sangram Parishad)	1 (Sikkim)
MGP (Maharashtrawadi Gomantak Party)	1 (Goa)

Oberoende kandidater

8 stycken, däribland Inderjit i Darjeeling (stött av gurkharörelsen GNLF), 3 st i Punjab närliggande Akali Dal (Mann), 1 på Andamanerna, 1 i Arunachal Pradesh, 1 i Jammu & Kashmir samt 1 i Tamil Nadu.

TOTALT valdes 525 ledamöter i valet. Återstår: 4 fyllnadsvalkretsar + val i Assam i mars (14 platser).

Tillkommer: 2 av presidenten nominerade ledamöter (anglo-indier) förutom de 543 folkvalda.

SYDASIEN BOX 1142 221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, Lund
Telefon: 046-13 35 68

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Teknisk redaktör: Lars Eklund

Tryck: Grafiska Huset, Luleå 1990

Sättning: Norddistribution, Älvsbyn

Montering: Tidskriftsverkstaden i Lund

Register: Progek, Göteborg

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: För privatpersoner kostar fyra nummer (ett år) 100 kr, för institutioner och utland 120 kr. Vi är

tacksamma för stödprenumerationer à 150 kr. Lösnummerpris 25 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN

Redaktion för detta nummer: Thomas Bibin, Lars Eklund och Stig Hansén (Göteborg).

Nästa nummer görs i Stockholm och utkommer i maj. Artiklar och debattinlägg välkomnas.

Manusstopp: 1 april 1990. Artiklar och debattinlägg välkomnas.

Kontaktpersoner för Sydasienskommittéerna:

Stockholm: Gerard Rikken, Ringvägen 9 A, 117 26 Stockholm, 08-68 43 71

Göteborg: Thomas Bibin, V Bodarne-

vägen 3102, 441 60 Alingsås, 0322-511 77

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 52 Åkarp, 046-46 08 95

Köpenhamn: Birgitte R Sörensen, Gullfossgade 9, 2 t.h., 2300 Köpenhamn, 01-12 17 16 (arb)

Sydasienskommittéernas plattform:

Sydasienskommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiens och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommitteerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens och i Sverige.

Ingen vet hur många offer blodbadet krävt

Situationen kaotisk i Sri Lanka

Ett år efter att Ranasinghe Premadasa tillträdde som president i Sri Lanka efter ett val som bojkottades såväl i norr som i söder råder kaos i landet. Blodbad i södern, fortsatta strider i norr. Ekonomin ligger i spillror och respekten för människoliv har minskat. Bo Gunnarsson rapporterar direkt från Sri Lanka.

- Allt är lugnt här, sir. Strejkerna är slut, turisterna är tillbaka, solen skiner och ni behöver inte vara orolig...

Taxichauffören som tar mig från flygplatsen in till Colombo tappar dock snabbt sin mask när vi når den första polisspärren och stoppas av k-pistbevärade svartklädda kommandosoldater.

- Killers, fräser han. 60 000 dödades i föl i vårt land. JVP började men nu är det staten som mördar tio gånger mer...

När jag invänder och säger att det måste vara en överdrift så kommer hans svar som ett piskrapp.

- Det finns 17.000 singalesiska byar i landet och jag tror alla har drabbats. I en del byar har mer än 100 massakrerats. Räkna själv. Tre döda i varje by och du har 50.000...

Taxikillen visar sig ha flytt från Kandy där den galne polischefen Udugampola och hans vigilantes gått bärsärkagång och mördat nästan besinningslöst.

Det är omöjligt att argumentera mot honom. Ingen vet hur många offer som blodbadet krävt. Källor inom försvarsministeriet har gett en siffra på 12.000. Västdiplomater talar om 15-35.000 och andra återser att det kan vara så många som 80.000. Ingen vågar ens samla in uppgifter eller dokumentera olika fall.

Stympade lik

Men alla vet vad som händer.

Från brohuvudena ser man dagligen lik flyta förbi i floderna. I gryningen hittar byborna i Södern ofta lik av ibland huvudlösa, brända eller stympade ungdomar upp-

staplade utmed vägen och de måste ligga kvar i timmar, ibland i dagar eller ända tills polisen ger besked om att de kan tas bort.

Visningen av liken är del i regimens ansträngningar att skrämja befolkningen till underkastelse.

Södra Sri Lanka har blivit ett "Killing Fields".

I Colombo i januari börjar folk hoppas att det är slut på mardrömmen, att JVP-gerillans ryggrad knäcktes i och med likvideringen av Rohana Wijeweera och fem andra medlemmar i politbyrån.

- Premadasa hade inget val och han kommer att återställa lugnet, säger en intellektuell.

Frukten för JVP:s hitmän är borta hos många som firade avrättningen av JVP-ledarna med fyrverkeri och fest.

I Matara tjugo mil söderut möts påståendet av ett uppgivet, ironiskt leende.

- Folket i Colombo lever i dårnas paradiset, säger en ung lärare. Hur kan någon tro att man löser sociala och politiska problem genom att slakta människor brutalare än djur? Inser de inte att de själva kan falla offer för statsterrorismen i morgon? Dömandet kommer att fortsätta i tio, kanske tjugo år? Jag önskar jag har fel, men tyvärr finns det inget slut på våldet...

Det är drygt ett år sedan Ranasinghe Premadasa tog makten i Sri Lanka sedan han vunnit ett kontroversiellt val till stor del tack vare JVP:s bojkottkampanj i oppositionens starkaste fästet. Enligt valpropagandan var han "folkets man" och han lovade att ena landet med "konsultationer, konsensus och kompromisser" och angri-

pa fattigdomen.

- Terrorpolitik har ingen plats i demokratins tempel, sade han då han svor eden i Kandy.

Eelam ett faktum

Det kunde inte gått mycket värre: Blodbad i Södern, bäddat för nya stridigheter i tamilprovinserna. Landet är på väg att delas, Eelam är mer eller mindre redan ett faktum trots - eller kanske tack vare? - att de indiska sk fredsbevarande styrkorna drar sig tillbaka. Ekonomin är i spillror, fattigdom och undernäring ökar.

Det är bara respekten för människolivet som minskar och i dag dödar man ungdomar lika lätt som man nackar en kyckling.

I norr och öster har tamilgrupperna tvångsvärvat och kidnappat skolbarn för sina arméer, indierna har satt moderna vapen, ja t o m granatgeväret Carl Gustaf, i händerna på sina barnsoldater i TNA.

Närmare 800, de flesta ur TNA, har dödat i strider när tamiltigrarna, LTTE, fyllt ut det vakuum som uppstått efter IPKF:s reträtt. Tigrarna behärskar alla sex distrikten och tar nu itu med alla de som samarbetat med indierna och den gamla provinsregeringen ledd av EPRLF. Premadasa har gett tigrarna fria händer och utrensningen kan bli mycket blodig om nu inte kollaboratorerna evakueras av IPKF. De har ingen barmhärtighet att vänta.

Eelam är bara en tidsfråga och lika säkert är att LTTE står för enpartistyre och inte kommer att tolerera annat än en blind underkastelse.

Men tamilkonflikten överskuggas nu av det som händer i Södern och det är ofattbart att massmördandet kunnat pågå så lång tid utan att givarländerna skrikit högt.

Under tre veckor i Sri Lanka ställde jag ideligen frågan varför vi fortsätter att ge bistånd och vad kan man väl svara?

Dålig information

Alltför dålig information i massmedia?

Det kan vara en bidragande orsak. Regimens kontroll över massmedia sträcker sig utanför de egna gränserna. De flesta utländska media - undantag de indiska - använder sig av inhemska stringers som självklart är långt ifrån fria.

Ett exempel: Chefredaktören för Daily News, en megafon för regimen, Manik de Silva, sköter rapporteringen till ansedda Far Eastern Economic Review i Hongkong och han ger förstås bara en åsikt. Samma på andra håll. Inte ens Lanka Guardian, som nu får Sida-bistånd, har tagit upp statsterrorn och vigilantes i en enda artikel.

Premadasas illusionistnummer har förmodligen också lurat många. Han uppträder som en ickevålds-apostel, som en inkarnation av Buddha och söker alltid hålla sig ovan alla kontroverser. Varje kväll dominerar han TV-nyheterna, ses fromt beende i tempel omgiven av munkar, han delar ut priser till skolbarn, inviger utställningar och projekt och talar om sina visioner. I höstas erbjöd han nyval, folkomröstning om presidentsystemet, erbjöd JVP ministerposter och fri lejd åt JVP-ledarna att när som helst komma till en dialog. Han samlade en allparti-konferens för diskussion om landets problem.

Resultatet? Ingenting. Men under allparti-konferensens andra dag upptäcktes minst femtio lik inflytande i Kelaniyafloden, alla ungdomar med bakbundna händer.

Tacka för att inte JVP ville delta!

Premadasa har sökt visa världen att han är resonabel och en god demokrat och många av givarländerna har så gärna velat

tro honom.

Vid biståndskonsortiets möte i Paris i höstas kritiserades Colomboregimen hårt av givarländerna som krävde ett slut på statsterrorismen och mördandet.

- Aldrig har jag varit med om att en regim blivit så hudflängd i ett sådant sammanhang, sade en svensk deltagare.

Men mördandet har fortsatt. Hela JVP-ledningen har likviderats sedan de gripits levande. Flera tusen ungdomar har rönt samma öde.

Annan tolkning

Ranjan Wijeratne, försvarsministern, tolkar i dag Parismötet på sitt eget sätt.

-Givarländerna förstod helt behovet av effektiva åtgärder för att stoppa upproret och försöken att störta en demokratiskt vald regering, sade han på en presskonferens nyligen. De applåderade vår dedikation till demokratins principer och handskandet av en mycket komplicerad och svår situation...

Sida ger i år 70 miljoner kronor till Sri Lanka.

Trots allt blod som flutit och trots de facto-delningen av landet så anses Premadasa ha stärkt sin position sedan i höstas. Hotet från JVP har avvärjts.

Ny stark man

Den parlamentariska oppositionen är impotent och skrämmd - t o m fru Bandaranaike är skrädd - och all kritik av presidenten är förbjuden. Hans eget parti, UNP, är splittrat och flera ministrar har förlorat allt inflytande.

- Det är en despot som styr landet i dag,

säger en av de ministrar som satts i "karan-tän".

Wijeratne seglar också upp som en ny stark man. Han talar arméns språk, har utmanövrerat Lalit Athulamadali och skaffat sig en egen politisk bas. Han är råbarkad och oerhört arrogant och många undrar hur länge han tänker nöja sig med att vara den som utför de smutsiga jobben åt Premadasa.

Wijeratne är en gammal plantageägare och hans filosofi avslöjas väl av en historia som en annan minister berättar för mig. Två vattenbufflar hade kommit in på hans farm men i stället för att binda upp dem och tillkalla ägarna så tog hans fast ägarna, surrade fast dem vid ett träd och spöade upp dem med en läderrem.

- Matchen är över, ropade han till pressen när han meddelade dem att Rohana Wijeweera dödats.

Men där var han alldeles för tidigt ute: JVP har berövats de flesta av sina ledare men överlever och kommer säkert tillbaka även om det kan ta en tid.

- Många bybor har kvar sina sympatier för JVP även om de är upprörda över deras metoder, säger en buddhistmunk i Galle. Alla de problem som vållat JVP:s revolt är kvar och hatet mot regimen ökar i takt med

Volontärer för mänskliga rättigheter sökes

Internationella Fredsbrigaderna (*Peace Brigades International* — PBI) söker volontärer för sina projekt i Guatemala, El Salvador och Sri Lanka. Arbetet består av att som internationella fredsbevarande observatörer och som eskorter åt hotade gräsrotsorganisationer förebygga brott mot Mänskliga Rättigheter.

Det baseras på en filosofi av ickevåld, lokal självbestämmanderätt och internationalism.

För alla intresserade hölls träning

den 26-29 januari i London för Sri Lanka och den 25.2-4.3 hålls motsvarande i Frankrike för centralamerika. En 'Fördjupa dig i PBI'-helg hålls i Hälsingland den 3-4 februari.

För information kontakta Martin Kulldorff, c/o Ljungberg, Kyrkogårdsg. 11, 752 35 Uppsala, 018-181141/140989 eller direkt Neal Bowen, Vico-lo Brunacci 39, 351 35 Padova, Italien (Sri Lanka) respektive Marie Catherine Menozzi, Le Cun du Larzac, F-12100 Millau, Frankrike (Centralamerika).

De indiska soldaterna lämnar Sri Lanka. Tamiltigrarna tar över i norr. I söder pågår det blodiga kriget mellan regeringstrupper och JVP-gerillan. Läget i landet är kaotiskt.

mördandet.

Det är en förlamande pessimism som man möter i det forna turistparadisets dag.

Många lankeser tycks vara helt immuna mot dödandet och de halvbrända liken utmed vägarna bekommer dem inte mer.

- Tårarna har tagit slut, säger en ung änka som förlorat både make och två bröder.

I Colombo talar jag med ungdomar i "Peace Brigade International" som kommit till landet för att med sin närvaro skydda de advokater som jobbar med mänskliga rättigheter. Men nu finns det knappt en handfull kvar av dem: Fem har mördats av militären, många har gått under jord och andra i landsflykt.

- Det här är värre än något annat jag upplevt i Guatemala och El Salvador, säger en ung spanska. Ett människoliv är inget värt, ja knappast ens vårt. Alla folkrörelser har krossats eller tagits över av regimen, inga nya kan bildas. Nu förbjuds också studenter och arbetare att organisera sig. Folk har inte en chans och vigilantes mördar blint...

Överallt denna fruktan som får familjer att dölja att söner och anhöriga har mördats eftersom det bara blir värre för dem själva...

Amnesty International har vägrats vise-

ring till Sri Lanka. Premadasa har i stället inbjudit Röda Korset som nu öppnat kontor i Colombo. Men det har inte skett utan villkor: Röda Korset får rapportera endast till regeringen och till huvudkontoret i Genève och man tar inte upp enskilda fall.

- Röda Korset låter sig utnyttjas och ger en blodbesudlad regim en anständig fasad, säger en fackföreningsledare.

Wijeratne avfärdar alla kritiker som sympatisörer till JVP och Amnesty har t o m anklagats för att vara en terroristorganisation. Att diskutera mänskliga rättigheter med honom är meningslöst och ordet "statterrorism" får honom att se rött.

- Vi har ett folkligt mandat för att regera, det är vi som står för demokrati, lag och ordning.

Efter presskonferenserna talar han gärna "off the record" om militärens dödsänglar och vigilantes.

- Vi har ju inget val, säger han. Och nästan alla som råkar illa ut är JVP-sympatisörer.

Det var JVP-gerillan som satte igång mördandet. Men terrorism rättfärdiggör inte den extrema brutalisering som systemet genomgått sedan våren 1988. Det är dags för givarländerna att vakna upp.

Bo Gunnarsson

Svenskfinansierat studieprojekt igång!

Island Trust inledde i januari ett treårigt stipendieprogram i samarbete med COPE Sverige, en förening vi skrev om i SYDASIEN nr 4/88.

Stipendierna ska framför allt gå till gymnasie- och yrkesutbildning av repatrierad ungdom i Island Trusts projektområden. Det är också meningen att Island Trust på detta sätt kan rekrytera yrkesfolk till sina övriga projekt inom t ex hälsovård, undervisning och husbyggen.

COPE Sverige har nyligen fått drygt en halv miljon kronor av Sida för projektet. Hälften av pengarna ska på motsvarande sätt gå till plantagearbetsringdom i Sri Lanka i regi av CSPA (Coordination Secretariat for Plantation Areas) i Kandy. Där finns bl a Diakonias fredspristagare för 1989 Paul Caspersz med i arbetet.

COPE Sverige kommer senare under våren att gå ut med informationsmaterial för att engagera enskilda faddrar för projektet.

COPE Sveriges adress är Västra Bodarna 3102, 441 60 Alingsås.

Sathya Narain

Stenhuggare, 13 år. Kommer från östra Uttar Pradesh, men arbetar i dagbrotten söder om New Delhi.

Sathya Narain och hans far. I deras hydda är det så lågt till tak att ingen kan resa sig och säga "Jag är indisk medborgare med demokratiska fri- och rättigheter."

"Det finns ingen som röstar bland de vuxna här. Hur skulle det gå till när vi är skrivna i byar något hundratal mil härifrån. Poströsta? Ingen aning? Vi kan varken skriva eller läsa. Vad bryr vi oss om det. Vi har nog med att arbeta och överleva."

Den indiska demokratin gäller inte för Sathya Narain. Han är livegen barnarbetare i hälsofarlig arbetsmiljö, vilket strider mot ett antal lagar, den indiska författningen, FNs konvention om de mänskliga rättigheterna, ILOs konvention om barnarbete... osv.

Och han är inte ensam. Av Indiens 202 miljoner barn i åldern 5-14 år är bara 52 miljoner inskrivna i skolan medan 71 miljoner är barnarbetare. Av

dessa 71 miljoner arbetar minst 3 miljoner barn i farliga yrken; gruvor, stenbrott, tegelbruk, tändsticks-, matt- och byggnadsindustri.

Inom tegelbruk och stenbrott är barnen i alla åldrar mellan 5 och 14 år. De arbetar vanligen 10-12 timmar om dagen. TBC, begynnande stendammslungor, undernäring och kroppsskador är mycket vanligt.

40 % av dessa barn är livegna på grund av föräldrarnas skuld till arbetsgivaren. Många föds livegna.

— Dessa barn bryter den sten som sen används till att bygga de lyxhotell varifrån ni journalister rapporterar om den vidsträckt indiska demokratin, säger Rodney Åsberg.

Åsberg driver en liten svensk volontärorganisation och han inleder just nu ett

utvecklingssamarbete med BLLF, De Livegnas Frihetsfront. BLLF betecknar sig som en facklig organisation för livegenskapens upphävande.

Vi kan inte bara beskriva detta elände, något måste göras också, säger Rodney Åsberg, svensk volontär på besök bland barnarbetare och livegna i dagbrotten söder om New Delhi.

Valförlust för Rajiv Gandhi

INDISKA RÖSTER

Viswanath Pratap Singh avsatte Rajiv Gandhi som regerat Indien sedan Indira Gandhi mördades 1984. För andra gången under Indiens självständighetstid har Kongresspartiets maktmonopol brutits. De ditresta journalister-na dominerades stort av svenskar-na. En kanontillverkare i Karl-

skoga avgjorde troligen valet. En halv miljard indier var röstberättigade i detta val som blev det största någonsin i världen. En kvarts miljard valde att utnyttja sin rösträtt. De tog sig till de 3,5 miljoner valkontoren för att rösta på något av de 291 partierna som ställde upp. På sina håll var val-

sedlarna stora som lakan. SYDASIENS Thomas Bibin återger här några av de röster han mötte under valveckorna i slutet av november 1989. Det handlar inte bara om valpolitik. Det handlar också om ett Indien som vädjar om förändring. Som inte lämnar en betraktare oberörd.

Swami Agnivesh:

Min Gud har ingen skepnad

Swami Agnivesh är föreläsare i handel och juridik. Föreläsare i sekulär familjefar. Föreläsare i politiker och utbildningsminister i delstaten Haryana. Idag en man som lever i ett hinduiskt celibat och som helt ägnar sig åt ordförandeposten i BLLF, De Livegnas Frigörelsefront.

"Jag står helt främmande inför den fundamentalistiska och dogmatiska hinduism som kännetecknar Indien idag. Jag tror inte på kastsystem och idoldyrkan. Min Gud har ingen skepnad. Han finns överallt.

Ska jag vara sanningsenlig inom bords måste jag bekämpa lögnerna omkring mig. Min trosfrid kräver kamp mot våld, tyranni och ofrihet. Att meditera i bergen har aldrig lockat.

Att jag själv lämnat politiken betyder inte att jag tycker illa om politik. Se bara på en sån som Rajmohan Gandhi (Mahatmas sonson, inte släkt med Rajiv). Han står främst bland Mahatmas barnbarn i sin rådgivning och i sitt engagemang. Han stod också fast mot Indiras diktatorsfasoner under undantagstillståndet på 70-talet.

Det är såna som Rajmohan som uppmuntrar andra goda krafter att gå in i politiken. Det är vad Indien behöver idag."

Swami Agnivesh leder inte bara kampen mot livegenskapen i Indien. Han är också ett framstående namn i "Independent Initiative" som bl.a. protesterade kraftfullt mot valfusk i Rajiv Gandhis valkrets i novembervalet.

V. H. Dalmia:

Ska vi hinduer behandlas som en minoritet?

V. H. Dalmia är ordförande i VHP (Vishwa Hindu Parishad), hindufundamentalisternas rörelse.

Dalmia är också en av Indiens mest kända industrimän. Vi träffade honom efter många turer runt i en av New Delhis södra förorter sent en kväll just före valet.

"Privilegier åt minoriteterna! Det har varit regeringarnas stridsrop under hela Indiens självständighetstid. Vi hinduer, vi som utgör majoriteten här i landet har fått stå i andra rummet. Muslimer och kristna har varit viktigare att blidka.

Kongressen säger att det är ett sekulärt parti. Men det är ingen sann sekularism. Bara en hinduisk regering kan ge sanna sekularism, dvs lika rättigheter åt alla trosuppfattningar. Nu behandlas vi hinduer som andra klassens medborgare.

BJP är det enda parti vi kan stödja. Det tar oss hinduer på allvar och jämsar inte efter minoriteterna.

Vi hinduer är i vår fulla rätt att bygga ett Ramatempel i Ayodhya. Det finns ingen riktig moské där, men det muslimerna kallar en moské ligger på mark som en gång i tiden stals av oss hinduer. Men deras Allah tar inte emot

tempel på stulen mark. Så deras religion tillåter att dom flyttar på sig. Där låg ju en gång ett hinduiskt tempel som förstördes av en mogulinvasion.

Om inte muslimerna flyttar sig godvilligt så flyttar vi deras moské. Vi har prövat alla fredliga medel mot muslimerna, men vad ska vi göra? Vi kan ju inte hålla tillbaka miljontals hinduers vrede bara för att vi är rädda för bråk. Vi kan inte avvisa majoritetens rätt.

Vi har ingen emot muslimer, men deras ledare förlöder dom. Så att det blir sammandrabbningar med många döda. Se bara vad som hänt nu i höst i Bhagalpur. Och regeringens eftergiftspolitik har rättfärdigat deras stenkastning mot oss. Men när en muslim drar kniven så begär vi inte att hinduerna ska vända andra kinden till.

Vi hinduer är toleranta. Inte en enda gång är det vi som satt igång bråken."

VHP har gjort striden om tempelplatsen i Ayodhya till en kampfråga för alla hinduer. "Befrielsen" av (det sedan nära 300 år raserade) Rama-templet inleddes 1984 och två år senare bildade muslimerna en aktionskommitté till moskén Babri Masjid försvar.

I februari 1989 beslöt hinduerna att bygga ett tempel i Ayodhya. Den 9 november samlades tusentals hinduer där med heligförklarade tegelstenar för att grunda tempelbygget. VHP har i olika omgångar gett regeringen ett slutdatum för överlämnandet av Ayodhya till hinduerna.

Västbengalens kommunistiske regeringschef Jyoti Basu tog klart ställning i frågan före valet när han sa att "det står var och en fritt att tillbedja tegelstenar så länge han gör det hemma och inte på offentlig plats där det utgör ett hot mot friden mellan

trosgrupporna".

Men mittenpolitikerna svävade på målet eftersom såväl hinduer som muslimer är mycket stora väljargrupper. Fast det var muslimerna som i första hand fick plikta med sina liv i de religionsförlopp som drabbade Indien i höstas. I flera uppmärksammade fall underlättade polisen attackerna mot muslimerna.

Ayodhya har blivit symbolen för hinduhögerns kamp för ett hinduiskt Indien.

En hindu triumferar bland de helgade tegelstenarna i Ayodhya. Men ingen kan bortse från att Indien har världens näst största muslimska befolkning, 100 miljoner människor, 12 % av hela befolkningen.

Mr Sreedhar:

Bofors har försökt sälja samma kanon till Pakistan!

Mr Sreedhar är forskare vid IDSA, det indiska försvarets Institut för Analyser av Strategi- och Försvarsfrågor.

"En av de viktigaste frågorna som den nya regeringen nu måste ta itu med är en eventuell fortsättning på kanonköpen från Bofors. Men företaget ska ha helt klart för sig att 155 mm kanoner är inte Bofors ensamma om att tillverka.

Bofors' trovärdighet har skadats allvarligt genom det sätt som företaget marknadsförde FH77, fälthaubitsarna. Jag har varit i kontakt med andra va-

penköpare och vi konstaterar att detta är första gången som en vapenleverantör försökt manipulera den politiska processen i ett land som Indien.

Vi klagar inte på kanonerna. Dom är bra. Men vi kommer snart att presentera material som visar att Bofors försökt sälja samma kanon till Pakistan, vår 'motpart' i väster. Företagets trovärdighet är så låg att jag inte har den minsta anledning att tro på deras försäkringar att detta inte är sant."

I december förklarade den nye regeringschefen V. P. Singh att det blir ingen fortsättning på affärerna med Bofors

om inte företaget talar om vem som slutgiltigt fått de 319 miljoner kronor som betalats ut i "avvecklingskostnader".

En av många valkanoner av märket Bofors. Ett företag i Karlskoga avgjorde nog ett parlamentsval i Indien.

Anand Sharma:

RRV-rapporten ett falsarium!

Sharma var Kongresspartiets presstalesman i valet; är medlem av det indiska överhuset.

— Jag har alla skäl att tro att det svenska Riksrevisionsverkets (RRV) rapport om Boforsaffären är ett falsarium. Jag har här ett exemplar av deras svenska brevhuvud, men på den rapport som indiska tidningar publicerat ser man tydligt ett engelskt brevhuvud.

— Har ni ringt och frågat om RRV-rapporten hade ett engelskt brevhuvud?

Manoj Joshi:

Kanonerna används!

Kanonerna används på Siachen-glaciären. Så ert vapenexportförbud förvånar. Det menar Manoj Joshi, forskare och specialreporter på The Hindus redaktion i New Delhi.

"Visst har de nya Boforskanonerna använts i krig! Det har jag helt säkra uppgifter om.

Sedan i juni 1984 pågår ett minikrig mellan Indien och Pakistan på Siachen-glaciären i Kashmir längst upp i norr. Mina källor är säkra, och de menar att kanonerna används där. Jag har besökt Siachen flera gånger, men militären låter aldrig en journalist komma till själva krigsskådeplatsen.

Dessutom har Kongresspartiets före försvarsminister K C Pant uttryckt sig på ett sådant sätt att jag tolkar det som ett erkännande att man använt Bofors H77 på Siachen. Bofors tidigare modeller har ju med framgång använts mot pakistanierna 1965 och 1971. Det är ingen hemlighet.

Har ni förbud mot vapenexport i

Det är ju bara att lyfta luren.

— Du gör det hela till nåt alltför lättvindigt. RRV har sagt att man brukar använda detta brevhuvud. Det var ju för övrigt en hemlig rapport.

— Försättsbladet med brevhuvudet var inte hemligt, och det hade ett engelskt brevhuvud...

— Hade det ett engelskt brevhuvud?

Boforsvinden ökar

Men den svenska regeringen ändrar sig inte. Nyligen gavs justitiekansler Hans Stark i uppgift att ta reda på hur RRV kunde läcka sin rapport om Bofors Indien-affär till pressen.

Stark misstänker att någon på rikskriminalen lämnat ut uppgifterna. Stark kan tänka sig att tvinga in reportrar till tingsrätten och be att dom avslöjar sin källa, dvs varifrån dom fått de hemliga

uppgifterna ur RRV-rapporten.

Så tvättas ingen vapenbyk. Det var också den svenska regeringen som genom förra justitieministern Anna-Greta Leijon förmådde åklagare Lars Ringberg att 1987 lägga ner sin förundersökning om mutbrott i Indienaffären. Det var vidare också utrikesminister Sten Andersson som såg till att de schweiziska myndigheterna aldrig fick något förtydligande från Sverige så att schweizarna kunde ta fram namnen bakom de konton som de berömda 319 miljonerna försvunnit in på.

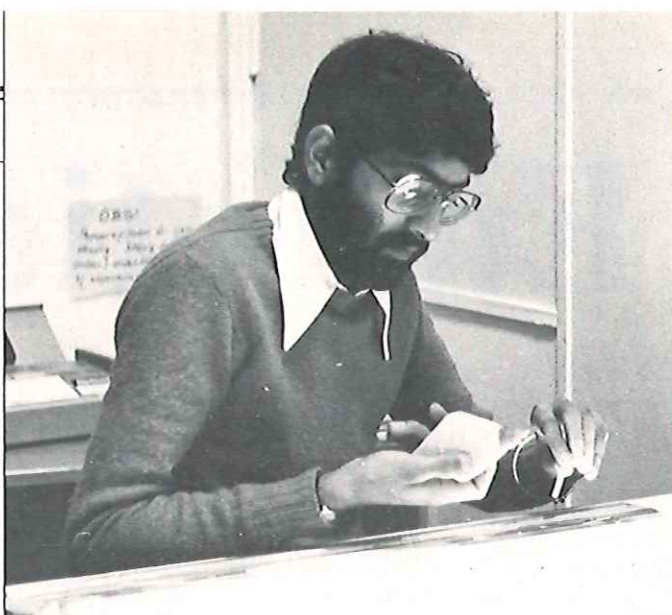
I Sverige har nu publicerats hemliga do-

kument från Riksbanken. Dessa visar att regeringen kände till Bofors' utbetalningar till schweiziska konton redan 1986, men att man valde att tåga fram till RRV-rapporten kom året efter. I dag nekar regeringen och går på Bofors' linje: det var avvecklingskostnader!

Så tvättas ingen vapenbyk.

Men nu tycks den indiska regeringen göra det som kollegorna i Stockholm förtuttit. Man beslöt den 12 januari att för första gången i Indien pröva Boforsaffären rättsligt. En stämning mot Bofors lämnades in till en domstol i Delhi. Flera indier

Gautam Navlakha när SYDASIEN var ung (1977). Han bodde då i Sverige och var med att starta tidningen.

Gautam Navlakha:

Vänskapen hotad!

Boforsaffären är ett hot mot vänskapen mellan Indien och Sverige. Det menar Gautam Navlakha, journalist på veckotidningen Economic & Political Weekly, en gång med och startade tidskriften SYDASIEN...

”Valresultatet gav ingen klar majoritet för något parti. Det blir således ingen stark regering och det ser jag som något positivt. Vi har länge haft ett auktoritært styre som krossat demokratin.

Nu blir det annorlunda. Folket får mer andrum. Folkliga intresseorganisationer kan arbeta friare än under de

senaste fem åren.

Vi ska dock inte tro att detta betyder något avgörande för den indiska samhällsstrukturen. Den består i stort sett som förut.

Ni i Sverige tycks underskatta betydelsen av Bofors-affären. Den kommer att försämra förhållandet mellan våra båda länder. Många indiska politiker och andra har haft arbetarrörelsen och folkrörelserna i Sverige som sina förebilder. Nu deltar deras moderna efterföljare i den svenska regeringen i den igensopning av spåren som Bofors hänger sig åt.

Det kan stå den svenska regeringen dyrt om den inte ändrar inställning.”

Sverige? Får undantag bara göras till länder som inte är i krig eller kan tänkas hamna i krig? Det förstår jag inte. Vapen ska ju kunna användas, och vi har ju använt svenska vapen i alla våra krig, också de som pågår nu.”

Försvarsdepartementets militära talesman Mr Khera säger att Bofors H77 är utplacerad på lämpliga platser, också i bergsområdena. Men han kan inte bekräfta att kanonerna använts i Siachen.

Uppgiften om Bofors i Siachen har dock också publicerats i den ansedda brittiska tidskriften The Economist hösten 1989. Reportern hade en egen källa i form av en officer som återvänt därifrån.

— Ja.

— Jag har alla skäl betvivla detta.

— Det är väl bara att se efter. Din regering har ju den offentliga delen av rapporten.

— Det får jag kolla uppriktigt sagt.

Anand Sharmas attack på RRV-rapporten (och Martin Ardbos dagbok) publicerades i de indiska tidningarna måndagen

före valet. Attacken gav mycket stor plats i den Kongressvänliga pressen. Det var veterligen bara en tidning (Indian Express) som tog med något av ovanstående replikskifte mellan Sharma och SYDASIEN...

Finten på upploppet hjälpte inte. Anand Sharma är uträknad tills vidare.

kommer också att åtalas. Och anklagelsepunkterna är digra: sammansvärjning, korruption, tjänstefel, bedrägeri/mutor, förfalskning och trolöshet mot huvudman.

V.P. Singh är fast besluten att få fram namnen på de som slutgiltigt tagit emot de 319 miljonerna. Bofors ska också tvingas ersätta den indiska staten med dessa pengar.

Singh har vunnit rond ett: han har fått schweizarna att frysa de bankkonton dit de 319 miljonerna gick. Beslutet kom den 26 januari och det visar att schweizarna vill samarbeta och att deras ökända banksekre-

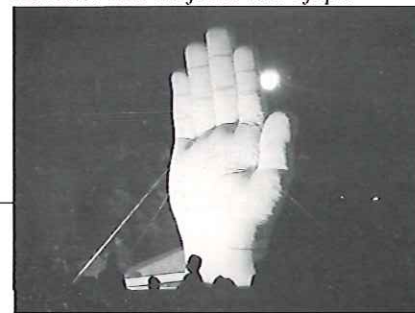
tess är en myt - lagarna ändrades i början av 80-talet. Mutor där staten - även andra stater - är inblandad gör det fullt möjligt att lyfta sekretessen.

Den indiska polisutredningen påstår att affären var resultatet av en konspiration mellan förra Boforschefen Martin Ardbo, Bofors' indiske agent Win Chadha, den indiska finansfamiljen Hinduja och framstående representanter för den förra indiska regeringen. Kanske är det bland de senare vi finner "tulpanen", "lotusen" och "Mont Blanc". Betalningarna till de schwei-

ziska kontona var märkta med dessa namn.

Det verkar vara en tidsfråga innan vi får reda på vilka de är.

Kongresspartiets kalla hand. Även den svenska regeringen har valt att tuga. Kommer den att falla lika djupt?

En ny tid randas?

SYDASIENS reporter gör en summering av vad som hänt efter valet. Och han känner en viss optimism.

Det är lätt att bäras med av den våg av optimism som svept över Indien efter V.P. Singhs valseger. Det tycks också ha börjat bra för den nye premiärministern.

Genom ett slugt taktiskt spel just efter valet så utmanövrerade Singh två av sina kvarstenar: Chandra Shekhar och Devi Lal. Storbonden (jaten) Devi Lal, t ex, har regerat delstaten Haryana som sitt familjeföretag. Han anklagas på goda grunder för korruption och för att ha satt in sin familj att sköta delstatens bolag och nyckelposter. Davi Lal kunde tagit makten i New Delhi men fick nu nöja sig med posten som jordbruksminister och vice premiärminister. Intrigören Chandra Shekhar blev till sin egen förbittring och mångens lättnad utan portfölj.

V.P. Singh har tagit flera steg mot en avspänning i Punjab, bl a genom löftet om domstolsprövning av massmorden på säker i New Delhi efter mordet på Indira Gandhi.

I Boforsaffären har Singh gjort vad som förväntats. Det blir tills vidare ingen för-

längning av kanonavtalet och en domstolsprövning av mutskandalen är uppenbarligen på väg.

Konflikten med Sri Lanka kan lösas om de indiska trupperna där drar sig tillbaka som nu avtalats. Visserligen är Sri Lanka på väg att drunkna i sitt eget blod, men Indiens närvaro blev alltmer besvärande och drunkningen tycks Sri Lanka klara bra på egen hand.

Ändå ska V.P. Singhs chanser att rädda Indien inte överdrivas. Han leder en minoritetsregering som stöds av två flanker (BJP och CPM) som egentligen utesluter varandra. Singhs eget Janata Dal är (precis som Kongressen numera) märkbart o-ideologiskt. Möjligen kan noteras att medan Kongressen alltmer gled mot en interna-

tionell storborgerlighet så präglas Janata Dal mer av en nationell småborgerlighet, småföretagaranda, den lille mannens röst osv. Men det är nog allt annat än en sammanhållen världsbild eller samhällssyn som styr partiet.

När V.P. Singhs ministerlista presenterades gavs dock vänstern en klar ledning:

Madhu Dandavate, finansminister; **George Fernandes**, järnvägsminister; **Sharad Yadav**, textil- & livsmedelsminister; **Nilaman Routray**; **M.S. Gurupadaswamy**, petroleum- & kemi-minister; **Ram Vilas Paswam**, arbets- & välfärdsminister; **K.P. Unnikrishnan**, transport- & kommunikationsminister; **I.K. Gujral**, utrikesminister

medan man till höger om mitten finner **Arun Nehru**, handels- & turistminister; **Arif Mohammed Khan**, energi- & luftfartsminister; **Devi Lal**, jordbruks- & vice premiärminister; **Ajit Singh**, industriminister

och de övriga:

Mufti Mohammed Sayeed, inrikesminister; **Maneka Gandhi**, miljö- & skogsminister; **Murasoli Maran**, minister för städernas utveckling; **Dinesh Goswami**, stål- & justitieminister samt **P. Upendra**, informationsminister.

Sudha Tewari:

Ord och handling ej detsamma!

Indiska politiker är inget pålitligt släkte. Tvivlet kommer från Sudha Tewari som leder en kvinnoklinik i New Delhi. Tewari tror t ex inte på en snabb lag mot könsbestämning i Indien. Trots att läget börjar bli akut...

"Vi ska inte ha några illusioner om hur politikerna fungerar. Det är stor skillnad på vad dom säger och vad dom sen gör.

Därför är det svårt att få fram en lag som förbjuder fosterdiagnostik för att få reda på ett fosters kön och som förbjuder abort av flickfoster för att det är flickor.

Aborter är i stort sett fria i Indien. Ändå är bara en av fem miljoner årliga aborter i Indien lagliga. Så lagar är nog bra, men det krävs opinion och kunskap också."

Könsbestämning görs genom foster-vattensprov och dagspriset ligger nu på 2.500 rupier, dvs ca 1.000 kronor. Ingen vet hur många flickfoster som aborteras i Indien. Men i provens inledningsskede tror man att 78.000 aborter av flickfoster gjordes efter könsbestämning (1978-1983). (Se SYDASIEN nr 2/88).

Sudha Tewari; — Vad händer när balansen mellan könen kommer i gungning på allvar?

I dag finns könsbestämningskliniker över hela Indien. Men tekniken utvecklas och sen en kort tid tillbaka finns det en klinik i Bombay där man mot en avgift på 4.000 rupier kan bli specialinseminerad. Det sker med (makens) sperma som preparerats så att befruktningen ska ge en pojke...

Dr **K K Loomba** som startade Indiens första könsbestämningsklinik för 15 år sedan säger så här:

"Det är en dum diskussion den här om könsbestämning. Det gäller ju att utbilda folket att pojkar och flickor är lika mycket värda. Men vad säger man till en far som fått tre döttrar på raken? Måste han få sex-sju barn innan det blir en pojke? Är det ditt råd?"

Problemet är att man i vårt land inte vet vad som är bra eller dåligt. Det är bara bråk. Se på Indira Gandhi som fick avgå på grund av familjeplaneringen. Sen tyckte folk att den var bra och hon kunde komma tillbaka."

G. S. Babbar:

Tusen mördare fria !

Två sikher hängdes för mordet på Indira Gandhi. Ingen har hängts för mordet på 3.000 sikher. Sådan är Rajiv Gandhis politiska kvarlåtenskap.

Domen från G S Babbar är hård. Babbar är generalsekreterare i Allindiska Sikh-Konferensen AISC(B) som främst tar an släktingarna till de sikher som mördades i hämnd för mordet på Indira Gandhi hösten 1984.

En oberoende medborgarrättsorganisation (PUDR) har fastställt att bland de skyldiga fanns 15 högre ledare inom Kongresspartiet, 198 aktivister inom eller nära partiet samt 13 poliser.

PUDR konstaterar att "administrativa åtgärder" vidtagits mot 33 poliser, men ingen har suspenderats eller avskedats. 225 fall har gått till domstol. 93 har frikänts medan 11 har dömts varav bara en i ett mordfall.

2733 människor mördades enligt PUDR.

"Två har hängts för mordet på Indira Gandhi. Ingen har hängts för mordet på 3000 oskyldiga sikher.

Morden var en personlig hämnd av Rajivs regering och partifolk. I detta land där det är så lätt att straffa och hänga folk hittar man inte en enda av flera tusen mördare som begick sina mord i huvudstaden samtidigt som uppemot 800 journalister var här för att bevaka Indira Gandhis begravning.

G S Babbar i Tilak Vihar Colony där änkor och de föräldralösa sikherna efter blodbadet 1984 bor.

Vi kräver bara rättvisa och att skurkarna ska hängas som Kehar Singh och Satwant Singh. Vi vill inte leva i ett samhälle som gör våra barn till terrorister."

I början av december besökte den nyblivne regeringschefen V. P. Singh sikhernas Gyllene Tempel i Amritsar. Där bad han om ursäkt för de senaste årens blodspillan bland sikher.

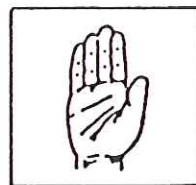
Över 1000 människor dödades när Indira Gandhi i juni 1984 beslöt att låta armén gå in i Gyllene Templet. Fyra månader senare mördades hon av sina sikhiska livvakter och sen följde massakern på sikher i New Delhi. Under de år som följt har flera tusen liv krävts varje år.

V. P. Singh är trots sitt namn inte sikh. Han kommer från en fursteätt i Uttar Pradesh. Hans gest mot sikherna kan betyda första steget mot en lösning av Punjabfrågan.

Flera sikher som fängslats under Kongressens tid för "terrorism" vann platser i underhuset trots att de kandiderade från fängelsecellen. De har nu frigivits.

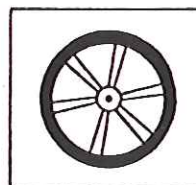
Strax efter sin seger i valet lovade V.P. Singh att de som var skyldiga till massakern i New Delhi 1984 skulle straffas. Kontakter har nu tagits med de överlevandes organisationer och vid ett besök i Ludhiana (Punjab) förklarade Singh att man tänker sätta upp specialdomstolar för att en gång för alla skipa rätt i saken.

Partiernas vällöften

KONGRESSPARTIET:

Högsta prioritet till jordbrukssektorn; Radio/TV blir statligt bolag under regeringens kontroll, offentliga sektorn ska fortsätta vara ekonomiskt ledande men ändå delvis privatiseras; Analfabetismen utrotad till 1995; 50 miljarder till kvinnoprogram; Alliansfrihet med goda relationer till Sovjetunionen och USA; Importkontroll; Tillåta bolagsbidrag till partierna; Ingen atombomb; Exportinriktning/investeringar från utlandet....

JANATA DAL:

Krig mot korrruptionen; Vallagsreform för att minska pengarnas betydelse; Minska utlandsskuld och beroende av utländska investeringar i Indien; Självständigt Radio/TV; Importkontroll, Ingen atombomb; Avskriva lån till bönder; Förbjuda bolagsbidrag till partier/offentlig revision av partipengar; Minska byråkratin; Importersättningsindustri....

Text och foto

röster i Indienvalet:

Thomas Bibin

Statsskick

Indien är en parlamentarisk union som består av 22 delstater och 9 unionsterritorier. De förra styrs av delstatsregeringar, de senare av unionsregeringen i New

Delhi.

Parlamentet består av två kamrar där den verkliga makten finns i underhuset ("Folkkammaren"/Lok Sabha). Underhuset är basen för regeringen vars chef är premiärministern.

Tunga fakta

1989 års parlamentsval gällde den indiska unionens 9:e parlament.

Totalt antal valda platser i underhuset (Lok Sabha): 543

498 milj registrerade röstberättigade. varav 35 miljoner nya unga väljare (18-21 år enligt ny lag 1989)

Antal platser (valkretsar) på spel: 529

Antal valkontor: 3,5 miljoner

Antal partier: 291

810 miljoner invånare (100 ggr Sveriges).

82 % hinduer, 11,2 % muslimer, 2,6 % kristna, 1,9 % sikher, 0,7 % buddhister.

Yta: 3,2 milj km² (7 ggrs Sveriges).

Tidigare val

	1980		1984	
	mandat	röst	mandat	röst
Kongressen (I)	352	42,6	415	48,1
Kongressen (s)	13	5,3	5	1,6
Janata Party	31	18,9	1	6,7
Lok Dal	-	-	3	5,6
BJP	-	-	2	7,4
CPI	11	2,6	6	2,7
CPM	36	6,2	22	5,7
Janata (Secular)	41	9,4	-	-
lokala partier	34	7,7	66	12,0
oberoenda kand.	8	6,4	13	9,4

Maktbalansen

Janata Dal/Fronten:	144 platser
BJP:	88
CPM/Vänsterfronte	51
Totalt:	283

Kongresspartiet:	193
AIADMK:	11
National Confer.:	3
Totalt:	207

Kongressens mandat:	1967	1971	1977	1980	1984	1989
	283	352	154	353	415	193

Den indiska unionens president har liksom överhuset (Raja Sabha) begränsad makt. President och överhus utses genom indirekta val där delstatsförsamlingarna är med och röstar.

Maktutövningen är baserad på 1950 års författning som bl a berättar att unionsregeringen ansvarar för försvaret, valutan, kommunikationer m m medan delstaterna sköter polisen, undervisning, hälsovård, industri & jordbruk m m.

Underhus och delstatsförsamlingar kan upplösas, men inte överhuset. Unionsregeringen kan genom undantagstillstånd ta över styret i en delstat.

Indien har allmän och lika rösträtt. Mandaten utses genom majoritetsval i enmansvalkretsar

Rajiv Gandhi

"jag läser – och läser inte"

Pressmöte söndagen före valet.

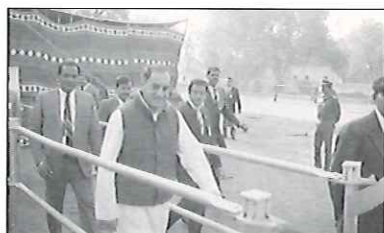
— Nej jag har inte hört något om Bofors på sistone. Jag har inte läst tidningarna.

Tre dagar senare på väg ut från vallokalen:

— Jaha, ska man tro vad ni journalister skriver i era tidningar så kommer jag ju inte vinna detta val. Men där har ni fel.

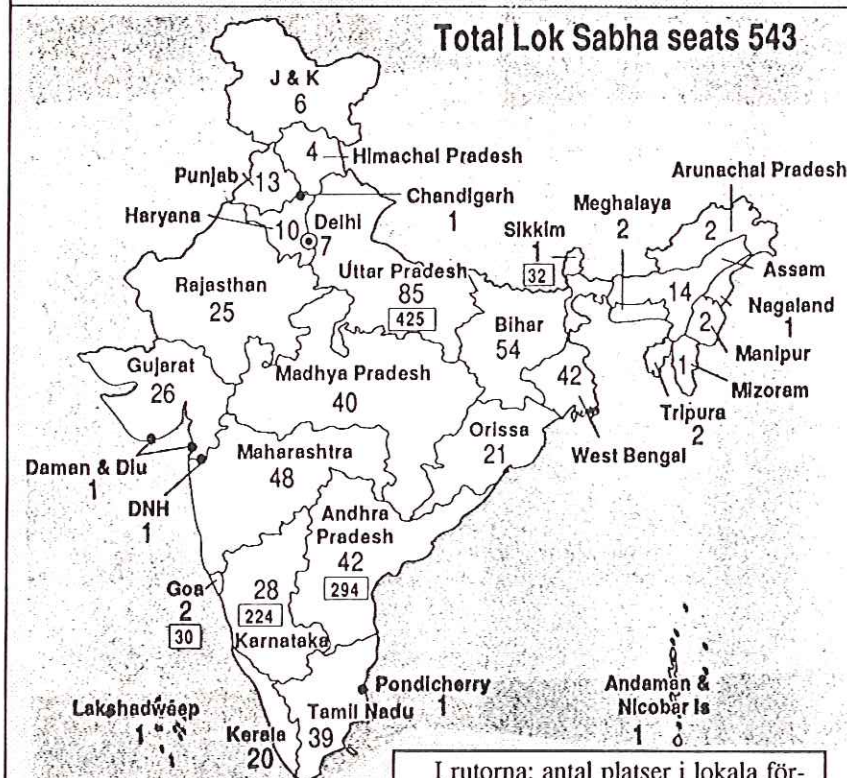
En icke tidningsläsande Rajiv Gandhi på presskonferens.

En tidningsläsande Rajiv Gandhi på väg ut från vallokalen tre dagar senare.

1989 ÅRS PARLAMENTSVAL Platser i underhuset

Total Lok Sabha seats 543

I rutorna: antal platser i lokala församlingar till vilka val hölls samtidigt.

Löften inte nog

Ajit Roy

Calcutta 14 januari 1990

Deniondeallmänna valen till Lok Sabha, Indiens underhus, som gick av stapeln 22, 24 och 26 november 1989 blev en avgörande händelse i det självständiga Indiens historia. För andra gången förlorade Kongresspartiet den centrala regeringsställningen, förra gången var 1977-1980 då en Janataregering satt vid makten.

Det var inte bara utbytet av en kongressregering mot Janata Dal som gör valet 1989 likt det 1977. Det gör även klyftan mellan norr och söder i detta väldiga land. I Uttar Pradesh, landets folkrikaste stat, erövrade Kongressen endast 15 av de 84 platserna medan Janata Dal och BJP fick 54 respektive 8 platser var. I valet 1984 tog Kongressen 82 mandat här! Mer eller mindre samma mönster upprepade sig i de nordindiska staterna Gujarat, Rajasthan, Madhya Pradesh, Orissa, Bihar och Västbengalen. I Västbengalen förlorade dock inte Kongressen till Janata Dal utan till CPI(M). Enda undantaget bland de nordindiska staterna blev Maharashtra där Kongressen tog 28 platser av 43.

Kongresseger i söder

I söder däremot, i de fyra sydliga delstaterna Kerala, Karnataka, Tamilnadu och Andhra Pradesh, säkrade Kongressen 106 mandat av sammanlagt 128. Då partiets allierade AIADMK tog 11 blev slutresultatet förödande för Janata Dal och dess allierade inklusive kommunisterna. Medan andelen röster på Kongressen sjönk från 52 proc till 35 proc i norra Indien, från 51 till 35 i öster och från 52 till 43 i väster ökade röstandelen i södra Indien från 42 proc till 45.

Fastän den kommunistledda Vänsterfronten förbättrade sitt resultat i Västbengalen genom att ta 36 av de 41 mandat som stod på spel förlorade man bägge valkretsarna i Tripura. Och i vänsterns tredje bastion Kerala fick fronten, eller mer exakt CPI(M), endast 2 platser av 20. Trots att CPI(M), CPI, det maoistiska Indian People's Front och en oberoende marxist tillsammans säkrade ett dussintal mandat i ytterligare några delstater är vänstern i praktiken nu begränsad till Västbengalen när det gäller effektiv slagkraft.

Val till delstatsparlamenten hölls samtidigt i Andhra Pradesh och Karnataka i söder. Det styrande Telugu Desam Party (TDP) sveptes bort från makten av Kon-

gressen, som segrade även i Karnataka som tidigare stått under Janatastyre - tills direktstyre infördes för något år sedan efter att Janataregimen fallit till följd av interna stridigheter. Genom dessa segrar i delstatsvalen vann Kongressen en dubbelseger i söder.

Lovande start

Den nya regeringen i Delhi har kommit bra i gång, trots initialproblem i form av personkonflikter inom Janata Dal. Trots den grundläggande oförenligheten mellan BJP å ena sidan och den kommunistledda vänstern på den andra har båda sidor slutit upp i ansträngningarna att få Janata Dals "minoritetsregering med majoritetsstöd" att överleva genom att uppträda dämpat och hänsynstagande.

Men de akuta problemen som landet står inför kräver mer än blott och bart att en alternativ regering överlever. De erfordrar alternativ politik och handling. På denna punkt har regeringen hittills endast kommit med löften. Genom att besöka sikhernas heliga tempel i Amritsar tillsammans med några av sina kolleger tog V P Singh första steget i att inleda en dialog med de mera sansade grupperna bland de alienerade sikherna. Något som sträckt sig så långt att den nya regeringen upprättat viss kontakt med Simranjit Singh Mann, ledaren för den kontingent på sex parlamentsledamöter i det nya Lok Sabha som företräder sikhernas parti Akali Dal. Mann, en f d polisofficer, hölls fångslad av den tidigare kongressadministrationen och utsattes för tortyr.

Ekonomiskt sett är situationen inte mindre kritisk. Rajiv Gandhi har fört landet till ruinens rand med en utlandsskuld på över 10 miljarder rupees och en skuldsättning inom landet på nästan 16 miljarder rupees. Den senare siffran motsvarar ca 65 procent av Indiens BNP. Då den nya regeringen tillträdde hade valutareserven krymt ihop till att motsvara värdet för endast en och en halv månads import.

Kriminalisering

Också de politiska skulderna som Janata Dal ärvt är allvarliga. Alltsedan Indira Gandhis regeringstid har de demokratiska och konstitutionella normerna för hur en ansvarsfull och representativ regering ska verka gradvis luckrats upp. Detta har lett till att indisk politik urartat. Stora belopp

av svarta pengar och mutor hand i hand med utnyttjande av rå muskelstyrka har påskyndat en process där kriminella element fått alltmer inflytande i politiken. Aldrig har insatserna varit så stora som i det senaste Lok Sabha-valet då mer än 100 människor föll offer för våld i samband med valet, och skamlöst öppet valfusk genomfördes i massiv skala i om i Rajiv Gandhis egen valkrets. Presidenten fann sig föranlåten att ingripa och på hans instruktion beordrade valkommissionen om förnyade val i ca 1.000 vallokaler i Gandhis valkrets.

Att förnya den indiska demokratin och att återuppbygga den indiska ekonomin på en mera egalitär bas är alltför svåra uppgifter för en minoritetsregering från ett nybildat parti att genomföra, speciellt för en regering vars ledning till största delen består av avhoppade kongresspolitiker.

Delstatsval avgör

Om den nya regeringen verkligen ska fullfölja sina löften till folket måste följande två förutsättningar uppfyllas:

1. Regeringen måste frigöra sig från det totala beroendet av stöd från två helt oförenliga externa krafter, BJP respektive vänstern.

2. Den måste lyckas splittra det amoraliska och själlösa Kongresspartiet, och vinna över och assimilera en stor bit av detta parti på basis av grundläggande politisk växelverkan.

Om valen till delstatsparlamenten i de åtta nordindiska stater som går till val inom några få veckor resulterar i ett sammanbrott för Kongresspartiet kan en splittring av partiet komma att följa. Men för att nå dit är det möjligt att Janata Dal tvingas till en överenskommelse med BJP. Något som kan leda till en ytterligare förstärkning av de hindufundamentalistiska krafterna och utgöra ett allvarligt hot mot den sekularistiska och demokratiska karaktären på indisk politik.

En möjlig motkraft mot BJP ökande inflytande skulle kunna ligga i en självständig mobilisering av vänstern tillsammans med demokratiska och progressiva krafter i en landsomfattande skala. Men för det krävs en självförnyelse av vänstern, och ingenting tyder i dag på att en sådan står för dörren.

Utsikterna för indisk politik är därför för närvarande dunkla.

(Översättning: Lars Eklund)

Varför förlorade Rajiv valet ?

Fram till valet i fjol var Kongresspartiet fortfarande det enda all-indiska partiet - en välorganiserad "maktmaskin" med de välkända patron-klientrelationerna inbyggda i apparaten. Under 80-talet har också Indiens ekonomi varit stabil och uppvisat höga tillväxttal. I det avgående parlamentet hade Kongressen 3/4 av alla mandat.

Hur kunde då Rajiv förlora? Vilken roll spelade egentligen Boforsaffären? Staffan Lindberg har följt utvecklingen och gör följande analys.

Mordet på Indira Gandhi utlöste en våg av sympati som förde Rajiv Gandhi till makten i december 1984. Med sina nästan 400 platser i parlamentet (totalt 543) kunde Kongresspartiet regera landet som om det inte fanns ett parlament, några politiska motståndare eller några andra åsikter att ta hänsyn till. Men kanske var det också början till slutet. Under Indira Gandhis regeringstid förvandlades Kongressen från att vara ett lokalt förankrat parti till en toppstyrd maktapparat. Rajiv Gandhi ändrade inte på det. Den lilla kretsen av unga teknokrater runt den förre detta piloten ville fortast möjligt "lyfta den stora maskinen upp i 2000-talet". Det gamla och ruttna skulle lämnas - Kali Yuga skulle ersättas med Tekno Yuga. Men allt för många blev kvar på marken.

Ett ovisst val

Raden av kvarlämnade Kongresspolitiker fortsatte t ex att växa. Prins V P Singh var en av dem. Trogen anhängare till Indira Gandhi hade han en lång politisk karriär bakom sig. Han blev också minister under Rajivs styre, först som finans- och sedan som försvarminister. Någonstans skar det sig. Alienerad från klickstyret avgick han med dunder och brak våren 1987. Då var det inte många som vågade tro att han skulle lyckas med konststycket att komma

tillbaka i politiken.

Utgången var långt ifrån given på förhand. Visserligen var de många journalistiska reportagen och några opinionsmätningar eniga om att Kongressen skulle förlora - men hur stort? Sällan har ett indiskt val haft en så ovisst utgång. Det finns knappast en övergripande anledning till Kongressens nederlag i novembervalet 1989, som fallet var 1977 då folk vände sig mot det förtryck som rått under det berömda 'Undantagstillståndet' med tvångsteriliseringar och fängslande av oppositionspolitiker. Nederlaget är snarare det sammanlagda resultatet av flera olika i sig komplicerade och motsägelsefulla processer.

För Kongresspartiet talade trots allt flera faktorer. De senaste åren har den indiska ekonomin vuxit sig allt starkare. Den totala ekonomiska tillväxten har varit runt 10 % av bruttonationalprodukten per år, med än högre siffror för industriell tillväxt, men även jordbruksproduktionen har trots svår torka vuxit snabbare än tidigare. Indien anses av Världsbanken och västländerna som en av de få stabila ekonomierna i tredje världen och lån och bistånd har strömmat in på 1980-talet. Inte undra på att också Rajiv och Kongresspartiet med dess propaganda om de snabba framstegen och behovet av kontinuitet och en stabil regering också trodde att man skulle kunna vinna valet.

I underläge

Men var det just detta överläge som trots allt bäddade för nederlaget? Kanske var det just den hopplösa politiska situationen i parlamentet - Kongressens väldiga övermakt - som gav oppositionen en enda möjlig strategi: Att samla sig i en bred front med ett disciplinerat valsamarbete. I ett system med majoritetsvalkretsar gäller regeln att två slå den tredje bara om de två är ett.

Visst hade de något gemensamt. För V P Singh, L K Advani, Jyoti Basu och de andra oppositionspolitikerna handlade valet om auktoritärt klickstyre, korrupktion och brist på en fungerande opposition i det rumphuggna parlamentet. Men hur kunde denna brokiga skara alltifrån det hinduna-

tionalistiska Bharatiya Janata Party, över det centerbetonade Janata Dal, till de olika kommunistpartierna med CPI(M) i spetsen komma överens och gå samman, "bli ett"? Det handlar ju om partier som är framvuxna ur helt olika motsättningar i det indiska samhället.

Ett komplicerat mönster

För många av partierna, framförallt vänstern, handlade det trots allt om den fortsatta fattigdomen för folkmajoriteten. Den snabba tekniska utvecklingen på 1980-talet, och den höga ekonomiska tillväxten, har favoriserat de högre samhällsklasserna med lägre skatter och en friare konsumtion av importvaror. Inflationen har samtidigt speciellt på senare år varit hög och missgynnat majoriteten.

Men det handlade också om hinduer, sikher, och andra religiösa och etniska grupperingars maktanspråk i ett samhälle där dessa gruppstillhörigheter i avsaknad av stabila politiska klassgrupperingar blivit allt viktigare. Tidigare hade Kongressen lärt sig samexistera och även dela makten med ett antal regionala etniskt-religiösa rörelser (speciellt efter valet 1967). Paradoxalt och ironiskt nog så inleddes under Indira Gandhis sista år vid makten en ny politisk taktik: I de senaste valen har Kongressen medvetet betonat sambandet mellan Indiens enhet och hindumajoriteten i landet. Men detta tycks inte ha lett till ett helhjärtat stöd från hindubefolkningen i Indien. I stället har Kongressen mist mycket av det stöd som partiet tidigare åtnjöt från minoriteter som muslimer, de oberörbara kasterna, stamfolken, och de kristna.

I Punjab drevs denna politik till sin spets, med det resultatet att sikherna nu är mera enade än någonsin i sin opposition just till Kongresspartiet. I övrigt blev också den hinduiska profilen en flopp för Rajiv Gandhi och hans "young boys", som med sin moderna teknokratiska och internationella jet-set stil knappast motsvarar de ortodoxa hinduernas ledarideal. Den etniskt-religiösa politiken var helt enkelt inte övertygande. Svaret har också kommit i detta val genom framgångarna för det hindunationalistiska högerpartiet Bharatiya

Janata Party.

En annan viktig faktor kan de nya producentorienterade bonderörelserna ha varit. De är starkast i Maharashtra och Uttar Pradesh och de har i dessa delstater valt att stödja oppositionen i årets val. Visserligen är bonderörelserna inte politiska grupperingar, men de många konflikterna över bl a priserna på avsalugrödor och på elektricitet med såväl centralregeringen i Delhi som olika delstatsregeringar kan ha medverkat till att många bönder kan ha bytt politisk lojalitet i detta val.

Bonderörelserna kan också ses som en del av en större rörelse på landsbygden och bland de underprivilegierade i städerna för en demokratisering av politiken och en decentralisering av beslutsfattandet till den lokala nivån. Faktum är att Kongressen, trots sin maktfullkomlighet, insåg vart det lutade och nyligen försökte införa en ny lag om lokalt självstyre (*Panchayat Act*)

som förutom direkt finansiering från centralregeringen också skulle tillförsäkra kvinnor 30 % av platserna i de lokala byråden och distriktsråden. Men det var för sent. Den starkt växande kvinnorörelsen i Maharashtra kunde göra löje av förslaget genom att direkt kräva 50 %, och oppositionen kunde peka på hur centralregeringen genom förslaget skulle rycka undan grunden för den politiska makten i delstatsregeringarna. Så trots att oppositionen faktiskt inte hade någon alternativ plan för en demokratisering och decentralisering, så var det ändå den som bars fram av dessa krav, understödda av många olika rörelser och organisationer i åttitalets Indien.

Slutligen ska man inte underskatta den attraktion som en växling av makten utgör för ett folk, som faktiskt under 40 år utvecklat en demokratisk tradition och vant sig vid att byta regering genom val (vilket stödet för Kongressen i Sydindien tyder på). Detta trots att majoriteten av folk tycks fara lika illa oavsett regim. (Inget av de existerande partierna i Indien kan inom den närmast överskådliga framtiden åstadkomma en politik som dramatiskt förbättrar levnadsstandarden för de många mycket fattiga i landet, som i absoluta tal rör sig

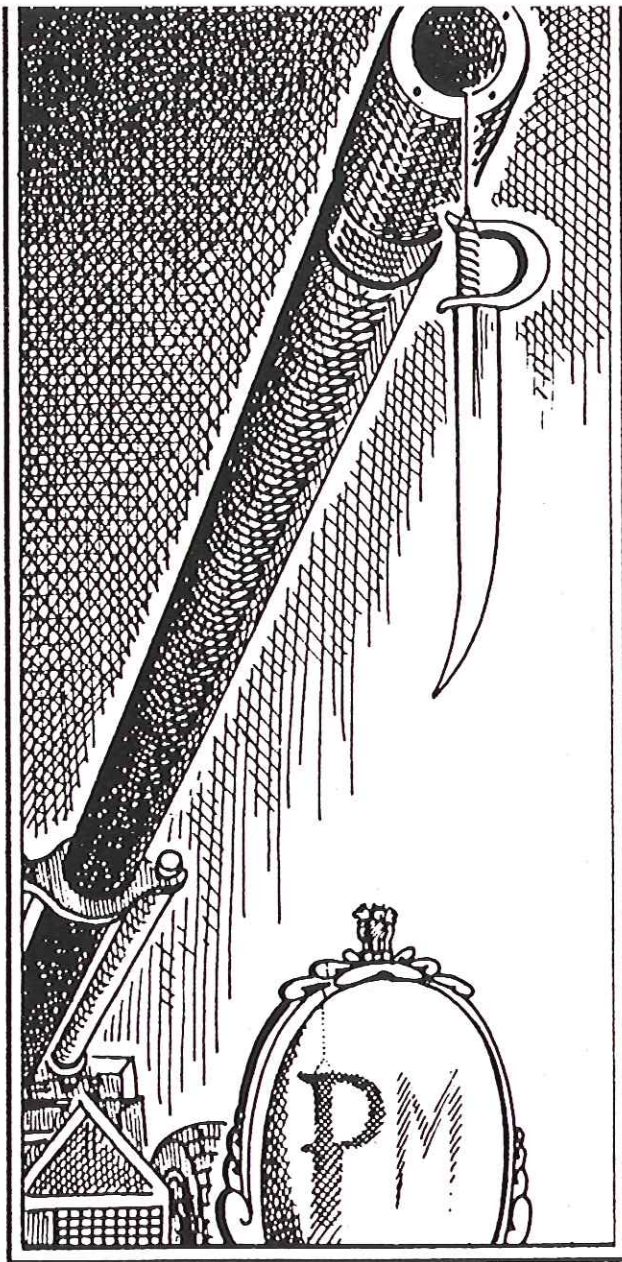

Illustration: Ajit Ninan

den blev ingen stor fråga. Så Boforsaffären i sig kan inte ha utlöst en folklig motståndskamp mot regimen.

Och ändå: BOFORS - Beginning Of Fall Of Rajiv Sarkar - löd slagordet. Det måste ha fungerat som ett tecken – en symbol – för i första hand oppositionspolitikerna själva, som ett "halmstrå" i en desperat situation. "Om det man misstänkte var sant – tänk om det ändå vore det – då skulle ju inte folk kunna rösta på Kongressen." Politik är trots allt i mycket en fråga om symboler inte bara för mobilisering av väljare, utan också av politikerna själva. Bofors gjorde det omöjliga - det enade en splittrad och söndrad opposition. Det omöjliga blev möjligt.

I kristallkulan?

V.P. Singh kom som en vind, och med sig förde han hela den våg av alienation inför Kongresspartiets elitstyre, som utvecklats under 80-talet. Men vinden blåste också in den hinduiska nationalismen i det indiska parlamentet. Det är det dilemma som den fortsatta indiska politiken hamnat i.

V.P. Singh har efter några ytterst skickliga manövrer bildat en regering, som trots allt går relativt fri från inflytande från BJP, och kanske snarare "lutar" en smula åt vänster. Utan att riskera sin prestige kan den också försöka finna nya lösningar på de etniska motsättningar som förlamat regeringen Gandhi. Konflikten med Nepal i höstas löstes t ex med några enkla penndrag. Det verkliga testet blir Punjab-frågan och vad som händer med det hinduiska tempelbygget i Ayodhya.

Har vi nu sett början till ett två-partisystem växa fram i indisk politik? I vassen lurar Rajiv Gandhi och Kongressen, fortfarande det stora all-indiska partiet. Om det inte splittras nu kan det snart vara tillbaka på tronen. Men det finns också utrymme för en paradoxal utveckling: V P Singh kan kanske locka över medlemmar från det stympade Kongresspartiet till ett Janata Dal, som ju redan till stora delar består av f.d. Kongresspolitiker. Namnförslag: **Congress (Janata)**.

Staffan Lindberg
Sociolog, Lund

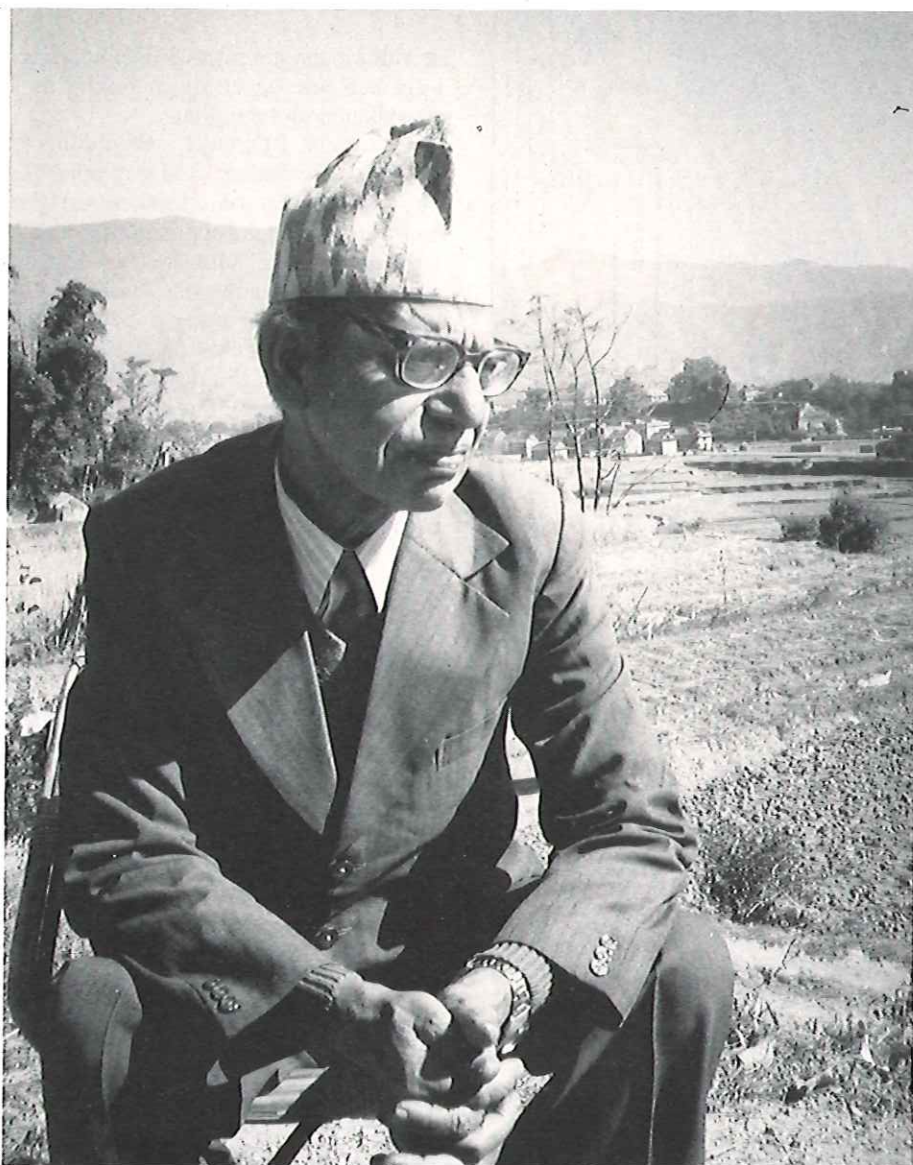
Boktips: I Sverige utges numera inte mycket litteratur om tredje världen. Så om man vill läsa mer om indisk politik får det bli på engelska: Lloyd Rudolph and Susan Hoeber Rudolphs bok "*In Pursuit of Lakshmi - The Political Economy of the Indian State*" (1987, Bombay: Orient Longman) är en intressant analys av modern indisk politik och dess sociala bakgrund.

om minst 350 miljoner - mer än i något annat land eller kontinent i världen.)

Det omöjligas konst?

Vad hade man då att bjuda i stället? En kritik av den maktfullkomliga regimen men knappast ett hållbart alternativt regeringsprogram.

Det har hävdats att politik är det möjligas konst, men man kan kanske lika gärna hävda motsatsen. För många har Boforsaffären varit den avgörande faktorn som fällde Gandhi-dynastin. Men hur är det möjligt? Den här typen av affärer är säkert vanliga i internationell handel – men leder sällan till några större skandaler. Och det handlade trots allt bara om misstankar – i och för sig välgrundade som det senare har visat sig – att Kongresspartiet eller medlemmar i det tagit emot mutor av Bofors i samband med köpet. Det cirkulerar ofta rykten, mer eller mindre välgrundade, att politiker tar emot mutor och oppositionens kandidater kan inte skryta med att ha gjort sig kända för motsatsen. I Sydindien, där Kongresspartiet gick segrande fram spelade heller inte Boforsaffären någon roll för utgången av valet –

"Omvärlden bryr sig inte om Nepal har demokrati eller inte. De tror det är lättare att hantera kungen – än en process", säger gamle vänsterkämpen Man Mohan Adhikari.

Kungen kommer aldrig frivilligt att ge Nepals folk demokrati och oppositionen är både splittrad och naiv.

Man Mohan Adhikari, 54, är djupt pessimistisk.

Enda ljuspunkten är utvecklingen i grannlandet Pakistan.

Den gamle vänsterräven, kommunisternas grand old man, sitter vid sitt hus ett par kilometer utanför huvudstaden Kathmandu och tittar in mot maktcentrat. På samma distanserade sätt betraktar han också den politiska utvecklingen. Engagemanget och glöden saknas absolut inte, och hans betydelse har inte minskat på den underjordiska politiska scenen, men åren har gjort honom luttrad.

— Tragiskt är att kungen behandlar oss som ingenting — och ändå har vi fortfarande illusioner, säger han suckande och rättar till de knallröda glasögonen.

Även om Adhikari är kommunist sympatiserar han av nödvändighet med Nepali Congress, NC. Det enda oppositionspartiet av rang, en gång format efter indiska kongresspartiet och ideologiskt närbesläktat med socialdemokratin. Politiska partier är emellertid förbjudna

i Nepal, men samtidigt klarar sig inte kungen och etablissemanget utan dem. När biståndsländer trycker på och kräver demokrati, då är det bra att ha både kommunister och kongressanhängare i folkförsamlingen, Rastraya Panchayat.

Resultatet har blivit ett spel med givna regler där ena parten bara kan göra en sak; förlora. Repressiv tolerans kallades visst sådant på 60-talet. Exempelvis adresseras kungahusets brev till NC med orden; "Till det bannlysta Nepali Congress".

En politikens Moment 22.

Men toleransen sträcker sig inte långt. Fortfarande sätts oppositionella i fängelse, det finns de som suttit inne i åratal bara för att komma ut ett par månader innan de slängs in igen. Hösten 1987 anklagade Amnesty Nepal för att tortera politiska fångar. Minst 100 journalister, fackföreningsmedlemmar, studenter och andra olik-tänkande hävdade Amnesty var internerade, de flesta utan rättegång. Flera av dem har också försvunnit.

Ändå styrs inte det underjordiska politiska scenariot av terrorhandlingar eller andra våldsdåd, tvärtom. Satyagra, icke-våld, har visat sig vara det effektivaste påtryckningsmedlet ge-

"Kungen bromsar demokrati i Nepal"

Kung Birendra.

nom historien.

Men rädslan för ett flerpartisystem är mycket djupt rotat hos etablissemanget av naturliga skäl. Nepal är en liten guldgruva med sin ständigt ökande turism, biståndspengarna, de religiösa antikviteterna som kan säljas utomlands men framförallt genom allt smuggelgods till Indien.

Det enväldiga styret försvaras med att kung Birendra är världens enda inkarnation av en hinduisk gud, Vishnus ställföreträdare på jorden. Ett argument som tas på allvar av de djupt troende nepaleserna. Dock är det tveksamt om kungen själv är så intresserad av sina konserverande roll och palatsets politik.

— Jag blev efter en fängelseperiod inbjuden till Birendra. Frågan var om vi kommunister skulle ställa upp i valet till folkförsamling. "Får vi inte göra det som parti deltar vi inte", sa jag varvid kungen replikerade. "Jag är tyvärr inte i stånd att ge er vad ni vill ha."

Adhikari tittar så tyst på mig med en menande blick.

Jag förstår.

Det är ingen hemlighet bland intelligentia i Nepal att kung Birendra inte har mycket mer än en formell maktposition. Han, eller snarare

drottningen samt kungens bröder, (som är gifta med hennes systrar) omger sig med inflytelserika grupper, många av dem indiska affärsmän. Hon sägs hålla sin make i strama tyglar och har skapat Social Service National Coordination Committee, SSNC, av många kallat ett skuggkabinett, där släkt och vänner återfinns på toppposterna. Genom denna organisation ska allt utländskt bistånd fördelas.

Korruptionsanklagelser är vardagsmat i Nepal, initierade berättar att varje affär över fem miljoner rupier måste ha tillstånd av marvariindierna (affärsmän) som för detta tar 10-40 procent. Enligt en ekonom försvinner så mycket som hälften av biståndspengarna till mutor på olika plan. Och kungen ska ha sagt: "Jag förhindrar inte mina bröder att göra affärer."

Mer och mer har Birendra fått möjlighet att ägna sig åt sina favoritsysselsättningar, rida, flyga helikopter och dricka whisky i villan ett par mil utanför huvudstaden.

— Se bara med vilken pompa hennes födelsedag firas, säger en annan politiker harmset, medan Birendras går obemärkt förbi.

Och det är sant, drottning Aishwarya, firas som en kung. Och Gud nåde den som stavat hennes namn fel i pressen. För inte så länge sedan häktades ansvarige utgivaren för veckotidningen Sapta Gandaki just för detta brott som kan ge 10 års fängelse.

— Landet är i ett maffiagrepp, där de styrande krafterna är mycket inflytelserika, menar Adhikari bestämt och avslutar med den mest typiska nepalesiska repliken: Ke' garne? Vad göra?

Studentuppror

Problemet, enligt Kan Mohan Adhikari, är att Nepali Congress under alla år väntat på att kungen ska ge landet ett flerpartisystem. Utifrån detta har de lagt upp sin strategi.

— Enkelt politiskt ABC säger att förändring inte kommer utan kamp, om än fredlig. Och begriper vi inte det förtjänar vi inte demokrati.

Man Mohan Adhikari vet vad han talar om, en gång var Nepal på god väg mot en fri press, flerpartisystem och demonstrationsrätt. Året var 1959. Åtta år tidigare, då nuvarande kungens farfar Tribhuvan, återtog makten efter en indiskstött statskupp, lovade han införa demokrati. Nu blev det inget av förrän 1958 då sonen Mahendra kommit till makten. Nepali Congress genomförde då flera ickevåldsaktioner med krav på demokrati. Resultatet blev att Mahendra pressades lova att fullfölja faderns löfte, men istället för en lagstiftande församling införde han ett eget system kallat Panchayat vars högsta överhuvud han själv blev. Dessutom lät han skriva grundlagen och författningen som inkluderade en paragraf 55. "I händelse av fara för landet återtar jag makten."

Nepali Congress vann valet 1959 till högsta "beslutande" organ, Rastraya Panchayat, och fick 74 säten av 109 möjliga och B P Koirala, NC:s grundare blev premiärminister. I 18 månader varade lyckan.

— Det var vår bästa tid, säger Adhikari och ler. Vi hade en alliansfri utrikespolitik, planerade för en stor landreform och fem-årsplaner. Dessutom kunde vi bilda fackföreningar, pressen var fri och vi var på väg mot riktig demokrati.

Givetvis var det för bra för att vara sant.

Kung Mahendra tillgrepp paragraf 55, fängslade politiker men vågade inte till en början förbjuda partierna.

— Vi såg inte vad som skulle komma. Vi trodde helt enkelt inte det var möjligt, förklarar Adhikari.

Men visst var det. I nästa konstitution stod det inte längre ett ord om flerpartisystem. Istället genomförde kung Mahendra sitt Panchayat-system fullt ut och 1961-62 inleddes en hänsynslös jakt på oppositionella. Tiotusentals människor slängdes i fängelse, hundratals dödades och folket tystades effektivt. Nepali Congress gick under jorden.

När sonen Birendra tog över kronan förändrades inte mycket. B P Koirala släpptes dock 1968 ur fängelset, tillsammans med andra ledande politiker.

Så kom det övöantade.

Studenterna exploderade 1979 i stora demonstrationer utlösta av hängningen av Pakistans president Bhutto, framtidshoppet. Som en löpeld spred sig oroligheterna över landet, fabriker sattes i brand, banker rånades och trots att BP Koirala satt i husarrest, efter att ha återvänt från landsflykt i Indien, var hans blotta närvaro mycket viktig.

Birendra insåg att han måste göra något och utlyste en folkomröstning; vill ni ha flerpartisystem eller kungamakt? För en kort tid släpptes den politiska debatten fri, ett möte på stadion kunde samla 60-80 000 människor, underjordiska ledare klev fram i dagsljuset och höll tal på gator och torg. Nu äntligen!

Men demokratianhängarna förlorade folkomröstningen. Till detta finns flera förklaringar. Oppositionen pekar på kungahusets manipulationer, eftersom hela panchayatssystemet styrs av kungatrogna var det lätt att köpa röster. Regeringen ökade till exempel priset på cement, socker, ved och cigaretter för att få in pengar till sitt "valarbete". Andra initierade källor berättar att mer hotad regnskog högg ner 1980 än under 100 år av tidigare ranastyre — för att få pengar till alla mutor.

Men bland de fattiga, utbildade nepaleserna i bergen är kungen också den inkarnerade guden, och vem sätter sig upp mot en sådan? Dessutom fanns hos många ett levande minne av Indiens annektering av Sikkim. Och NC hade onekligen indiska rötter.

Så snart resultatet stod klart återgick allt till det vanliga, inga politiska möten, ingen fri press. NC bojkottade i protest valet till Rastraya Panchayat, något som skulle visa sig ödesdigert och BP Koirala dog i cancer. Efter sig lämnade han ett tomrum av stora mått.

Frågan var; hade Birendra knäckt oppositionen?

Balansakt

Tiden efter folkomröstningen har Nepali Congress fört en vacklande tillvaro under tre politiskt erfarna, men trötta, personers ledarskap; Ganeshman Singh, "the old man" och ansiktet utåt, GP Koirala, bror till BP samt KP Bhattarai. Ytterligare ett val till Rastraya Panchayat har de bojkottat men däremot ställt upp i val på lokal nivå.

— NC har ingen linje längre, ibland står de med en fot i systemet, ibland med en utanför. Men, säger Adhikari och spänner ögonen i mig,

det betyder inte att de inte kan komma igen.

Och Nepali Congress är i kris, kadreerna sviker, självförtroendet sviktar och en kommunistisk falang kallad Male (marxist-leninisterna) har seglat upp stort på den politiska scenen. Flera politiska bedömare påstår att kungahusets infiltration i Male är stor, det gäller att hålla Nepali Congress lagom stort. En Maleanhängare har till exempel blivit assisterande minister och en av kungens bröder har setts engagerad i Maleaktiviteter. För en västerlänning låter anklagelserna absurda, men i Nepal är de självklara. Nepals historia är en enda skicklig politisk balansakt för bevarad självständighet. Grannarna Indien och Kina har alltid haft stort intresse av det strategiskt placerade Nepal. Likaså Sovjet och USA. Att tillfälligtvis stödjä en politisk grupp för att hålla en annan nere stämmer bara alldeles för väl in. Några observatörer gör gällande att etablissemangets stöd för Male snart kommer att förändras till NC:s favör, då dessa blivit för stora. Kanske kungens och premiärministerns audiencer för Ganeshman Singh och GP Koirala förra året stöder den teorin.

— Om Nepali Congress ställer upp i nästa års val till Rastraya Panchayat, beslutar att verka inom systemet, ja då åker Male ut, var så säker.

— Men om NC deltar i hopp om att kungen ska ge oss demokrati, ja då är den verkliga tragedin uppnådd. Vi kommer aldrig att få något frivilligt av kunge och etablissemang, säger Man Mohan Adhikari och spanar kisanudet ut över dalen. Så tillägger han;

— Vårt hopp är nu att det som händer i Pakistan också kan hända här. Kunde en militärdiktatur bytas ut mot flerpartisystem borde monarki kunna samsas med demokrati.

Anneli Ahlmér

ALTERNATIVT

JORDBRUK

— i Indien och Sverige —

Internationella och nationella föreläsare

Seminarium i Lund

21/4 1990, kl 9.00-16.00.

Stadsbibliotekets hörsal

Anmälan till: Camilla Ramström Kursverksamheten, Skomakareg. 8, Lund eller 046-11 77 20.

Sista anmälningdag 6/4. 50:- för lunch och kaffe.

Fri entré

Ett samarrangemang mellan

Svalorna i Lund Kursverksamheten vid Lunds universitet

Bakom utvecklingen i Östeuropa ligger Gorbatsjovs glasnost. Men bakom glasnost ligger de kämpande afghanerna. Det skriver Lars Grahnström som kom hem i slutet av november från en tids vistelse bland annat i Panjshirdalen, som han besökt tidigare flera gånger. Där träffade han den legendariske gerillaledaren Ahmed Shah Massoud och frågade: varför har framgångarna för mujaheddin uteblivit sedan Sovjets trupper lämnade Afghanistan?

I dag är med all rätt den nykomna friheten i Östeuropa den stora nyheten i alla massmedia. Men det är viktigt att komma ihåg dem som gjort denna snabba omvandling möjlig: de kämpande afghanerna.

Hade inte afghanerna stått emot det ryska angreppet tror jag att utvecklingen i Sovjet skulle gått mycket långsammare. Den hårda linjens män inom Sovjets armé skulle haft ett större inflytande både inrikes- och utrikespolitiskt. Det sovjetiska nederlaget i Afghanistan banade väg för perestrojkan och glasnost. Och utan glasnost och perestrojka skulle friheten i öst fortfarande vara långt borta.

Kollapsen uteblev

I februari 1989 lämnade de sovjetiska trupperna Afghanistan. Många hade väntat sig ett snabbt ras för regeringen i Kabul, men det är inte mycket som har hänt, varken militärt eller politiskt.

I en del områden har mujaheddin haft begränsade militära framgångar, några

"Ingen glasnost utan de kämpande afghanerna"

Massoud i SYDASIEN-intervju

posterings har erövrats runt större städer, några försörjningsvägar har stängts av under olika perioder. Men ingen större förändring har skett militärt i landet — vilket lett till att Najibullahs regering stärks politiskt och diplomatiskt.

Varför har då framgången för mujaheddin uteblivit? frågar jag Ahmed Shah Massoud, den störste gerillaledaren inne i Afghanistan.

Massoud, som kontrollerar hela nordöstra Afghanistan, tar upp tre anledningar:

1) Viktigast är att gerillan har haft svårt att gå över från gerillakrig till en mer samordnad och offensiv krigföring.

En sådan är nödvändig för att inta de större baser och städer som regeringen håller. Massoud håller därför på att bygga upp en armé av mer konventionell typ, men det kommer att ta tid innan gerillan lärt sig denna typ av krigföring.

2) Brist på vapen, samtidigt som det

från Sovjet strömmar in vapen till Kabul.

Jag såg själv i höst att det till skillnad från tidigare år knappt kom in några vapen till Massoud i norra Afghanistan. Längs karavanleden syntes inga vapenkaravaner. Anledningen är troligtvis att Massoud är för självständig för den pakistanska säkerhetstjänsten som ytterst fördelar vapenhjälpen till gerillan. Samtidigt landar dagligen ett fyrtiotal stora, ryska transportplan i Kabul. Lasten består av alltmer avancerade vapen. Sovjetiska tekniker svarar för avskjutningen av de nya SCUD-missiler som Sovjet försett Kabul med. Och vid flera tillfällen när regeringsgarnisoner blivit pressade har ryska plan skött bombningen direkt från Sovjet.

3) Den bristande samordningen och konflikterna mellan de olika gerillaorganisationerna.

Motsättningarna har gått främst mellan gerillapartierna i Peshawar. Under hela

Shias – Najibullahs vasaller Pakistan hetsar mujaheddin mot "otrogna" i Kayan

Trots maningar från såväl premiärminister Benazir Bhutto som armestabschefen General Mirza Aslam Beg om en förhandlingslösning av Afganistankriget fortsätter Pakistans militära underrättelsetjänst, ISI (Inter-Services Intelligence), att stödja de afghanska gerillagrupper som kämpar för att militärt störta Kabulregimen.

Mujaheddins misslyckade försök att erövra den strategiskt belägna staden Jalalabad våren 1989 efter den sovjetiska utmarschen underströk den avgörande roll som ISI spelat i kriget.

Trots enigheten mellan Benazir Bhutto och USA:s president Bush på toppmötet i höstas om en förhandlingslösning av kriget fortsätter vissa element att agera, möjligen utan ISI-chefen Shamsur Rehman Kallus godkännande, för en militär seger och fortsatta gerillaoperationer. Liksom under diktatorn Zia-ul Haqs dagar är det fortfarande gerillaledarnas vilja att följa pakistanska direktiv, inte deras stridsmeriter, som avgör hur mycket stöd som ges.

Därutöver har dessa element inom ISI i flera fall beordrat sina skyddslingar att anfalla andra mujaheddinrupper. Ett slående exempel därpå gäller Mohammed Qul, en välkänd afghansk gerillakommandant som påstår sig ha 4.000 anhängare i de nordliga provinserna Baghlan och Samangan.

Enligt uppgift utlovades Qul och dennes allierade, Baz Mohammed, i Bamyanprovinsen obegränsat med tunga vapen och ammunition. I utbyte ska Qul ha beordrats att intensifiera sina attacker mot Kayan, ett av Kabulregimen stött autonomt vasallområde på västra sidan om den strategiska Salangvägen. Kayan är hem för ca 50.000 medlemmar av Ismaili-sekten, shiamuslimer. Qul, Baz och deras anhängare är alla ortodoxa sunnimuslimer, rivaler till shias.

Västerländska hjälparbetare som återvände till Pakistan i oktober från Baz område sade att denne just mottagit en konvoj med 21 fem-tons lastbilar med vapen och ammunition. Quls vicekommendant Abdul Khalil bekräftade i Peshawar att vapnen användes i Kayan:

-Vi kämpar varje dag i Kayan. Bortsett från

Ahmed Shah Massoud, den starkaste gerillaledaren i Afghanistan. Hans styrkor behärskar stora delar av nordöstra delen av landet trots minimalt stöd utifrån.

Foto: LARS GRAHNSTRÖM

kriget har det också skett mindre sammandrabbningar inne i Afghanistan. Främst har det varit mellan Hekmatyars Hezb-i-Islami och Massouds organisation.

Inget inbördeskrig

Men de här konflikterna blåses upp och överdrivs i media. Det är inte något totalt inbördeskrig i Afghanistan. Konflikterna är undantagen. I de fria delarna av landet råder fred och jag såg många exempel på gott samarbete mellan alla partierna. Visst finns spänningar mellan grupperna, men Afghanistan är inte något Libanon med väpnade grupper som hela tiden slåss mot varandra.

Finns det då ingen politisk lösning? frågar jag Massoud.

— Vi har många gånger förklarat att vi är för en politisk lösning. Men Sovjet har blivit mindre flexibelt. Sovjetiska ledare

talat om att det måste bildas någon slags samlingsregering i Kabul, men hela tiden med kommunisterna som ryggrad i regeringen.

— För en politisk lösning krävs att hänsyn tas till folkets rätt och att folket självt får besluta om sin framtid. Som det ser ut nu och med den hjälp Sovjet ger Kabul verkar ingen politisk lösning ligga inom räckhåll. Om vi lyckas vända den militära situationen kan nog Sovjets inställning till rimliga politiska lösningar ändras.

Politisk lösning

Den politiska lösning många afghaner hoppas på är att Sovjet ska avbryta sitt stora stöd till Najibullahs regim. Vissa förhoppningar om det väcktes när Sovjets utrikesminister Sjevardnaze i oktober 1989 uttalade att den ryska inmarschen var "ett flagrant brott mot humanism, moral och

kommunistpartiets traditioner", och att den "skett bakom partiets och folkets rygg".

Men några konsekvenser av det uttalandet har inte afghanerna sett.

Mujaheddin menar att Sovjet förlänger kriget genom att backa upp den regim som Sovjet brottsligt tillsatt i Kabul.

För mujaheddin är det nödvändigt med någon militär framgång för att ändra dödläget. Alla väntar därför på den offensiv i norr som Massoud förberett en längre tid. Men den offensiven kommer inte att avsluta kriget. För mujaheddin och andra på den afghanska landsbygden står det klart att kriget kommer att fortsätta länge. Massoud betonar att befriandet av Kabul handlar om år, inte om månader.

Så än dröjer det länge innan det är fred i Afghanistan och de fem miljoner flyktingarna kan återvända.

Lars Grahnström

Ismaililedaren Mansur Naderi styr enväldigt i Kayanregionen.

Kayan har vi inga regeringsförband mot oss.

Khalil beskrev ledaren för Kayans styrkor, den religiöse patriarken Sayyad Mansur Naderi, som en otrogen av värsta sort därför att han tagit emot sovjetiska vapen för att bekämpa

sina egna grannar.

Afghanistanspecialisten Olivier Roy som rest kors och tvärs i Kayan säger att Quls antipati mot Kayan har djupa rötter, långt äldre än den kommunistiska regimen i Kabul.

—Fejden med Kayan har pågått i minst hundra år.

I bjärt kontrast står Massoud (se intervju ovan). Hans styrkor som dominerar större delen av nordöstra Afghanistan har uppnått en tyst överenskommelse om vapenvila med Kayan

trots att Massouds gerillamän inte heller är shiamuslimer. Det område Massoud behärskar ligger i väster Kayan vid Salangvägen, på nordslutningarna av Hindu Kush. Medlemmar av Massouds stab hävdar att när och om Kabulregimen skulle kollapsa planerar Kayans ledare Mansur att kapitulera till Massoud i utbyte mot fortsatt autonomi.

Det är troligen anledningen till den pakistanska säkerhetstjänstens utnyttjande av religiösa motsättningar. Om Kayan skulle kapitulera till Massoud skulle en stor del av Salangvägen ligga i Massouds händer. Det skulle försvåra ISI:s möjlighet att föra krig genom ombud som man vill.

Kayans ismaili-minoritet är en följd av en religiös schism på 1100-talet. Liksom Afghanistans andra minoritetsgrupper har de ständigt utsatts för diskriminering. Mansur fängslades av den förra afghanska regeringen men frigavs när kommunisterna tog makten 1978.

De kommunistiska försöken att genomföra klumpiga och ofta brutala reformer som mötte sådant motstånd över hela landet genomfördes aldrig i Kayan. Området påverkades mycket lite och dess ledare hade den nya regeringen att tacka för sin frihet. Kayan erbjöds t o m visst självstyre och en modern vapenarsenal i utbyte mot Mansurs löfte om att aldrig ansluta sina styrkor till mujaheddin.

John Jennings

Far Eastern Economic Review

CALCUTTA

Metropol, my

Jag minns gryningens skönhet, den röda solen stigande genom det grå kolrökstöknet över de svarta husen och de ännu nästan stilla gatorna där de sovande just började röra sig och vakna till en ny dag: hur staden fick färg och värme och liv, hur allt började på nytt, hur döden än en gång besegrats. Jag minns gatornas storartade symfoni för övervarvade motorer, signalhorn och ropande röster. Jag minns att jag aldrig var rädd i Calcutta. Jag minns spårvagnarna som såg ut som om de hade passerat en krigszon. Jag minns de buckliga tvåvåningsbussarna, svajande och lutande som egendomliga fartyg i hård vind, med klasar av människor hängande i dörroppningen. Jag minns den sjudande massan av människor. Jag minns hur hela Howrahbron gungade när floden av fordon och människor välldes förbi i morgonrusningen, och jag minns känslan av att Calcutta skulle kunna få hela världen i gungning.

Jag minns stillheten i Kalis tempel, det svala marmorgolvet i arkaden, blomdofoten, rökelsen, den söta parfymen. Jag minns tunnelbanans ödsliga renhet och den metalliska kvinnorösten i högtalaren vid varje station mellan Esplanade och Kalighat. Jag minns den ensamma bodhisattvan som sålde betel på Shakespeare Sarani.

Jag minns den patetiske pianisten med gymnastiskor som spelade "There's a Place in the Sun" och "Feelings" med motorcykelhjälmen liggande på den ostämnda flygeln på Great Eastern Hotel där råttorna sprang under borden i restaurangen.

Jag minns Pookah och Sita och Ronney och klanen av fattiga i parken vid Park Street, och engelsmännens kyrkogård längre ner på gatan, gravstenarna, inskriptionerna, kråkornas skratt, och psalmsången i St Paul's Cathedral och fläktarna under de höga valven och kyrkkaffet i vapenhuset. Och den gamle sagoberättaren på Chittaranjan Avenue. Och pojken med spindelbenen utanför Indian Museum.

I den värld som är vår finns inga vita fläckar kvar, men kanske "svarta hål": platser som man skulle kunna kalla kulturella negationer, nollpunkter på kartan, orter dit ingen längtar.

Skulle man be ett godtyckligt urval svenskar namnge ett sådant ställe på jorden är jag rätt övertygad om att de flesta skulle peka ut Calcutta. Inte verklighetens Calcutta, men mytens. Calcutta som abstrakt begrepp snarare än stad och hembygd och vardagstillvaro för kanske 15 miljoner människor av kött och blod.

Calcutta har reducerats till helvetesvi-

sion: en hotbild av underutveckling, överbefolkning, hunger, sjukdomar, lidande, död. Dess sammansatta verklighet har förenklats till en endimensionell schablon - "misärens metropol" - ständigt plagierad av vettskrämda journalister som dränker sin frustrering i whisky på lyxhotellets bar.

Det är en ung stad, en europeisk stad. Grundad som handelsstation vid det gamla Kalighat 1690 växte den snabbt till ett ekonomiskt och administrativt centrum, en lysande kolonial stjärna på det brittiska

imperiets himmel. Men huvudstaden flyttades till Delhi och flodmynningen slammades igen och det råvaruproducerande omlandet gick förlorat och flyktingarna välldes in. Och de hemlösa ockuperade gatorna och byggde sina laglösa byar mellan bankpalats och byråkratiska komplex och kom att prägla stadsbilden så till den grad att kaos tycktes utgöra stadens identitet och den majestätiska metropolen framstod som de svikna förhoppningarnas mausoleum.

UTT A

ter, minnen

Anders Petersen, MIRA/Samfoto

För tio-femton år sedan talades det mycket om Calcuttas förestående undergång. Situationen ansågs närma sig ett läge där allt skulle braka samman. Det skulle innebära en katastrof inte bara för Calcutta utan för världscivilisationen, ty därigenom skulle vi människor för första gången i denna tidsepok ha misslyckats med att organisera vårt sociala liv och upprätthålla vår kultur inom ramen för en storstads komplicerade struktur. Och i förlängningen av en sådan befarad utveckling tyckte

man sig redan se London och New York vackla och knaka i fogarna.

Sedan dess har Calcuttas befolkning nästan fördubblats utan att katastrofen tycks ha kommit närmare. Kanske är det bara så att sakernas tillstånd på andra håll i världen försämrats så att Calcutta inte längre framstår som lika förfärligt och skrämmande. Kanske är det så att vi tvingas inse att Calcutta i viss mening utgör ett normaltillstånd. Men kanske är det också så att Calcutta visar oss människans förmåga till

anpassning och överlevnad mot alla odds, att livsviljan och livskraften i denna stad utgör en utmaning mot världens destruktiva krafter, en livets seger över döden.

Jag minns Dum Dum Airport, den feberheta natten, den skakande färden i den sammanfallande bussen från flygplatsen in till centrum, den Dresden-lik mardrömmen i strålkastarskenet: dunkla byggnader med trasiga fasader, hyddor och vindskydd av säckar och plåt, sovande kroppar i skynken längs husväggarna.

Jag minns eländets varianter, misärens etnografika, de spetälskas stympade lemmar, människobyltena i rännstenen, de utmärglade kropparna som köade för en skål ris, barnet som gnydde i smuts och stank med flugorna surrande i såriga ögon. Jag minns de gränslösa kåkstäderna som förlorade sig i avgasdiset och den sotiga röken om kvällen och de blänkande spårvagnsspåren och den vittrande koloniala spökslotsarkitekturen utmed de myllrande affärgatorna: ett döende Europa i en livskraftig indisk turbulens. Jag minns att jag kände mig hemma i Calcutta.

Jag minns svindlande samtal med svältande bostadslösa som läst både Moorhouses "Calcutta" och Lapierras "City of Joy", jag minns sagoberättarna och poeterna, filmerna och konserterna, de välsorterade bokstånden längs College Street: Calcutta som de intellektuellas stad.

Jag minns detta: att någonting nytt och oerhört skulle kunna börja där i denna degel av förnedring och förhoppning, förtvivlan och förväntan, förlorad och återvunnen mänsklig värdighet - men vad? En förändring av villkoren, en förnyelse av samhället, en skrämmande och underbar kulturomvandling med kända och okända förtecken och redskap och ledstjärnor hämtade från Mystik och Metropol, från Marxism och Mahabharata.

Hur var det Lenin sade, han som står staty här i Kalis och Tagores, poesins, musikens och kulturens stad: "Vägen till världsrevolution går genom Peking, Shanghai och Calcutta."

Och jag minns Ram, tempelprästen i Kalighat, som bad mig att inte skriva om Calcutta eftersom jag ingenting begrep, och kanske hade han rätt: kanske har jag ingenting sett och ingenting förstått.

Och jag minns Calcutta som en dröm, avlägset och samtidigt nära, och i samma stund som man börjar berätta drömmen ändrar den karaktär, blir någonting annat, tonar bort, försvinner.

Tomas Löfström

FÖRTALAD MEN ACK SÅ SKÖN

Smultronställen i 300-årsfirande Calcutta

Rabindra Sarani, f.d Upper Chipore Road i Calcutta. Här möter man ett Calcutta som i mycket påminner om 1800-talet

Calcutta är världens mest förtalade stad. Kaotiska upplevelser av förstagångsbesökare på kort visit i staden bygger hela tiden på myten om ett "Helvete på jorden", ovärdigt att leva i. Myten förstärks av den bild som författare typ **Dominique Lapierre, V S Naipaul och Gunter Grass** ger av en döende stad där i stort sett hela befolkningen tycks bo i slumområden bortsett från en liten privilegierad kulturell och ekonomisk elit.

Jag måste ha missat något. Ty efter att i perioder ha bott med min familj i norra Calcutta, den ursprungligaste delen av staden under nästan ett års tid älskar jag denna underbara myllrande mångmiljonstad med dess kontrastrikedom. Jag älskar dess gator, den skamfilade skönheten i dess byggnader, dess öppna och oinskränkta, politiskt och kulturellt aktiva människor, den oerhörda livskraften. Få städer är i sanning så levande som Calcutta, även om det nu råkar vara så att staden hamnat i periferin på Indiekartan och den ekonomiska och politiska makten numera finns i Bombay och Delhi.

Calcutta har aldrig varit en rent indisk stad. När **Job Charnock** seglade uppför Hoogly-floden 1690 och anlade Calcutta fanns här endast 3 små byar. I mötet mellan två kulturer, den europeiska och den indiska/bengaliska, skapades det unika med Calcutta, det som än i dag präglar stadens utseende såväl som dess intellektuella och

kulturella liv. Det som gör att Calcutta är lätt att ta till sig som västerlänning samtidigt som nöden och bristerna uppenbarar sig tydligare här än i andra indiska städer.

När gatusystemet, i stort sett intakt från 1700-talets slut, spår-vagnarna, paradbyggnaderna och kyrkorna i centrum så starkt påminner om Europa blir kontrasterna mot handdragna rikshas, utesovare på trottoarerna, förfallet och smutsen svårare att förlika sig med - trots att problemen inte är större här än i t ex Bombay.

Men det var inte bara arkitektur och stadsplanering som blandades i briterernas indiska huvudstad fram till 1912. Idéer smälte samman i mötet mellan Öst och Väst och gav upphov till den bengaliska renässansen i mitten av 1800-talet med fritänkare som **Raja Ram Mohan Ray**, religiösa reformatorer som **Ramakrishna, Vivekananda** och **Sri Aurobindo**, pedagoger som **Ishwar Chandra Vidyasagar**, författare och målare av vilka nobelpristagaren **Rabindranath Tagore** blev den främste. Senare växte sig motståndet mot briterernas herravälde sig starkast just här, bland unga indier som lärt känna liberalism och marxism vid de universitet som engelsmännen låtit uppföra i Calcutta. Frihetshjälten **Subhas Chandra Bose** var borgmästare i Calcutta innan han ledde den väpnade kampen mot britererna i spetsen för den 40.000 starka Indian National Army som stred i Burma i slutet av andra världskriget.

I dag sitter sedan 13 år tillbaka en marxistisk delstatsregering

fast förankrad i Västbengalen. Man residerar i Ostindiska Kompaniets forna högkvarter, *Writer's Building*, och firar för fullt de forna kolonialherrarernas grundläggande av Calcutta för 300 år sedan. Jubileumsfestligheterna inleddes i augusti 1989 med att chefsminister **Jyoti Basu** tillsammans med en stor del av regeringen och stadens kända kulturpersonligheter for med hästdragen spårvagn genom Calcuttas gator till Rajabazar. De hästdragna spårvagnarna som sattes i trafik 1873 har visserligen inte använts sedan spårvägen elektrifierades vid sekelskiftet men de finns kvar.

Allt finns kvar

Det är något typiskt med Calcutta. Oförgängligheten. Det som en gång funnits i Calcutta lever vidare sida vid sida med allting nytt. Rikshas och skraltiga spårvagnar sida vid sida med bussar, pendeltåg och en exemplariskt välskött tunnelbana, palats från 1700-talet sida vid sida med kontorshus från 1950-talet. Med överstelöjtnant **Mark Woods** stadskarta från 1784 i handen hittar man utmärkt än i dag i norra Calcuttas vindlande gränder, och **H E A Cottons** handbok från 1909 "*Calcutta. Old and New*", nu i nytryck, fungerar fortfarande som en alldeles utmärkt guide. Så lite har staden förändrats bortsett från att den naturligtvis vuxit oerhört. För mig är det charmen med Calcutta. En opraktisk konsekvens är däremot de dubbla gatunamnen. Efter självständigheten 1947 har de flesta gator med koloniala namn tilldelats nya indiska sådana. På kartor står de nya namnen, men i dagligt tal lever de ursprungliga namnen i många fall kvar till besökarens förvirring.

Men det speciella med Calcutta är inte de relativt moderna delarna i centrum där flertalet turister rör sig, kring Dalhousie Square (numera omdöpt till BBD Bag), paradgatan Chowringhee (omdöpt till Jawaharlal Nehru Road) och Park Street. För mig är det "riktiga" Calcutta de äldre stadsdelarna i norr med trånga

Halmbåtar förtöjda vid Baghbazar i norra Calcutta

gränder och prång, innanför de kaotiska huvudgatorna.

En vandring till fots en dag från norr till söder är ett utmärkt sätt att insupa stadens speciella atmosfär, sedan man avverkat de vanligaste sevärdheterna i Calcutta - Maidan, Indian Museum, Victoria Memorial, Kalitemplet, Mother Theresas anläggningar och annat (SYDASIEN:s te man nummer om Calcutta 1/1986 har all tänkbar information därom).

En njutbar inledning på färden får man genom att ta passagerarfärjan från angoringsbryggan Armenian Ghat vid Hooghlyfloden eller från Howrah Station mitt emot. Färjan är i trafik alla dagar utom söndagar.

Gudar och palats

Båten går norrut under den imponerande Howrahbron, passerar kremeringsplatsen Nimtala Ghat och fortsätter sedan snabbt upp till Bagh Bazar, där man går i land. I regel ligger här stora flodpråmar fullastade med rishalm, som kommer från distrikten. Det är foder till djurstallarna som finns lite varstans inne i Calcutta och som förser calcuttaborna med mjölk. Eftersom Hooghly är ett av Ganges ut-

flöden i havet är floden dessutom helig för hinduerna och här vid Bagh Bazar ligger en mängd små tempel för pilgrimer.

Inled promenaden med att följa pilgrimernas gata en bit inåt land, över järnvägsspåren.

Gå sedan söderut och du kommer till Kumartoli, en stadsdel med hantverkare som tillverkar de gudastatyer som används i tusentals vid alla de stora hinduiska festerna på året. Gata upp och gata ned verkstäder där raffinerat utsökta avbildningar av Durga, Lakshmi, Saraswati, Ganesha och andra gudar tillverkas av bambu, lera och halmstrå som sedan målas och kläs. Även metallstatyer tillverkas.

Tag dig ut till genomfartsgatan Rabindra Sarani, f d Chitpore Road, Calcuttas viktigaste nord-sydliga förbindelseled fram tills för 100 år sedan då Central Avenue anlades strax österut (numera Chittaranjan Avenue - Jatindra Mohan Avenue). Med mycket gammal bebyggelse kvar, med spårvagnar, dragkärror, rikshas och trängsel ger Rabindra Sarani en god bild av hur det måste ha sett ut överallt i Calcutta för länge sedan.

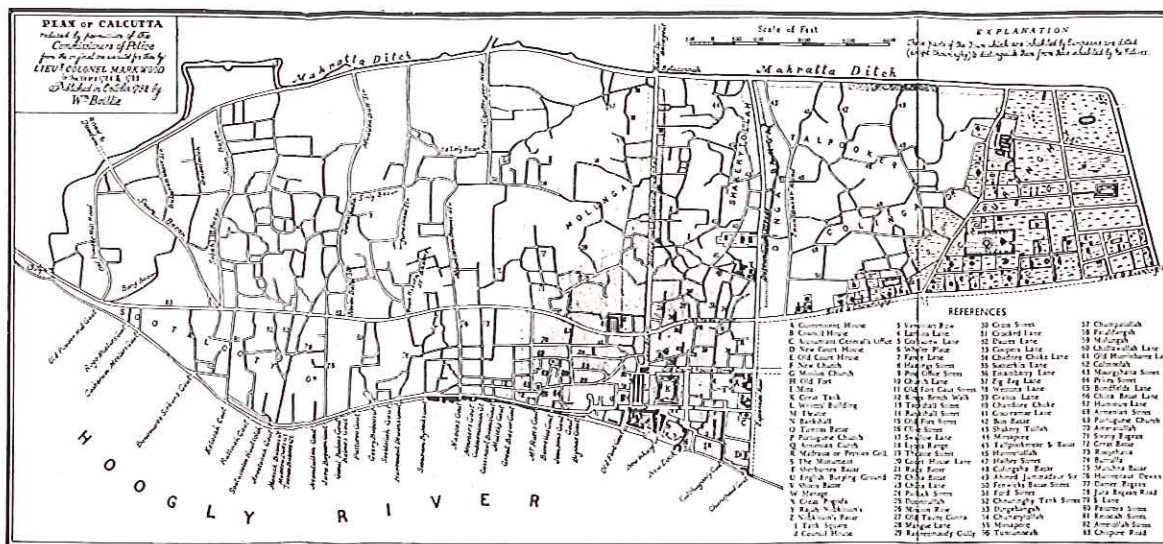
Promenera österut, passera också Central Avenue. (Om du inte törs ge dig in i de vindlande gränderna söderöver i stadsdelen Shobhabazar. Garanterat ofarligt och mycket intressant men du kan råka ut för att en del irriteras över att du - en utlänning - nödvändigtvis ger dig in i de fulaste och eländigaste delarna av stan. Vad som avses är att här inne döljer sig Sonagachi, Calcuttas glädjekvarter där tusentals prostituerade lever ett glädjelöst liv.)

Fråga dig fram till den fridfulla Raja Nabakrishna Street, och där finner du ett av Calcuttas många raja-palats från 1700- och 1800-talen, de somen gång gav staden epitetet "Palatsens stad". De brittiska kolonialherrarna gjorde sig själva förmögenheter i Indien och byggde sig furstliga residens, men även de indiska familjer som ställde sig i deras tjänst blev rikligt belönade. En sådan var de efterlevande till **Maharajah Nubkissen** som i slutet av 1700-talet arbetade som lärare i persiska för de brittiska styresmännen **Clive** och **Hastings**, och senare som politisk rådgivare. Palatset byggt i brittisk stil med ornamenterade pelare och lejonstatyer framför ingången och inredd med dyrbara europeiska möbler och konstverk står där än i dag 200 år senare, fast inklämt mellan sentida bebyggelse och tämligen förfallet. En gång om året blomstrar dock palatset upp - vid Durga Puja-festen i oktober, då människor från norra Calcutta strömmar hit för att njuta av det traditionellt utstyrda familjetemplet.

De två ledande indiska familjerna i Calcutta på 1800-talet var annars **Tagore** och **Mullick**, och deras palats ligger söderut. Tag dig ner Central Avenue till Vivekananda Road, och sedan åter bort till Rabindra Sarani. Gå söderut och snart kommer du till Jorasankopalatset på vänster sida, in en gata. Det var Tagorefamiljens residens, här föddes Rabindranath Tagore 1861. Hemmet är ett intressant museum, medan övriga delar av palatset numera är universitet - *Rabindra Bharati University*.

Mullickfamiljens palats,

Marble Palace, finner du ytterligare en bit söderut på Rabindra Sarani och in till vänster på Muk-taram Babu Street. Det är en av de mest otroliga platser som finns i Calcutta. Spekulation i land och salt av anfadern Nayan Chand Mullick på 1700-talet gav familjen möjlighet att anlägga ett flott palats med

engelsk park runt. Palatset är museum över en svunnen tids rikedom. Allt är oförändrat från slutet av 1800-talet med all den tidens lyx, marmorgolv, italienska speglar, exklusiva möbler. Mitt inne i den mest tätbefolkade delen av 10-miljonersstaden Calcutta.

Närmare centrum kommer du förbi Nakhodamoskén från 1926. Här i de muslimska kvarteren finns stans bästa restauranger med oxkött på menyn, men du behöver hjälp att finna dem då serveringen sker diskret med hänsyn till stadens hinduiska majoritet.

Sedan återstår innan du är

Mark Woods karta från 1792. Väl igenkännbar även idag. Mahratta Ditch är det som sedermera kommit att kallas Circular Road.

ner i centrum ett område med intensiv handel, grossistförsäljning och kontor, Barabazar och Bowbazar, som numera domineras av företagsamma marwaris (ursprungligen från Rajasthan) och punjabis, som helt tagit över från bengalerna. Tidigare låg här också Calcuttas Chinatown liksom dess judiska och armeniska bosättning, men därav återstår endast rester i form av gatunamn, armeniska kyrkan och en hel del kinesiska skoaffärer.

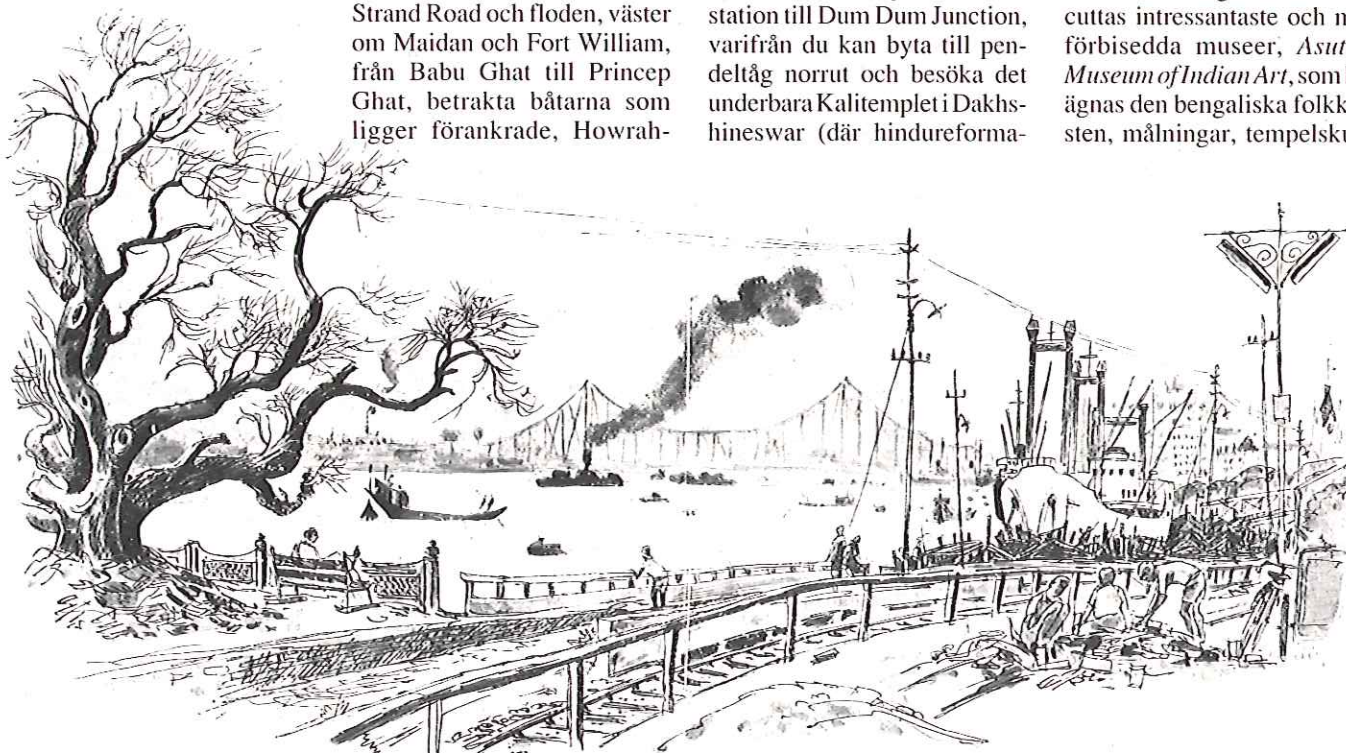
Ett annat sätt att njuta av Calcutta är att i solnedgången ströva promenadstråket mellan Strand Road och floden, väster om Maidan och Fort William, från Babu Ghat till Princep Ghat, betrakta båtarna som ligger förankrade, Howrah-

brons gigantiska stålskelett, det ännu ofullbordade bygget på en andra bro över floden, filosoferande Hare Krishna-munkar och solen som dalar över Howrah.

Ellertag tåget, Cirkular Railway, med avgång en gång i timmen som följer hela stranden norrut från Princep Ghat till Baghbazar och sedan fortsätter till Tala Station vid Belgachia Road i norr. Stig av och vandra över den stora järnvägsviadukten och besök det sköna jaintemplet Digambar. Fortsätt sedan till Belgachias tunnelbanestation och tag metron en station till Dum Dum Junction, varifrån du kan byta till pendeltåg norrut och besöka det underbara Kalitemplet i Dakshineswar (där hindureforma-

torn Ramakrishna undervisade Vivekananda vid flodstranden i slutet av 1800-talet) eller söderut till Sealdah Station inne i stan.

Ännu en sida av Calcutta möter du vid College Street, nordost om centrum, kring Calcutta University. Här frodas stadens intellektuella traditioner. Studenterna är politiskt aktiva, alla byggnader är täckta av politisk graffiti. Kvarteren runtomkring inrymmer välsorterade boklädor och antikvariat. Inne i universitetets huvudbyggnad hittar du på de två nedersta våningarna ett av Calcuttas intressantaste och mest förbisedda museer, Asutosh Museum of Indian Art, som helt ägnas den bengaliska folkkonsten, målningar, tempelskulp-

The Strand nära Fort William. Det var inte långt härifrån Job Charnock landsteg 1690. I dag ett skönt promenadstråk i solnedgången. Circular Railway löper längs flodstranden upp till Baghbazar. Teckning: DESMOND DOIG

turer, terracottafigurer och textilkonst av högsta klass som speglar den lokala kulturens utveckling under 2.000 år.

Efter det är det skönt att ta sig över gatan, in på Bankim Chatterjee Street och uppsöka *Indian Coffee House* en trappa upp. I en f d vaudevilleteater från seklets början, där absolut ingenting förändrats på 50 år, serverar turbanklädda kypare indiskt kaffe och piroger (samosas) till en publik av studenter och intellektuella. Här träffar man bengaliska konstnärer, författare och filmare och framåt kvällen är det smockfullt i lokalen. Stället är så populärt att en del intellektuella har dragit vidare och i stället träffas på en enkel teservering längst inne i College Street Market. Där träffade jag själv en kväll den framstående konstnären **Ganesh Pyne** i sällskap med ett gäng mer eller mindre kända diktare.

Mat som i Kina

Ett annat populärt ställe att ta sig till är numera Tangra, en stadsdel långt ute i sydost, där en stor del av Calcuttas 25.000 kineser lever och därför kallas för *China Para*. Kineserestauranger finns det gott om inne i centrum, men det har blivit en fluga bland medelklassen i Calcutta att äta "äkta" kinesisk mat i Tangra, och nog är det något visst. Höga murar längs gatorna, därinnanför gårdsmiljöer som i Kina, och maten suveränt tillagad på någon av de många familjekrogarna med fantasifulla namn där räkningen skrivs med krita på väggen. I övrigt är dock Tangra en trist miljö med hundratals garverier där kohudarna ligger öppet utbredda på stora områden. Kineser dominerar branschen som ju för de flesta hinduer är otänkbar att syssla med.

Calcuttas kyrkogårdar så. På de kristna kyrkogårdarna påminns man om stadens långa koloniala förflutna och de många engelsmän som levat här i förvisningen om att de kommit för att stanna för gott. Våldiga gravmonument, pyramider, doriska paviljonger och

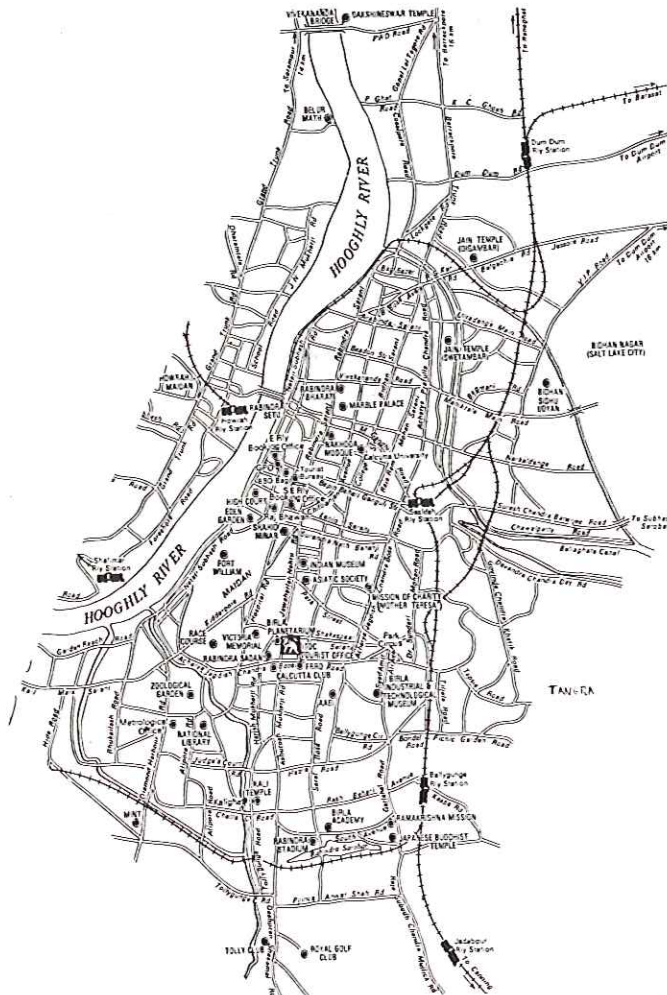
Äkta kinesisk miljö i stadsdelen Tangra, fullt med krogar och garverier.

uppstyltade formuleringar på stenarna döljer inte att flertalet dog unga, dukade under för det ohälsosamma klimatet och sjukdomar. Den mest imponerande kyrkogården är den muromgärdade *South Park Street Cemetery*, invid Lower Circular Road (numera Acharya Jagadish Chandra Bose Road), som öppnades 1767. En större kyrkogård, som ännu används

Rezabeebehs gravsten från 1630 på armeniska kyrkogården.

för begravingar, ligger på östra sidan av Circular Road, men den är inte lika välhållen. På den armeniska kyrkogården, svår att finna bakom Old China Bazar nära Howrahbron, finns en märkvärdig gravsten över en fru **Razabeebeh Sookias** som ska ha avlidit 1630, ett bevis för att armeniska köpmän redan fanns på plats när britterna anlade sin stad 1690.

Armenierna har för övrigt varit en ekonomiskt framgångsrik grupp, numera bor de alla i det finare, södra Calcutta och besöker sin kyrka, byggd av **Agha Nazar** 1724, endast om söndagarna.

Även de muslimska begravningsplatserna utgör fridfulla miljöer med intressanta informationer att hämta från gravarnas text som ofta är på engelska. Den största, Kosi Bagan i nordost, ligger på höger sida om CIT Road efter Manicktola på väg ut mot flygplatsen.

Dum Dum

I nordligaste Calcutta ligger Dum Dum, där den berömda ammunitionsfabriken som tillverkade dum-dum-kulorna ännu är i drift. Utanför fabriken på Jessore Road vittnar ett monument om britternas försmädliga nederlag i det första anglo-afghanska kriget 1840, och om de tappra engelsmän som lönnmördades av afghanerna i Khyberpasset. Det var den förlusten som föregick skapandet av de avskryvda dum-dum-kulorna och fabriken här 1842. Inte långt från fabriken, på andra sidan Jessore Road, ligger i ensamt majestät uppe på en kulle en av Lord Clives villor, Burra Kothi, byggd i början av 1700-talet men i dag förfallen och hem för flyktingar från Bangladesh.

Mitt privata smultronställe där jag smälter intrycken mellan upptäcktsfärderna i och omkring Calcutta ligger också i Dum Dum. *Cossipore Club*, en imponerande byggnad med romerska pelare och grön park runt, förr sällskapsklubb för de engelsmän som arbetade på Calcuttas andra stora ammunitionsfabrik i Cossipore nere vid floden, nu lagom anspråkslös klubb för folk i trakten. Där dricker jag min *Black Label* öl och diskuterar kultur och politik om kvällarna innan det är dags att vandra den fridfulla vägen längs Northern Avenue genom stadsdelen Paik Para hem till Tala Park. Åh, denna härliga stad.

Text och foto:
Lars Eklund

Trädkramare i går trädryckare i dag!

Miljögruppen i Wayanad förstör miljontals acaciaplantor som skulle ha förstört de naturliga grässlänterna.

- Många trädplanteringar är direkt skadliga. Om inga andra metoder hjälper är det nödvändigt att miljörörelsen rycker upp och förstör plantorna.

Det är det nya och rätt uppseendeväckande budskapet från den indiska trädkramarörelsen Chipko Andolan.

Det är drygt 15 år sedan bergsbefolkningarna i Himalaya startade sin legendariska folkrörelse mot skogsskövlingen. För tio år sedan vann de sin stora seger då fällning av levande träd förbjöds i viktiga delar av bergskedjan.

Men rörelsen har kämpat vidare. Hoten mot skogen kommer inte bara från yxor och sågar, menar man. Stora ensidiga planteringar av kommersiella trädslag är också ekologiskt skadliga och socialt onyttiga.

Nya hot kräver nya strategier och kampmetoder. Så nu kommer de: Trädryckarna.

- Förra året förstörde vi en plantskola med eucalyptus. När vi ryckt upp plantorna ur jordpåsarna ersatte vi dem med frön, som folket själva hade samlat in. De var från träd som ger frukt, foder, brännved och annat som vi har behov av.

- Ändå anmälde skogsdepartementet oss till polisen, och tre av oss fick sitta i fängelse i två månader. Fast dom lyckades aldrig fälla oss i rätten, så vi blev släppta ovillkorligt.

Kul Bhushan och Dalku Ram kommer från distriktet Chamba i den indiska delstaten Himachal Pradesh. De tillhör trädkramarörelsen Chipko Andolan, som blivit världsberömd för sin kompromisslösa kamp till skydd för skogen. Ändå sitter de framför oss och berättar med stor självklarhet om hur de förstör trädplantor och saboterar regeringens planteringsprogram.

Vi har smugit undan en stund från Chip-

Kul Bhushan och Dalku Ram, två herrar från Chipkogruppen i Chamba, Himachal Pradesh. De fick nyligen sitta i fängelse för sin träduppryckning.

ko-rörelsens årsmöte i Rishikesh, in på vårt rum på Shivanand Ashram. Mötet pågår bokstavligen utanför dörren - ett 50-tal tillresta miljöaktivister från hela Indien sitter på golvet i korridoren! Vi befinner oss miltals från de luftkonditionerade miljökonferenserna - här är det en folkrörelse som möts för att diskutera.

Det var i februari 1988 som Chipkoaktivister i Chamba förstörde sammanlagt 7.000 plantor i skogsdepartementets plantskola. Eller rättare sagt: ersatte dem med andra sorter.

- Vi vattnade våra frön noga, och informerade dem som ansvarade för plantskolan om hur de skulle sköta de nya plantorna, berättar Kul Bhushan med ett leende. Men departementets folk var inte intresserade, med undantag för mullbärsfröna som

de drev upp. De andra sorterna brydde de sig inte om.

- I vårt distrikt är vi mycket oroade av kommersialiseringen av skogen, och införandet av stora monokulturer med bara ett enda trädslag. Nära 60 procent av all skog i delstaten har försvunnit sedan början av 70-talet, och det som planteras i stället är nästan bara tre sorter: eucalyptus, en sorts tall och poppel.

- Tall och poppel växer visserligen naturligt i våra skogar också, konstaterar Kul Bhushan, men alltid blandat med en massa andra träd, växter och djur.

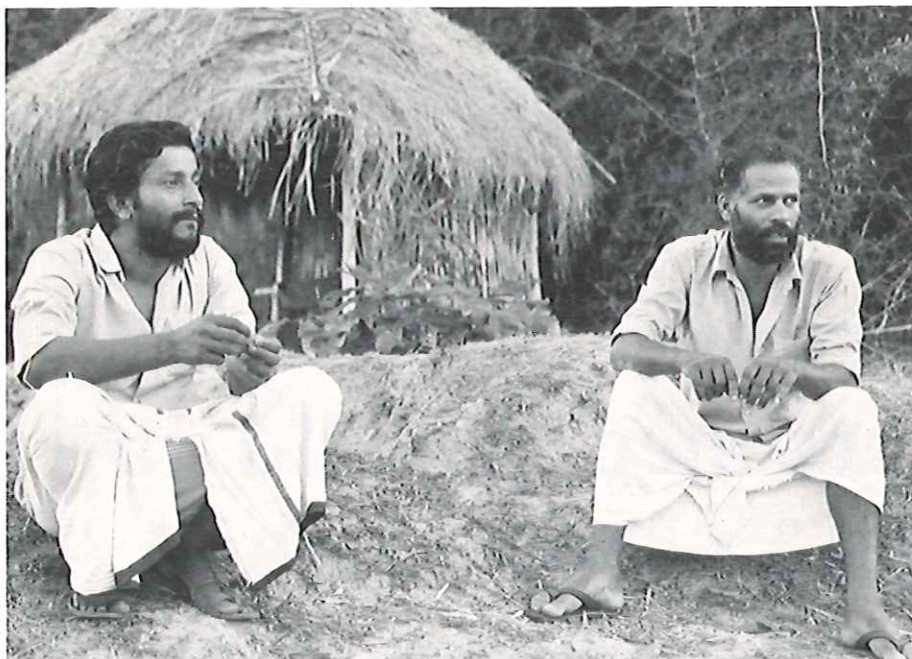
- Även vi lekmän kan se och förstå att monokulturerna påverkar miljön. Om det bara växer en sorts träd under långa perioder så blir det ju samma näringsämnen som sugs ur jorden hela tiden, och det blir obalans. I vårt område är det uppenbart att jorderosionen ökar i tallplanteringarna, barren gör jorden lös och den rinner bort. Vart man än ser i en tallplantering är jorden lös och marken stenig. Bränder är också vanligare där än i en blandad lövskog.

Chipko-aktivisternas andra invändning mot de kommersiella planteringarna är att de inte tillfredsställer lokalbefolkningens olika behov. De skogar som finns blir också mindre tillgängliga.

- Det går inte att skydda miljön förrän vi kan garantera att folket får sina behov täckta. Om ett bolag lägger beslag på all torr ved i en skog för att bränna träkol, så kan sedan inte lokalbefolkningen anklagas om de förstör levande träd för att få brännved. De blir ju i så fall tvungna att göra det även om de känner att det är fel.

Det är inte bara i Himalaya som miljöaktivister har lagt sig i vilken sorts träd som ska planteras, och var.

Wynad Prakruti Samrakshana Samiti är namnet på naturskyddsföreningen i Wynad-distriktet i norra Kerala, beläget på slutningen av den nord-sydgående bergskedjan Västra Ghats. Föreningen har varit

Två av eldsjälarna bakom aktionen i Wayanad: Gangadharan och Badusha.

verksam sedan 1980 och har hunnit vara med och genomdriva ett förbud mot kalhuggning, kampanjat mot trädfällning för att röja plats för kardemumma- och kaffeplantager, och stoppat skogsdepartementets (!) jakt på elefanter i ett naturskyddsområde.

Under en utbildningshelg som gruppen arrangerat i en by alldeles intill gränsen mot Tamil Nadu berättar läraren Gangadharan och bonden Badusha om föreningens arbete i dag. Vi sitter på vallarna i ett nyskördat risfält, straxt under ett elefantvaktorn i skogsbrynet.

- Bambun i skogarna huggs ut i rasande takt, berättar Badusha. Elefanterna får svårt att hitta mat, till och med i reservaten dör många elefanter av brist på mat och vatten.

- Nu kommer elefanterna ut på fälten på nätterna för att äta. Det blir också vanligare att de anfäller och dödar människor. Därför måste byborna hålla vakt.

Bambun har i alla tider varit en viktig

råvara för bönderna, hantverkarna och stamfolken i trakten. Men nu skövlas bambun och körs till en rayonfabrik i Calicut.

- Nyligen var fabriken stängd i flera år, på grund av miljöproblem och konflikter med arbetarna, förklarar Gangadharan. Men 1988 öppnades den igen när marxisterna åter kom till makten i Kerala. Regeringen tecknade ett avtal med ägaren - finansfamiljen Birla - om att staten skulle leverera bambu som råvara för 250 rupees per ton. En vanlig bonde måste betala mycket mera, 98 rupees för fem stänger.

- 25 000 ton bambu huggs i skogarna i Wynad i år för att uppfylla regeringens löfte. Med den takten finns det ingen bambu kvar här efter ett eller högst två år.

Återbeskogning synes alltså vara helt nödvändig. Men också i Kerala är det de kommersiella intressena som styr även det så kallade "social forestry"-programmet, som gör anspråk på att plantera skog för människornas behov. Mindre än 4 % av

alla plantor har varit av arter, som förekommer naturligt i området. I programmet planteras stora mängder acacia och eukalyptus på grässlänterna högst upp på bergen.

- Dessa grässlänter, som är speciella för bergen i våra trakter, kan absolut inte klassas som värdelösa ödemarker bara för att det inte växer träd där, framhåller Badusha med eftertryck.

- De är en viktig del av ekosystemet, många av södra Indiens viktiga floder har sina källor där och gräset reglerar vattenflödena.

Samitin arrangerade möten och demonstrationer, och dygnsfastor utanför skogsdepartementet, men utan resultat.

- Då började vi rycka upp acacia-planter, det var kulmen på vår agitation, säger Gangadharan.

Det främsta målet för agitationen var en stor plantskola uppe vid Chemba Peak. Det var inga dåliga dagsverken aktivisterna utförde:

- Det tar nästan två timmar att gå upp till plantskolan från vägen. Vi "jobbade" där i tre dagar, från 7 på morgonen till 7 på kvällen. Vakten höll vi därifrån - vi gav honom mat och lite pengar...

När jobbet var gjort låg flera miljoner acaciaplantor omkullvräkt, trasiga och uppräckta ur sina påsar.

Som ett brev på posten kom åtal mot ett 50-tal av föreningens medlemmar, för illegal sammankomst, skadegörelse, olaga intrång och några punkter till. Men trots att alla erkänner har Gangadharan och Badusha gott hopp om att bli frikända.

- Vår aktion fick stöd från alla byrådens ordföranden i distriktet, inklusive från dem som tillhör regeringspartiet CPM, säger Badusha. Också de menar att planteringarna skulle ha varit skadliga. Chefsministern tillsatte en utredning, och utredningens rapport ger oss rätt i sak.

- Nu har planteringarna på grässlänterna upphört. Både Världsbanken, som stödde projektet, och delstatsregeringen erkänner att programmet var ett misslyckande. I mars 1989 föreslog en statlig kommitté att världsbanksprogrammet inte skulle förlängas.

Till Wynad Prakruti Samrakshana Samitis närmaste framtidsplaner hör att försöka återställa en del risfält som planterats med eukalyptus under "social forestry"-programmet, det vill säga med biståndspengar.

- Det går inte att odla ris där omedelbart, eftersom eukalyptusen har torkat ut marken, säger Badusha. I en del sådana byar råder det akut vattenbrist.

- Nu ska vi försöka odla upp skog där.

- Riktig skog.

**Göran Eklöf
Maud Johansson**

"Ved nogen hvor min morder er?"

Klassiske urdu digter-tradition lever videre i Norge

Som universitetslektor i urdu og dermed en slags statsautoriseret ekspert i moderne indisk og pakistansk litteratur bliver jeg ofte opøgt af invandrere, som har litterære pretentioner og mener, det må være en oplagt opgave for mig at gøre deres mesterværker tillgængelige for et skandinavisk publikum. Hver gang har det drejet sig om ting, som jeg - trods min principielt store sympati for begrebet indvandrerlitteratur - ikke ville drømme om at bruge tid og energi på at oversætte. Problemet er at få det sagt på en pæn måde.

For et par måneder siden kom så Afzal Abbas, en 25-årig invandrer fra Pakistan, med nogle af sine mesterværker, som han mente det var min embedspligt at oversætte. Nu igen, comment s'en débarrasser, tænkte jeg og lagde dem ned i skuffen, så

snart han var ude af døren. En søndag eftermiddag, hvor jeg ikke rigtig vidste, hvad jeg skulle tage mig til, tog jeg dem frem og begyndte at læse i dem og blev ved med at læse i dem. Afzal Abbas var jo digter: slående sammenligninger, stram komposition, og tilmed rim og rytme i nøje overensstemmelse med den klassiske urdu poesis regler.

Uden rim og med lidt rytme har jeg prøvet at gengive et af digtene på dansk, en ghazal med rimet -a hota hai gentaget i hver linie. Selvom denne oversættelse hverken yder originalen hel eller halv retfærdighed, kan den måske alligevel give et vist begreb om den.

Finn Thiesen
Universitetet i Oslo

Så længe som sorgen er frisk i mit hjerte,

Har jeg i min ensomhed selskab - af den.

Under adskillelsens ubarmhjertigt brændende sol

Finder jeg skygge i drømmen om dine sorte lokker.

Mit legem blev vildført af elskov og dræbt af længsel.

Alligevel trives en verden i dets ruiner.

Denne rejsende, som ikke ved hvorhen han rejser -

Hans eget selv er rejsens mål.

Overalt i tid og rum har jeg søgt hans spor.

Ved nogen hvor min morder er?

Ilden i Afzals legeme dufter af ham.

Den brænder uden flamme og røg.

U-landskurs med särskild inriktning på Indien (1-20 p)

Kursen genomförs läsåret 1990-91 för tredje året i följd.

Kursen innehåller en teori- och en fältstudiedel

Innehåll:

Utvecklingsteori, biståndspolitik, kulturmöten, Indiens politiska, ekonomiska och kulturella historia, landsbygds- och urbana problem, småföretagandets villkor, sjukvård och skolväsende, familjeförhållanden, kvinnans situation, folkreligion, mass- och finkultur. Studierna i INDIEN omfattar en obligatorisk del i vilken lektioner varvas med studibesök, samt fritt vald fältstudie.

Kursen genomförs som fristående kurs på distans vilket innebär 1 1/2 dagars sammankomst c:a var 3:e vecka (fredlörd). Fältstudiedelen omfattar fyra veckor som förläggs till delstaten Tamil Nadu i södra Indien i jan-feb 1991.

Fältstudien innebär en självkostnad per deltagare med c:a 8800 kronor (omfattar resa t.o.r. Köpenhamn-Madras, kost och logi, lektioner, exkursioner och lokala resor samt engelsktalande guider)

Som förkunskapskrav gäller allmän behörighet. Goda kunskaper i engelska förutsätts. Kursen kommer att annonseras i Södra högskoleregionens katalog vilken också innehåller ansökningshandlingar.

Vid frågor kontakta prefekten Bertil Bresman eller institutionssekreteraren. Ansökningsstiden utgår 15 maj 1990.

INSTITUTIONEN FÖR
EKONOMISKA OCH SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA ÄMNINGEN

Postadress
Högskolan
Box 59
291 21 KRISTIANSTAD

Besöksadress
Videlsgatan 6
KRISTIANSTAD

Telefon
044-11 56 45 VX

Maria Söderberg, fotograf och journalist, har gjort flera reportageresor i Afghanistan och bland flyktinglägren i Pakistan. Hennes bilder från flyktinglägren är välkända bland Afghanistaninteresserade.

Ingen annan fotograf har som Maria Söderberg lyckats skildra de afghanska kvinnornas och barnens liv som krigsskadade och som flyktingar. När hon nu ger ut en bok — *I krigets skugga*, med undertiteln "Kvinnobilder från Afghanistan" — med egna såväl bilder som reportage, så är det också ett helt annorlunda utrikesreportage än vi är vana vid.

Hon skriver i inledningen:

"De flesta korrespondenter vänder kameran och intresset mot kriget, mot vapnen och förstörelsen. Gerillasoldaten med sin Kalashnikov kom i förgrunden. Jag tog också dessa bilder, men annat lockade mer: Ansikten. Vardagens situationer. Kvinnor och barn. Med varje besök kom jag ett steg närmare. En förutsättning var att jag som kvinna hade tillträde till 'den andra sidan'.

De afghanska kvinnorna, dolda bakom slöjor och höga murar, visade sig inte alls vara de förtryckta varelser som jag hade illbillat mig. I hemmet, med familjen, och bland släktingar hade de makt. Världen utanför, med försörjning och inköp, fick männen sköta."

Ändå är det en tung tillvaro för de afghanska kvinnorna i flyktinglägrens tält och enklare hus. Alla har sorg att bära: Barn, män, syskon, släkt som har dödats. Hela byar sönderbombade.

Ingen vet vad som finns att återvända till. När det till slut en dag blir möjligt.

Och i flyktinglägren finns inte det naturliga fria umgänget i arbetslivet ute på åkrar och på marknader. I exilen har purdah-systemet, reglerna om bärande av slöja, förstärkts och gjort kvinnornas liv mer instängt.

Detta liv har inte skildrats av män. Kan inte skildras av män. Men Maria Söderberg från Arjeplog ville och lyckades komma in till kvinnorna, bakom masken. Och hon visar med denna bok de afghanska kvinnornas sorg. Men hon hittar också fram till glädje och obruten livsvilja. Hon får själv delta i en förlovningsfest inne i Afghanistan, med dans till musik från kassettbandspelare.

Hon skildrar också många kvinnor som trotsar instängdheten i lägren. Kvinnor som söker arbeten eller utbildning för att själva hjälpa till att utbilda eller vårda andra kvinnor och flickor i flyktingläg-

Kvinnoliv i krigets skugga

ren eller i det fria Afghanistan som flyktingarna väntar på att få återvända till.

Maria Söderberg är utbildad socionom. Det skulle kunna betyda snustorra uppräknings av vad som döljs bakom murarna. Så är det lyckligtvis inte.

Hennes berättelse är fyllda med

varme, sympati, respekt för och solidaritet med de afghanska kvinnorna. Det är det nödvändiga skälet till att hon har kommit dem så nära och till att hon har lyckats vidareförmedla dessa kvinnors vardag. I text och bild.

Bildmaterialet är både utmärkt och omfattande. Med bilder från

kriget och flyktinglägren. Bilder som visar både sorgen och livsglädden. Den obrutna livsviljan som kan förklara att detta folk har lyckats med något som inget annat folk kunnat — att kasta ut den sovjetiska ockupanten.

Åke Johansson

Forum for utviklingsstudier

Nr. 1 1989 tar bl.a. opp følgende temaer:

- Bærekraftig utvikling i Sahel-området
- Perspektiv på den økologiske krisen i Rødehavsregionen
- Politikk og vitenskap i en miljøtid: ørkenspredning, ozonhull, sur nedbør, drivhuseffekt, regnskoger
- Lærdommen fra 20 års bistandssamarbeid med Tanzania
- Kinas bistandspolitikk i historisk perspektiv

Nr. 2 1989 (vil foreligge i desember)

Temahefte om statens rolle i utviklingsprosessen, med bidrag fra flere disipliner (sosialantropologi, historie, offentlig administrasjon, sosiologi, statsvitenskap og økonomi).

Nr. 1 1990 (vil foreligge i april 1990)

Temahefte om bærekraftig utvikling.

Forum for utviklingsstudier kan bestilles ved henvendelse til Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Postboks 8159 Dep., 0033 Oslo 1. Henvendelser om abonnement og forsendelse rettes til Tidsskriftkontoret, tlf. (02) 57 08 50.

Send ingen penger nå. Vi sender regning.

Jeg bestiller:

- Abonnement 1989 - kr 100,-
- Abonnement 1990 - kr 100,-
- Enkeltheft nr. kr 60,-
- Enkeltheft nr. kr 60,-

Navn:

Adresse:

BREV

Kan sendes
ufrankert
i Norge
Adressaten
vil betale
porto

SVARSENDING
Avtale nr. 110/000/10

Norsk Utenrikspolitisk Institutt
DEP.
0035 OSLO 1

BISTAND UDEN BUREAUKRATI – NÆSTEN

Bistand baseres normalt på politiske aftaler mellem statslige bureaukratier. Dette har været politisk og praktisk umuligt i det krigshærgede Afghanistan. I stedet er hjælpen blevet kanaliseret via Pakistan direkte til lokalbefolkningen i Afghanistan. Vi har spurgt den danske Afghanistan-kender antropologen Asger Christensen hvordan det gøres.

Knudepunktet for hjælpen til Afghanistan er Peshawar. I denne pakistanske by tæt ved grænsen arbejder omkring 70 frivillige organisationer eller N.G.O.'er med hjælp til afghanere. Både til afghanere i flygtninge-lejrene og til afghanere inde i Afghanistan. Blandt de organisationer, der har været med længst er den franske Medicin sans Frontiere og den Svenske Afghanistan Kommitte. De begyndte at sende "cross-border" hjælp ind i Afghanistan i begyndelsen af 80'erne (se SYD-ASIEN, 1984/2).

Dette betyder at flere FN-organisationer er ved at oprette kontorer i Peshawar og i Islamabad. De vigtigste FN-organisationer er nu UNDP og UNHCR, som hver især ønsker at være "lead agency" — det ledende organ. Til at ko-ordinere FN-organernes indsats har FN udpeget den tidlige-

re flygtningehøjkommissær Sadruddin Agha Khan. Agha Khan er arvelig leder af den lille shiitiske Ismaili sekt, en særdeles velorganiseret og meget rig sekt, der også har nogle få tilhængere inden for Afghanistan. Hans opgave som ko-ordinator af "Operation Salam" — Operation Fred — er svær: FN-organerne er lige så svære at ko-ordinere som afghanske guerillasoldater.

De FN-financerede genopbygningsprojekter inde i Afghanistan omfatter blandt andet reparation af kunstvandingskanaler, veje og bygninger, samt forsyninger med sædekorn og kunstgødning. FN udfører ikke selv arbejdet. De sender missioner ind i Afghanistan for at finde "facts" og for at overvåge projekterne de financerer. De facts, der er indsamlet er måske ikke nye for N.G.O.'erne i Pakistan, men de har været

det for FN. De udvalgte projekter fordeles blandt N.G.O.'erne i Peshawar. I modsætning til FN har N.G.O.'erne ikke officielt tilladelse til at operere inde i Afghanistan, hverken fra afghansk eller pakistansk side.

Fire-femtedele af Afghanistan er underlagt politiske grupperinger ledet af kommandanter. Nogle af disse er store. Massud for eksemple. Andre er små. Ofte er der flere kommandanter i samme område. Det er disse kommandanter og deres udsendinge, der opsøger bistandsorganisationerne i Peshawar for at bede om hjælp. For at checke deres oplysninger sender N.G.O.'erne deres egne folk ind i Afghanistan.

Asger arbejdede i 1988 for DACAAR, Danish Committee for Aid to Afghan Refugees. DACAAR's strategi var kun at sætte projekter i gang hvis alle politiske

Asien-forskningen i Norden trues

NIAS, Nordisk Institut for Asienstudier, i København trues nu af lukning. SYD-ASIENS redaktion i København har talt med Karl Reinhold Hællquist, informationskonsulent på NIAS.

På trods af at NIAS er resultatet af en omfattende omorganisering af det daværende CINA, Centralinstitut for Nordisk Asiensforskning, i 1988, er det nyfødte institut i den situation, at det risikerer at blive lukket. Det kunne man læse i den danske dagspress den 16 november 1989. Godt en uge senere, den 27 november, på et møde mellem de nordiske kultur- og undervisningsministre kom sagen officielt frem, men indtil videre er intet sikkert, men der vil muligvis blive truffet beslutning på Nordisk Råds møde i Reykjavik den 26. februar.

Begrundelsen for at lukke NIAS er udelukkende økonomisk. Men det er ikke kun NIAS der er truet. Også 'Nordisk Institut for Folkedigtning', 'Nordisk Institut for Samfundsplanlægning' og 'Nordisk Institut for Søret' står på den liste, som skal give Ministerrådet en budgetbesparelse på i alt 30 millioner danske kroner. Et stort beløb set fra forskningsinstitutternes

Karl Reinhold Hællquist

side, men kun en lille procentdel af Ministerrådets samlede budget. Pengene skal fremover bevilges fra år til år og bruges til områder, der ikke er relaterede til Asiens forskning, der er altså ikke tale om en ny struktur eller fordeling på dette felt. Det er en direkte bortskæring og dermed svækkelse af de institutionelle kontakter på Asiens området.

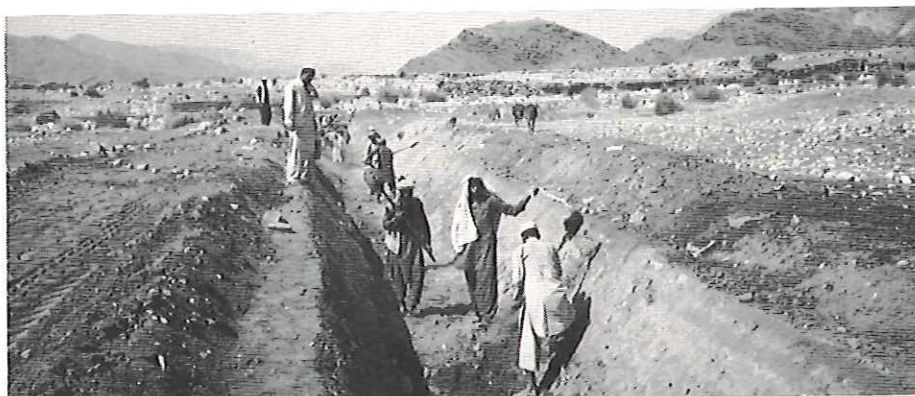
Vi tog ud til NIAS, der har til huse på Københavns Universitet, Amager, for at høre nærmere om, hvad det egentlig var der var sket og om, hvad en eventuel lukning ville betyde for Sydasienforskningen i Norden.

Karl Reinhold Hællquist er i dag informationskonsulent på NIAS. En stilling, der er resultatet af den ny udfarende profil instituttet fik i forbindelse med omlægningen. Tidligere var han forskningsleder på instituttet med Sydasiens som speciale.

På NIAS kom meddelelsen i den danske presse som et lyn fra en klar himmel. Man havde intet hørt om, at arbejdsgruppen under Nordisk Råd foreslog at lukke instituttet.

Det kan især undre en, at man vil lukke et institut, der netop har gennemgået en omfattende reorganisering. Reorganiseringen blev besluttet i maj 1986, og den følgende omorganisering af stillingsstrukturen betyder, at NIAS er gearet til at arbejde op under nordisk asiensforskning. Åre-

Et af DACAAR's projekter omfatter reparation af den 25 kilometer (2 1/2 svensk mil) lange Salar kunstvandingskanal i Kunar provinsen. Projektet udføres i samarbejde med en shura. Arbejdskraften er lokal og den tekniske ledelse varetages af afghanske ingeniører ansat af DACAAR.

Hvis det går godt, forøges bistanden. Hvis for eksempel gamle eller nye klanstridigheder eller partipolitiske modsætninger afsporer projektet eller lukker projektets forsyningsveje, trækker DACAAR sig ud.

Det er ikke kun DACAAR, der benytter denne arbejds metode. Efter det er blevet sikrede og nemmere at færdes i landet går flere organisationer selv ind i Afghanistan for at sikre sig at grundlaget for projektet er i orden. Tidligere måtte man i højere grad forlade sig på de kommandanter, der op søgte kontorerne i Peshawar.

"Hvordan var det at arbejde på den måde?"

"Spændende og relevant. Fravær af statslig kontrol er i visse henseender en fordel. Den hjælp, der formidles kan aftales direkte med lokalbefolkningen. Samtidig kan donor-organisationerne være langt mere flexible for skiftende omstændigheder end det ellers ville være muligt."

Stig Toft Madsen

Peter Andersen

De frivillige organisationers roll er nærmere beskrevet i Helga Baitenmann "NGOS and the Afghan War: the politicisation of humanitarian aid", Third World Quarterly, 12.1 Januar 1990, 62-85.

grupperinger i et område kunne blive enige om at resultaterne skulle komme alle i området til gode.

"Er det muligt?", tillod vi os at spørge.

"Ja, vi prøver og indtil videre er det lykkedes", lød svaret.

Teknikken består i efter forudgående samtaler med repræsentanter eller talsmænd for grupperne at samle dem i en repræsentativ *jirga* eller *shura*, dvs et rådsmøde. Typisk drejer det sig om 8-10 fremtrædende mænd — og ingen kvinder. På sådanne møder diskuteres hvad hjælpen skal bestå i og hvordan den skal formidles, og de bliver bedt om at give deres skriftlige samtykke til aftalen. Der udleveres ingen penge ved et sådant møde. Fordelingen af penge og ressourcer ordnes senere af det projekt personale, der er tilknyttet projektet.

målsansatte nordiske forskere skal tage hidtil forsømte områder i Asiens nyere økonomiske og sociale historie op, for eksempel Tibet.

Reorganiseringen tog lang tid og kostede mange penge, men det ny forslag ignorerer disse anstrengelser.

En lukning vil betyde, at hundredvis af forskere mister et institut, som bl a gør et stort stykke arbejde med at koordinere mange forskningsprojekter i Asien og skabe et netværk mellem forskerne. Endelig vil en lukning true biblioteket, der er det største bibliotek på området i Skandinavien. Et bibliotek der dækker både de humanistiske og samfundsvidenskabelige fag, og som har en stor mængde stof om højaktuelle problemer i hele Asien. Biblioteket rummer et sted mellem 18 og 20.000 bøger og 1500 tidsskrifter, bulletiner og aviser. De vigtigste af dem i luftabonnement, hvilket betyder at de er tilgængelige i løbet af utrolig kort tid i forhold til hvad man er vant til fra det offentlige bibliotekssystem. Derudover findes her som det eneste sted i Skandinavien komplette udgaver af de indiske folketællinger fra deres start i 1881 til i dag.

Reorganiseringen af instituttet betød en delvis nedprioritering af Sydasiens i den øjeblikkelige forskning, men biblioteket har fortsat sin indkøbspolitik.

Steffen Bjørk, Informationsafdelingen, Nordisk Råd, forklarer Arbejdsgruppens indstilling med, at det er Rådets "policy" for fremtiden at igangsætte nordiske akti-

viteter, som de enkelte nationer derefter må overtage. Det må siges at være en pæn udlægning af arbejdsgruppens papir, hvor national finansiering er nævnt i gruppens mandat, men ikke følges op i rapporten. I det positive fald en af de nordiske nationer overtog forskningsinstituttet, bemærker Karl Reinhard Hællquist, måtte man i hvert fald se i øjnene at det nordiske sigte gib tabt. Hvilket land vil betale for at koordinere andre landes forskere? Hvad angår bibliotekets samlinger er de selvfølgelig nemme at overtage, men det vil kræve en klækkelig sum penge at holde dem up-to-date.

Man må håbe at Nordisk Råd besinder sig inden mødet den 26 februar.

Birgitte Refslund Sørensen

Stig Toft Madsen

Peter B. Andersen

Biblioteket på NIAS

- er for hele Norden
- nye indkøb findes i REX, Det Kongelige Biblioteks (København) online katalog, ældre i Cinas trykte kataloger, der findes på de større biblioteker i Norden.
- hvis bøger ikke findes på udlånsbiblioteker andre steder i landet kan de skaffes hjem af dit lokale bibliotek.
- tidsskrifter udlånes aldrig, men kopier kan bestilles mod betaling.

En arbejdsgruppe under Nordisk Råd overraskede politikere og bureaukrater, da den indstillede Nordisk Institut for Asiens Studier til nedlæggelse sammen med en række andre institutter.

— Nordisk Råds President Karin Söder (c): "Ingen har meddelt mig noget. Det eneste jag er blevet underrettet om, er at man foretager en udredning. Ingen af os (parlamentarikere) kunne drømme om, at vi ikke skulle høres. Det er et brud på det ellers gode samarbejde mellem parlamentarikere og ministerråd.

Marianne Andersson, sekretær i Rådets Budget- og Kontrolenhed, indrømmer at fremgangsmåden er noget usædvanlig. At de nye sats i kulturhandlingsplanen skulle finansieres på bekostning af andet indenfor kulturområdet har aldrig været meningen, siger hun. (Svenska Dagbladet man. 27 nov. 1989)

Det hele skyldes, at rapporten lækkede til pressen før Karin Söder (dvs. ministrene) var underrettet, siger Staffan Bjørk, (Informationsafdelingen, Nordisk Råd, 11. jan.). Arbejdsgruppen fik opgaven af Ministerrådet og rapporterer til dem. Derefter sendes den parlamentarikerne selv, men de fik det altså gennem pressen.

Polisen i Dhaka kom om natten för att "städa" parken. Med tårgasbomber och gevär banade man sig väg och jämnade slumbostäderna med marken. I ett skakande vittnesmål frågar B Deshi:

Vem dödade Farouk?

Ett tunt, rött, broderat tygstycke täckte en liten kropp, som låg utsträckt på bara marken. Tre kvinnor omgav den. De skakade av djupa, kraftiga snyftningar; tårar strömmade nerför kinderna och de skrek av smärta. Plötsligt drog någon bort tygstycket för att visa mig Farouk. Hans huvud var krossat och torkat blod täckte högra sidan av ansiktet.

Jag föll ner på marken. Tårarna steg upp i mina ögon. Jag tog tag i de snyftande kvinnorna; de sträckte alla fram sina händer. Jag såg upp just som en man i blodig lungi närmade sig mig. Han hade handen i bandage och levrat blod över hela bröstet.

Andra män och kvinnor kom i en strid ström för att visa mig sina bandagerade armar, ben och huvuden. Några män tog av sig sina skjortor för att visa djupa sår efter batongslag mot ryggen. Fler blodiga lungis, saris och bandage. Ytterligare bevis. Fyra små silverfärgade "burkar" visades

för mig. Tårgas - made in U.S.A.

Överallt kring mig fanns tillplattade hus, delar av bambu, palmlblad, jutepinnar och korrugerad plåt. Rickshaws som var platta som chapatis. Flera hundra hem jämnade med marken, bostäder för flera tusen människor. Kvinnor gick omkring och plockade delar till sina hus. De började koka middag på nyuppförda eldstäder. Deras arbete fortsatte; de hade inte längre tid att prata eller gråta.

Männen och barnen omringade mig och talade till mig upphetsat utan att vänta. Min bristande bengali var inte tillräcklig för att hinna med allt de sa.

Men sakta rullades historien upp.

Den 20 april 1989 mitt på dagen stormade polis och anställda från Dhakas kommunkontor in i Gulshan Park. Under 14 år har en grupp renhållningsarbetare varit bosatt i parken. Vattenpumpar är installerade på området, och de flesta barn är födda och uppvuxna där. De ca 400 män och kvinnor, som lever här, är anställda hos kommunen. De är renhållningsarbetare — håller gator rena och tömmer sophögarna. På grund av sitt arbete utsätts de för diskriminering på många sätt.

Polisen och kommunen framförde, att de på order från Dhakas borgmästare, överste Malek, skulle "städa" parken ren. Polisen sköt 30 tårgasbomber och jämnade hus med marken (med bulldozers). Polisen stal pengar och ägodelar från sina offer. Tre dödade och dussintals skadades. Troligen tog polisen med sig två kroppar. Ytterligare en dog på sjukhus, och hans kvarlevor utlämnades aldrig, eftersom han var påstått oidentifierad. Bara en kropp fanns kvar i bråten i Gulshan Park. Och det var Farouk. Polisen var kanske inte medveten om att en liten 6-åring hade dödat; annars skulle troligen inte hans kropp lämnats kvar. Gulshan-polisen förnekar alla dödsoffer.

När jag stod mitt i denna ödelagda bosättning, kände jag en sådan ilska jag aldrig tidigare erfarit. Plötsligt glömde jag min bengali, huvudet snurrade. Efter en stund frågade jag folk omkring mig, vad de tänkte göra. "Vad kan vi göra?" svarade de. Det visste inte jag heller. Men jag visste, att något måste göras.

Ett sådant rättsövergrepp får aldrig accepteras. Allmänheten måste informe-

ras om vidriheterna. Folk måste få veta vad denna regering har gjort. Att oskyldiga människor mördades i fullt dagsljus och gjordes hemlösa. Journalister måste se förstörelsen och dödandet. De måste berättat vidare för landet och världen, vad som inträffat. Det får inte hända igen. Andra bangladeshare behöver få veta om detta; inte minst människor som fortfarande bryr sig men som har förlorat kämpaglöden. Folk här i Gulshan Park måste handla gemensamt — kanske forma en procession och marschera genom gatorna i Dhaka bärande Farouks kropp och föra berättelsen vidare. De får inte förbli tysta.

Det var inte mycket dagsljus kvar. Vi visste inte när eller om polisen och bulldozers skulle återvända — ikväll eller följande morgon. Det kunde ta tid att mobilisera pressen. Jag undrade varför den inte redan hade anlänt. Vi körde hem för att hämta en kamera och därmed bildbevis. Männen i Gulshan Park kom att dirigera både kamera och bildtagning. De ville ha alla sårade fotograferade. Och den döde.

De tog mig tillbaka till Farouk. Jag kände mig svag. Jag trängde mig på moderns absoluta rätt till privat sörjande. Jag böjde mig ner och frågade om jag fick tillstånd att fotografera. Jag vill att hon skulle förstå *varför* jag ville fotografera. De blottade hans huvud igen, och jag grät. Jag tog ett kort. En man drog bort hela tygstycket. Farouks magra smala kropp låg helt exponerad — naken och livlös. Kanske 8 år. Jag tog en bild igen. Mina tårar hindrade mig att se klart. Jag sträckte mig för att dra tygstycket över honom igen. De gråtande kvinnorna grep efter mina händer. Jag kände deras sträva och valkiga händer i mina. Deras sorg brann i min hals och skakade om mig.

Jag steg upp och leddes iväg till andra motiv. Överallt såg jag rickshaws fullastade med "skräp", som skulle komma att användas till nya hem. En gammal man satt på huk ensam i en tegelstensfattig grushög. Vitt hår krönte hans färgiga panna. Hans två beniga händer stöttade upp huvudet. Under ett decennium hade den här platsen varit hans hem. Hans djupt liggande ögon visade bottenlös smärta. I närheten låg en annan yngre, kraftigt byggd man utsträckt på en hög av tyger med händerna under huvudet. Han låg på stuvbitar ifrån

SINGLE WINDOW BOOK SERVICE

For all your requirements of
Indian Publications in

Sociology, Anthropology,
History

Politics, Economics

Administration

Performing Arts

Religion, Philosophy

Literature

Govt. Publications, etc.

Please visit/write to

Manohar Book Service

2/6 Ansari Road

Daryaganj

New Delhi - 110 002

(INDIA)

Telephone: 00991-

11262796, 00991-1127516

Farouk föll offer för slumröjarnas nattliga övergrepp i Gulshan Park i Dhaka. Familjen sörjer sin åttaårige sons död.

textilindustrin, som exporterar konfektionsplagg till Europa och USA. Hela hans kropp talade nederlagets språk.

Andra ansikten närmade sig mig med vilt strirrande blickar och bittra ord. Överallt märkte jag en skummande vrede. Min film var slut, och jag sa till folk, speciellt journalister och aktivister att komma hit och tala med de drabbade.

Vi for hem och ringde runt till vänner. Få ord behövdes. Det var nämligen inget främmande händelseförlopp för dem. De var snabba att handla. Med deras hjälp talade vi med en lokal dagstidning, Sangbad, och med korrespondenten för AP och TIME magazine. Arbetet att kontakta så många människor och tidningar som möjligt pågick fram till midnatt.

Dhakas engelskspråkiga dagstidning, The Observer, hade ingenting om händelserna i parken dagen efter, men Sangbad hade en bild på första sidan av Farouks föräldrar hållande sin döde sons kropp. Bakom dem satt hans farmor uppe på en rickshaw med blixtrande arga ögon. Runt Farouks familj syns barn och män med höjda knytnävar.

Rubriken hävdade att dessa människor från "sweepers"-kolonien i Gulshan Park hade lett en nattlig procession för att protestera mot regeringens dödande och förstörelsen av deras bosättning tidigare samma eftermiddag. Så de gjorde det!! De förblev inte tysta! Artikeln beskriver vad som hänt

och polisens dementier. Tidningarna New Nation och Itfaq gav också samma redogörelse.

Vi körde över till parken med några exemplar av Sangbad och för att se om polisen hade återvänt för repressalier. Polisen hade inte kommit tillbaka, men senare såg vi ett dussin av dem sitta på andra sidan gatan. Jag bad, att alla skulle få se tidningarna. Kvinnorna kunde inte läsa men ville se bilden.

Igenkännandet märktes i deras ansikten. Vi bad dem inte glömma vad som hänt, som ett led i kampen mot ett upprepande. Att fattiga människor utgjorde majoriteten här och skulle handla gemensamt och inte mot varandra på de rikas kommando.

De nickade och många tog upp tanken och förde den vidare till de kringstående. En tjänsteman från Dhaka kommun, som bar en vit muslimsk bönemössa och en militär khakiskjorta, gav order till människorna som omgav mig att ge sig iväg och packa ihop.

En tunn barbröstad man med ett vildvuxet svart skägg skrek något till mig, som jag inte förstod. En tandlös kvinna förklarade för mig vad han sa. "Vi är människor, inte hundar".

Regeringen behandlade dem värre än hundar. Stående i den varma solen med svetten rinnande ner över de skrynkliga ansiktena sa de med de all världighet de kunde uppbringa: Vi är människor.

EPILOG

Bangladeshs regering äger omkring 40 % av all mark inom Dhaka stad. Befolkningen uppskattas till 5-6 miljoner och växer fort — omkr. 10 % per år. Vid år 2000 förväntas staden fördubbla sin befolkning. De fattiga i staden utgör stadens majoritet. Flera miljoner människor lever i bosättningar som är av undermålig standard, slum.

En nyligen utförd studie (Centre for Urban Studies) för Dhaka kommuns räkning visar, att det finns åtminstone 1200 mindre slumområden i Dhaka med 10 familjer eller fler i varje.

Jordlösa familjer från landsbygden kommer att fortsätta att flytta in till storstaden Dhaka i jakten på jobb och utkomst, för de har inga alternativ. Omkring 60 % av alla hushåll är i praktiken landlösa och kan inte längre leva på denna bördiga jord. Industrialisering av landsbygden återstår, som ett svåruppnåeligt mål för regeringen.

Regeringar i andra länder över hela världen har liknande problem med urbanisering och fattigdom. Under tiden har den internationella biståndsgivargruppen just begärt *den största penningssumman* för att finansiellt stödja Ershads regering i Bangladesh, 2,2 miljarder USD.

B. Deshi

Från tiggarskål till risskål?

"En internationell tiggarskål" var det nedlåtande epitetet som Henry Kissinger gav åt Bangladesh efter det att landet blivit självständigt 1971, och man har år efter år dragits med ett stort underskott i livsmedelsproduktionen. Under 80-talet tvingades Bangladesh importera omkring 15 % av sitt livsmedel.

Ändå är förutsättningarna för ett intensivt jordbruk mycket goda. Flera länder i Sydostasien med liknande klimat och geografi får ut avsevärt större risskörden per hektar. Bristen på livsmedel är alltså ingen naturnödvändighet.

Nu finns det tecken som tyder på att Bangladesh kan vara på väg mot att bli självförsörjande på spannmål. Enligt en artikel i *Far Eastern Economic Review* i november 1989 blev den totala skörden 1988-89 rekordstor: närmare 17 miljoner ton. Om utvecklingen fortsätter menar experter att Bangladesh skulle kunna vara självförsörjande inom några år.

Den goda skörden följde på ett år präglad av naturkatastrofer. Översvämningen hösten 1988 var den svåraste under en generation. I november samma år drog en cyklon in över sydvästra Bangladesh. Och under mars till april 1989 var delar av landet utsatta för en allvarlig torka. Monsunen 1989 var dock normal, och inga omfattande översvämningar har rapporterats.

Goda skördar har också tidigare noterats efter översvämningar. Bönderna satsar hårt på att ta igen förlusterna. Jorden får ett tillskott på vatten och bördigt slam vilket gynnar tillväxten. Skörderesultaten efter översvämningen 1988 blev också betydligt bättre än man först räknat med.

Men den viktigaste faktorn för det goda resultatet 1988-89 är enligt *Far Eastern Economic Review* den ökade konstbevattningen.

Monsunen, i slutet av sommaren, är skördetid för varris — *aus*. De är också tiden för utplantering av den viktigaste rissorten — *amman* — som skördas från november. Under de följande torra vintermånaderna har i det traditionella jordbruket stora arealer legat i träda.

Men under monsunen dränks jorden av stora vattenmängder som bildar rika underjordiska reservoarer. Med hjälp av konstbevattning kan man nu få tillgång till detta vatten, och få ytterligare en risskörd.

Den traditionella formen av bevattning utnyttjar vattnet i floder och kanaler och sker med handkraft, numera också med så kallade *low-lift pumps*. Men för att komma åt det underjordiska vattnet för bevattning under torrperioden krävs en borrarad brunn.

Det finns få djupborrade brunnar, det vanligaste är en brunn där grundvattnet ligger nära markytan — en *shallow tube-well* — där det räcker med en ganska enkel pump för att föra upp vattnet.

1989 fanns, enligt jordbruksministeriet, 223.184 sådana pumpar i drift — 21,8 % fler än året innan. Efter översvämningen 1988 lättade myndigheterna på restriktionerna och beskattningen av utrustning för konstbevattning och man räknar med att antalet pumpar i drift kommer att öka även denna säsong.

Den populäraste modellen, med en kinesisk dieselmotor, kostar omkring 4.000 kronor. Det är en investering som är överkomlig för mer välbärgade bönder eller för en grupp småbönder som går samman för köpet.

Men i ett djupt ojämlikt samhälle som det bangladeshiska betyder inte införandet av ny teknik automatiskt förbättrade förhållanden för de fattigaste. Små jordägare riskerar att slås ut i och med att de med större arealer kan öka sin avkastning. Redan nu är mer än hälften av landsbygdsbefolkningen landlös, dvs äger inte tillräckligt med jord för att försörja en familj, och ökad konstbevattning är inte i sig någon lösning på deras problem.

För att utnyttja fördelarna med den nya tekniken och samtidigt stärka de landlösas ställning har därför en del inhemska organisationer experimenterat med ett gruppvis ägande av bevattningspumpar. Man ställer ett lån till förfogande så att en grupp av landlösa kan köpa in en pump. Gruppen ansvarar sedan för driften och säljer vattnet till jordägande bönder i närheten.

På detta sätt kan även mindre jordägare, som inte själva skulle kunna bekosta en pump, få tillgång till konstbevattning. Man minskar alltså risken för utslagning av småbönder samtidigt som de landlösa får en inkomstmöjlighet.

Den bangladeshiska organisationen Proshika som arbetar för organisering bland de landlösa ger stöd till grupper som vill satsa på inköp av en bevattningspump. Programmet, med krediter samt teknisk utbildning och rådgivning, omfattar omkring 500 grupper. Det rör sig alltså om en mycket liten andel av det totala antalet pumpar i landet, men programmet har gett värdefulla lärdomar.

Krister Winér har som volontär för svenska Svalorna arbetat inom Proshika, och också studerat programmet med bevattningspumpar. Han menar att det varit framgångsrikt, men pekar också på svårigheter förknippade med det:

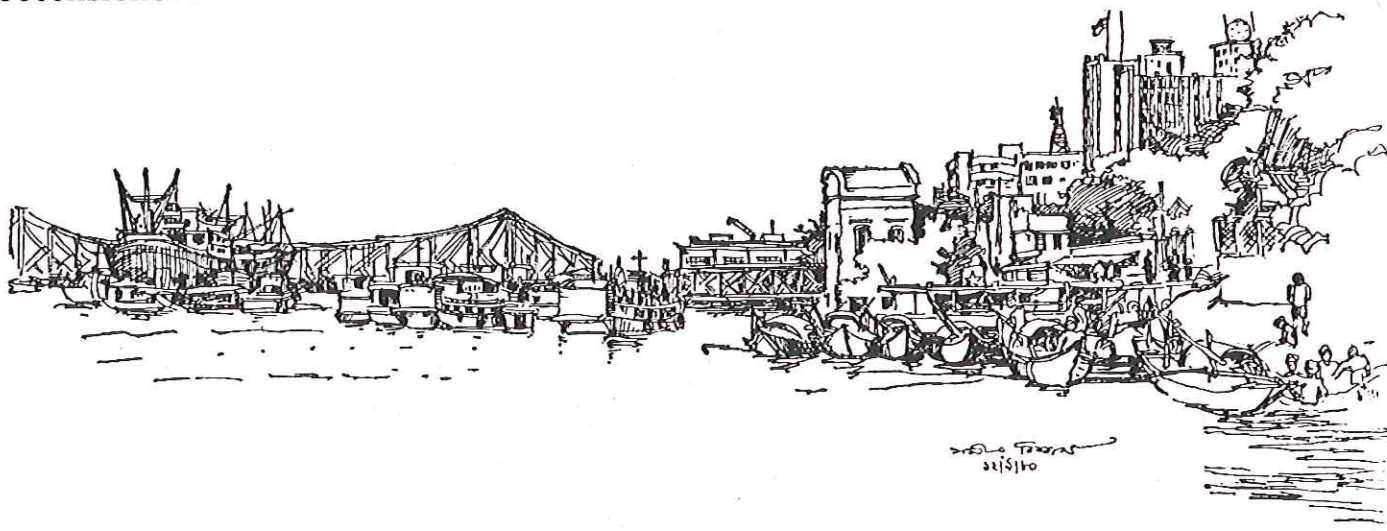
— En ökad användning av konstbevattning betyder att allt större arealer vallas in. Det gör att det bördiga slammet från monsuntidens översvämningar inte når dem, och att behovet av konstgödsling alltså ökar. Ökad konstbevattning kan också öka salthalten i jorden, eftersom grundvattnet innehåller lösta mineraler som blir kvar i jorden när vattnet avdunstar. Nu är det problemet inte så stort eftersom monsunregnen är så rika i Bangladesh, men för områden som är drabbade av torka måste man vara uppmärksam på det.

— Ett annat problem är förknippat med användningen av *low-lift pumps*. De ersätter ofta bevattning med handkraft och kan alltså innebära färre arbetstillfällen för de landlösa. Dessutom finns det i Proshikas program förstås problem av organisatorisk art. Problem som i allmänhet löses efter hand som grupperna blir mer erfarna.

Också nu när Bangladesh ökar sin jordbruksproduktion — och kanske är på väg att bli självförsörjande med livsmedel — visar erfarenheterna på något grundläggande: ny teknik måste ses i ett större sammanhang. Utvecklingen måste utgå från de landlösas behov och de ekologiska förhållandena för att den ska innebära förbättrade förhållanden för majoriteten.

P O Henricson

I Imperiets sista tid

Fyrtioalets sönderfallande och dekadenta koloniala Indien, betraktat med ett brådmoget barns ögon, är miljön i den engelska författarinnan **Lee Langleys** suggestiva roman *Ständigt ny adress* (Stenströms förlag, övers: Agneta Westerdahl).

Langley är frilansjournalist bosatt i London, men född i Calcutta av engelska föräldrar.

I sin roman berättar hon om sitt alter ego, flickan Maggie, som följer med sin vampiga mamma på ideliga resor över den indiska subkontinenten, mest betingade av moderns hastiga uppbrott från ständigt nya älskare, med återkommande skandaler och i en socialt nedåtgående kurva, där antalet hattaskar i bagaget krymper medan åren går.

Mamman Moti är mån om att bibehålla sin ungdomlighet och tillåter därför länge inte dottern att bli äldre än nio, så att hon själv ska slippa att fylla trettio. Maggie blir alltmera "stor för sin ålder", samtidigt som moderns kringflackande liv — från Delhi, till Agra, till Mussorie, till Kanpur och Lucknow, till Calcutta.... — gör att åren går innan flickan får en chans att börja skolan.

I stället tar Maggie för sig av livets skola. Medan modern halvt rasistiskt bara ser de brittiska officerarna och deras manliga företrädare och sällan betraktar indierna som människor lär sig dottern på egen hand hindi. Hon lyssnar till tjänarnas berättelser och söker upp heliga män, hon får förtrogna bland indier och upplever kontrasterna mellan de båda världarna, deras och hennes egen:

"Det var alltid dammig i stan. Hjul som gnisslade och män som manade på överlastade, undernärda hästar och åsnor; folk som köpte och sålde, inbegripna i ändlösa

diskussioner. Hemma var det lugnt, utom de nätter då jag vaknade till ljudet av engelska röster: mammas, hård, arg, skarp; hans, trött, till en början dämpad, sedan hög och bitter."

I Calcutta får hon till slut börja skolan, där man till en början är förtjust över hennes språk- och läskunskaper men förfäras och nära nog relegerar henne då hon till kamraterna förmedlar sexualitetens elementa, sådant som varit självklarheter i den värld där hon har levt.

Bokens Maggie får växa upp i en otrugg värld av vuxna där hon bara stannar en begränsad tid på varje plats innan hon och mamman drar vidare. Och mamman ger henne minst av allt någon trygg punkt i tillvaron, bara svek, brutna löften, stryk.

I inskjutna partier bryter Lee Langley barndomsskildringen och låter den vuxna Maggie komma till tals med kommentarer ur sitt perspektiv, där porträttet av den excentriska, självupptagna mansslukande modern mildras utan att skildringen blir överslättande. Också modern är ett offer i en värld styrd av män.

Av misstag blir modern med en tillfällig vän gravid, vägrar i det längsta att erkänna det, men föder till slut en pojkbaby, som under en period blir Maggies surrogat för alla de dockor och leksaker hon tvingats lämna kvar, då hon och hennes mamma smitit från olika håll utan att betala för sig. Men barnet blir inte gammal. Under monstertiden faller han av en hästdroska, infekteras av det lersmutsiga, djupa vattnet och dör.

Bokens händelser utspelar sig under början av fyrtioalet, med världskriget i Europa som en avlägsen fond och den växande nationella befrielsekampen i Indien som en mera näraliggande realitet, med upplopp och civil ohörsamhet i Gand-

his anda.

Det som ger boken en sådan ovanlig intensitet är både dess mycket speciella miljö och tid, den krympande brittiska ön i den sjudande indiska verkligheten, och Lee Langleys verkligt nyanserade porträtt av den sällsamma flickungen Maggie och hennes bisarra mamma.

Sören Sommelius

Flyg till Asien

Vi arrangerar studieresor till olika länder i Asien för seriöst intresserade. Beställ gärna det nya programmet.

Du kan också på ett enkelt sätt köpa flygbiljetter från oss. Beställning på telefon - biljetterna skickas mot postförskott. Vi hjälper dig med de billigaste resvägarna. Här några exempel ToR priser från Stockholm.

Bangkok	5200:-
Beijing	5000:-
Bombay	6390:-
	5850:- CPH
Calcutta	5250:-
Colombo	5500:-
Dehli	5500:-
Hongkong	6400:-
Jakarta	6000:-
Kathmandu	5950:- CPH
Karachi	5100:-
Male	5950:-
Singapore	5600:-
Tokyo	6300:-

LÄS och RES

08-717 54 40

Box 208 133 02 Saltsjöbaden

Ladakh visar på en tredje väg till utveckling

Är Ladakhs traditionella kultur beviset för att en tredje utvecklingsväg är möjlig, ett ekologiskt alternativ till vår västerländska resurs- och miljöförstörande civilisation, som bara tycks gå ut på att i accelererande tempo förvandla naturtillgångar till avfall.

Längst upp i nordspetsen av den indiska subkontinenten ligger Ladakh, ibland kallat "Lilla Tibet", ett glest befolkat område med buddhistisk klosterkultur i Himalayas dalar i delstaten Kashmir. Efter att ha läst Tomas Löfströms bok om Ladakh, "Dalen där Buddha dör", för jag själv dit i början av 80-talet och fascinerades djupt av Ladakhs egenart och av det tibetansk-buddhistiska bergsfolkets speciella utstrålning och kultur liksom för övrigt Sven Hedin, som besökte Ladakhs huvudstad Leh redan i början av seklet.

Lingvisten Helena Norberg-Hodge, uppväxt i Sverige, kom till Ladakh första gången 1975. Sedan dess har hon återkommande tillbringat halva året i Ladakh och ägnat återstoden av sin tid åt att föreläsa om området, dess kultur och ekologi i Europa och USA.

Alternativa nobelpriset

Redan från början lärde hon sig det lokala språket ladakhi (en tibetansk dialekt skriven på tibetanskt alfabet), gav ut en ladakhisk-engelsk ordbok och grundade 1978 "Ladakh-projektet", vars syfte är att "informera ladakherna om de långsiktiga konsekvenserna av den västerländska typen av utveckling". Den några år senare bildade "Ladakh Ecological Development Group" fick 1986 det alternativa nobelpriset.

Ladakhs geografiska läge i Himalaya bidrog länge till att området var isolerat från omvärlden. Men under de växande politiska motsättningarna mellan Indien och Kina som ledde till ett kortvarigt krig blev det kinesisk-indiska gränsområdet Ladakh strategiskt viktigt och en militärbas för indiska trupper. Man byggde en väg upp i bergen till Leh och bröt Ladakhs traditionella isolering. Och i mitten av 70-talet, då det politiska läget hade stabiliserats, öppna-

Buddhistisk lama under pujan, bönen, i ett av Ladakhs många buddhistkloster.

des vägen och området för turister. En bit in i vårt eget decennium fick Leh flygplats och öppnades på allvar för masssturismen. Därmed ut-sattes också den lokala kulturen för ett dödligt hot.

Positiv fascination

I sin bok "Ladakh. Den tredje vägen i Himalaya" skildrar Helena Norberg-Hodge människor och kultur i Ladakh med stark positiv fascination. Hon ser turisternas ankomst till Ladakh bara som ett av flera led i en "utvecklingsprocess", grundad på ekonomisk tillväxt. Många upplever "framstegen" som ofrånkomliga och mest av godo. Men Helena Norberg-Hodge grips av vrede:

"...när jag upplevde hur gästfrihet och varm givmildhet ersattes av vrede och habegär, såg hur den en gång så kristallklara luften blev tung av dieslörök, såg början till en konflikt mellan generationerna, upplevde arbetslöshet och inflation som inte existerade tidigare, ja, då stod det helt klart att något var fel."

Ekologisk harmoni

Helena Norberg-Hodge berättar med mångsidig kunskap om dagligt traditionellt liv i Ladakh. Med den enklaste teknik — vävstol, vattenkvarn, spade, såg, skära och hammare — har man levt gott och i harmoni med naturen. I den ladakhiska kulturen ser Norberg-Hodge mycket av det som gått förlorat i vår västerländska kultur.

Hennes bok är inte minst en intensiv plädering för en annan livsform än vår, byggd på ekologisk harmoni i stället för på en blind tro på

vetenskap, teknik och globala marknader. Under hennes text ligger en stark vrede mot vår egen civilisations destruktiva kvaliteter, vars negativa verkningar hon ser drabba människorna i Ladakh med förfärande snabbhet.

En kvinna — flera män

I det traditionella ladakhiska samhället fanns inslag av polyandri, d v s att en kvinna var gift med flera män, vanligen bröder. En konsekvens blev färre barn och därmed en stabil befolkning som inte växte utöver de ramar bergsområdenas karga natur satte för försörjningen. En annan blev att många barn inte fick en enda fadersfigur att identifiera sig med (utan flera), vilket Norberg-Hodge ser som något positivt.

I dag håller allt detta på att förändras. Kvinnans roll reduceras till en mera traditionellt underordnad mannes.

Norberg-Hodge noterar också att både gamla och unga i Ladakh har haft en helt annan ställning än i det västerländska samhället. De gamla har varit viktiga samhällsmedlemmar fram till sin död och — trots all vår medicinska vårdteknik — faktiskt "friskare än de flesta av deras jämnåriga i väst, som har förmånen att åtnjuta västvärldens lyx".

När Norberg-Hodge skildrar den traditionella kulturen förringar hon ibland dess negativa aspekter och hennes bok rymmer tendenser till idyllisering. Det hade också varit intressant med åtminstone en skiss av de politiska maktstrukturerna i den traditionella kulturen, med resonemang om sådant som förhållandet mellan de jordägande klostren och den profana befolkningen.

Dessutom saknar jag närbilder från författa-

Satansverserna

ett magiskt universum

Salman Rushdie: *Satansverserna*.
Bonniers. Översättning Thomas
Preis.

"Satansverserna" är en förunderlig och mångbottnad roman, en värld av motsatser, dolda sammanhang och gåtfulla realiteter, ett befolkat universum där fysikens lagar blivit utbytta mot magins. Salman Rushdies bok är som en av dessa gigantiska kommersiella Bombayfilmer, där dröm blandas med verklighet, där högt ställs mot lågt, myt och saga mot realitet, orient mot väst, profeternas tid mot vår tid.

Redan inledningsraderna ger en antydning om vad som följer. Rushdie börjar berättelsen halvvägs mot himlen och ger ordet till ängeln Gabriel, nå Gibril heter han och är egentligen en avhoppad muslimsk indisk superfilmstjärna, på väg från Bombay till London för att återförenas med den plattfotade brittiska bergsbestigerska han haft en kort men passionerad kärleksaffär med.

"För att födas på nytt måste man först dö", sjöng Gibril Farishta medan han tumlade ner från himlen. "Ho ji! Ho ji! För att få slutas i jordens famn måste man först flyga. Ra-ta-taa! Trummeli-Trumm! Hur ska man kunna skratta igen om man inte gråter först? Hur ska man vinna den älskades kärlek utan en suck, grabben?"

Gibril skrålar medan han faller mot engelska kanalen från det kapade flygplan som sprängts på tjugoniotusentvå fots höjd över marken. I Indien har han varit en gud för miljoner på vita duken. Nu är han en fallen ängel, en fallande ängel. Men vid nedslaget mot jordens yta kommer han att återfödas, trots att han är muslim. Men som filmstjärna har han spelat alla de hinduiska gudarollerna så han vet vad det handlar om.

När Gibril faller — tillsammans med bokens andre hjälte den sataniske Mr Saladin Chamcha — störtar han också från väst mot öst. Liksom alla de miljoner asiatiska invandrare som lämnat sina hemländer för drömmar om ett bättre liv i det brittiska riket och dess huvudstad Elloem Deoem faller han handlost. Det är inga smickrande panoramor Rushdie målar upp från invandrardagen i Thatchers England:

Våldsubrott började bli allt vanligare, överall på svarta familjer i kommunala bostadsområden, trakasserier mot svarta barn på väg hem från skolan, slagsmål på pubar.

Rushdie låter politiska notiser svepa som kometer genom romanens mytologiska universum. Boforsaffären lyser upp några rader. Kommunistiska demonstrationer i Bombay och de indiska kvällstidningarnas lika förljugna verklighetsbeskrivningar som de svenska glimmar till i förbifarten. Men snart tar sagan vid igen och några sidor lägre fram slipper anden ut ur Alladians lysande lampor, fast någon ande är

det ju inte utan en revolver som finns dold i lampan (eftersom det här är något som en projektor flimrar fram, en äventyrsfilm, nej förlåt en tryckt äventyrsroman men som en film).

Vad det handlar om är Livet, Människan, Civilisationen, Politiken, Kärleken — tillvarons grundläggande förutsättningar. Kärnpunkten och solen i Rushdies kosmos är en kämpande humanism bortom varje slagordsförenkling och en tilltro till fantasins skapande kraft. Det handlar om uppgörelser mellan goda och onda krafter, där drakarna heter enögd dogmatism, materialism, fantasilöshet, rasism, thatcherism.

När Saladin Chamcha till slut kommer hem till Bombay kan han på ett positivt vis göra upp med sin döende fader och med det indiska arv som han livet igenom förnekade genom att försöka bli så brittisk som möjligt. I armarna på den kloka Ziny (vars glupska entusiastiska älskog gjuter liv i honom) genomgår han ännu en pånyttfödelse och beslutar sig för att bli en "människa som ständigt lever i framtidens första ögonblick". Då kan han också ta till sig Zinys resonemang om samhälle och ideologi:

Samhället styrdes av det som hon kallade visionära skildringar: historia, ekonomi, etik. I Indien hade framväxten av en korruperad och slutna statsapparat uteslutit folkets massor från det etiska projektet". Det hade fått till följd att de sökt etisk tillfredsställelse i de äldsta visionära skildringarna, det vill säga den religiösa tron.

Storstilat brobygge

Också *Satansverserna* är en "visionär skildring", ett storstilat brobygge över den heliga flod som åtskiljer öst från väst, heligt från sekulärt, högt från lågt, saga från realitet.

Rushdie hävdar, ja. Ibland mest retfullt som då Gibril en dag får för sig att frossa på svinkött. Ibland provocerande som när han driver med profetens hustrur när han låter de prostituerade på en bordell i boken låna deras namn. Och ibland med socialt patos som när han utmanar den muslimska traditionen att kvinnorska svepas in i "purdah" eller tron på det heliga kriget och de dödas martyrskap.

Han hädar och ifrågasätter så som fantasin alltid måste göra bortom all entydig dogmatism. Ingenting är så heligt för Salman Rushdie att det inte kan ifrågasättas, varken islam, Indien eller Västerlandet. Och han gör om London först till en tropisk metropol, men temperaturen bara stiger och det blir alltmer helvetiskt.

Jag lägger ifrån mig boken och undrar om Mohammed i sin himmel kan vara lika förtretad som ayatollan i sin på andra sidan den himmelska Persiska viken över detta sällsamt komplexa och utmanande romankosmos.

Tilläggas kan att Thomas Preis gjort en ytterst njutbar och språkligt vital översättning.

Sören Sommelius

Foto: SÖREN SOMMELIUS

rens egen tillvaro under hennes långa perioder i Ladakh i en bok som för övrigt är mångskiftande innehållsrik och dessutom fylligt illustrerad med belysande fyrfärgsbilder.

"Modernisering" ersätter "buddhism"

Redan i slutet av 70-talet kunde Tomas Löfström konstatera att Ladakhs kultur hotades av den västerländska kulturens ångvältar. Nu ser Norberg-Hodge hur "modernisering" ersätter buddhism som världsbild.

Hennes bok är en stark plädering för en tredje utvecklingsväg, ett ekologiskt alternativ till vår västerländska resurs- och miljöförstörande civilisation, som bara tycks gå ut på att producera och konsumera i ett allt hetigare tempo:

Till synes är ändamålet med industrisamhället att snabbast möjligt förvandla naturresurser till avfall.

Därför är det vi västerlänningar som har mycket att lära av den traditionella kulturen i Ladakh, inte tvärtom, menar Norberg-Hodge. Hennes bok får desto större tyngd genom att hon inte bara i ord uttrycker sin hållning utan också i liv och handling arbetar för sina värderingar, för att skapa en "mot-utveckling", i Ladakh lika väl som hos oss i det krisdrabbade västerlandet.

Sören Sommelius

Helena Norberg-Hodge: *Ladakh den tredje vägen i Himalaya*. Hagabergs förlag, i svensk översättning av Bo Kärnekull

NOTISER FRÅN SYDASIEN

December 1989 – januari 1990.

Sammanställning: Peter Andersen, Thomas Bibin och Lars Eklund

AFGHANISTAN

Lok Jirga

Nodari Simonya, som siden 1980 har kritiseret U S S R.s invasion af Afghanistan fra sin position som Deputy Director of the Institute of World Economy and International Relations i Moskva udtaler i et interview til Lawrence Lifschultz:

"Alle og enhver i U S S R, regeringen inklusive, er klar over at PDPA ikke har mulighed for at være den samlende kraft i Afghanistan. Derfor er en overgangsregering baseret på en traditionel Lok Jirga, hvor forskellige interessegrupper selv stiller deres repræsentanter vejen frem. Her kan den landflygtige kong Zahir Shah udgøre et samlingspunkt.

Lok Jirga må også sikre PDPA's medlemmers interesser, ved at partiet kan stille medlemmer til den, ellers kan den aldrig fungere. N S pointerer, "Jeg siger ikke at Najibullah selv er nødvendig, men det parti og den regering han leder kan ikke udelukkes". Folk i Kabul kan ikke acceptere en afvikling af den struktur som nu beskytter dem. Shafir Rastgo (anonym talsmand for genindførsel af kongedømmet) har gjort det helt klart at disse mennesker, hvis de blot nedlagde våbnene og overgav sig ville blive dræbt. (Economic & Political Weekly 23-30/12)

Uforendret taktik

"Vores taktik i Afghanistan er uforendret" som det stadig gentages fra Washington, men ellers har alt andet i Afghanistan ændret sig i løbet af det sidste år.

Det bliver stadig mere klart at såvel den sovjet støttede Kabul regering og den US-Pakistan støttede guerilla, der arbejder fra baser i Pakistan, i mange henseender er spejlbilleder af fremmede magters ønske om tingenes tilstand. Ingen af dem repræsenterer ægte afghanske interesser. Ved at læse forhandlingspositionen fast omkring disse to grupperinger i stedet for at støtte anderledes bredspektrede traditionelle politiske udtryksformer (for eksempel tidligere konge Zahir Shah) har amerikanernes politik de facto tjent til at holde Najibullah ved magten i det

meste af et år. (Viewpoint 25/1).

Koran smugling

De afghanske oprørere stræber efter at sprede den islamiske revolution over grænsen fra Afghanistan til U S S R. I de sidste år har der fundet en lille, men støt rekruttering af soldater sted blandt sovjetiske muslimer, og i 1987 klagede KGB-chefen for Tadzjikistan over at "uofficielle" muslimske bønneledere ikke bare pustede til de religiøse følelser, men kaldte till jihad (hellig krig) mod det eksisterende system.

En uzbekisk mujahedin kommandant fortæller, "Mellem 1986 og 1988 sendte vi ca 1.000 religiøse bøger over grænsen, og i 1989 mere end 3.000. (Time 29/1)

BANGLADESH

Satsning på utbildning

President Ershad har inført obligatorisk skolgång i grundskolen från och med i år, dessutom helt kostnadsfri for flickor upp till klass 8 för att stödja flickors rätt till utbildning. Ershad deklarerade att för en snabb socioøkonomisk udvikling i landet krævs ett folk befriet från analfabetism, och målet är att nå dit till år 2.000. (Far Eastern 12/1)

Valobservatører

Regimen i Dhaka har för avsikt att bjuda in utländska observatører att övervaka de lokala val som ska hållas i mars. Valen gäller pladser till den lägsta nivån av valda församlingar i Bangladesh, sub-district councils, och sker på partilös grund. Tidigare lokalval som hållits har av oppositionen dömts ut som fuskval. Om de kommande valen genomförs utan fusk kan oppositionen tänka sig att delta i nästa parlamentsval som ska hållas någon gång under 1990 eller tidigt 1991. (FEER 28/12)

INDIEN

Ministerdotter kidnappad

Kashmiriska separatister kidnappade den 8 december Rubiya Sayeed, 21-årig dotter till Indiens nytiltrådte muslimske inrikesminister Mufti Mohammed Sayeed som kommer just från Kashmir. Flickan frigavs efter en vecka sedan regeringen gått med på att släppa fyra kashmiriska separatister ur fängelse. (FEER 21/12)

Kravaller i Kashmir

Separatister som vill frigöra Kashmir från Indien har helt tagit över kontrollen i delstaten Jammu & Kashmir, som förvandlats till

Indiens främsta oroshärd. Indiska säkerhetsstyrkor patrullerar i Kashmir men möter ett kompakt folkligt motstånd med ständiga kravaller. Den 20/1 avgick delstatens chefsminister Farooq Abdullah och direktstyret infördes - via den nye guvernören Jagmohan. Kashmir är Indiens enda delstat med muslimsk befolkningsmajoritet. Separatister har ända sedan 1947 kämpat för att få staten självständig eller att förenas med Pakistan (se SYDASIEN 2/87), men tidigare har stödet för dessa varit begränsat. Nu har situationen totalt förändrats. (India Today 15/1, 31/1, DN 21/1)

Växande medelklass

Den snabba framväxten av en medelklass i Indien har medfört en explosionsartad konsumtionsökning. Den nya medelklassen som uppgår till 75-150 miljoner människor, beroende på definition, har skapat marknad för varor som hittills betraktats som lyxprodukter. Försäljningen av TV, video, motorcyklar, kylskåp och tvättmaskiner har skjutit i höjden. 1982 tillverkades i Indien 70.000 färg-tv-apparater. Förra året tillverkades 1,3 miljoner! Samtidigt ökade tillverkningen av svartvita apparater från 600.000 till 4,4 miljoner. Kylskåpsförsäljningen tredubblades till 963.000 under 1989. Videotillverkningen inleddes så sent som för två år sedan och priset är avskräckande högt - 15.000 rupees. Trots det väntas försäljningen nå 40.000 apparater i år. (FEER 4/1)

TV:s trovärdighet åter

Efter att indisk TV, Doordarshan, under de två senaste åren förvandlats till ett språkrör för det styrande Kongresspartiet där varje steg av Rajiv Gandhi hyllats medan opposition och kritik tigits ihjäl

Indiens senaste krishärd Kashmir är sympatierna för Indien nu nära nollpunkten. I tidningsannonser låter människor meddela att de inte har något med indiska myndigheter eller med den förre chefsministern Farooq Abdullahs National Conference att göra.

i vad som allmänt kallades för "Rajivdarshan", har TV efter makt-skiftet återfått sin frihet att kritiskt granska samhället. Flera professionella yrkesmän som tidigare avpolleterats har återfått sina tjänster vid Doordarshan. (India Today 31/12)

Punjabkonferens

Premiärminister V P Singh har i sin ambition att återskapa fred i Punjab ansträngt sig att tillmötesgå sikhernas krav. Vid en konferens över alla partigränser i Ludhiana, som dock Congress(I) bojkottade och Akali Dal (Mann) - den nu dominerande grenen av Akali Dal - avstod från att delta i, lovade Singh snara åtgärder för att avskaffa undantagslagarna i Punjab, ställa de skyldiga för massmorden på sikher i Delhi 1984 till svars samt rehabilitera de sikher som deserterade ur armén i samband med stormningen av det Gyllene Templet 1984. Den förre guvernören S S Ray som i flera år stått för en hård linje och uteslutit annat än en militär seger mot militanterna har dessutom ersatts av Nirmal Mukarji. V P Singh har slutligen etablerat kontakt med Simranjit Singh Mann och denne har uttryckt förtroende för den nya centralregeringen i Delhi. Något som dock ännu inte stoppat våldsdåden som fortsätter som förr i Punjab. (India Today 31/1)

Tehridammen stoppas?

Miljökampen Sundarlal Bahuguna genomförde i januari en 11 dagar lång hungerstrejk vid bygget av den omdiskuterade Tehridammen i Madhya Pradesh. Dammen, Indiens största vattenkraftsprojekt, började byggas 1986 trots att den ligger i en jordbävningsson och trots alla miljöprotester. Men nu gav Bahugunas aktion snabb

effekt. Den nytillträdde miljöministern Maneka Gandhi påverkade finansministeriet att avbryta finansieringen av projektet och nu är det osäkert vad som kommer att hända med denna och många andra kritiserade jättedambyggen. (India Today 31/1)

Filmspelning stoppas

Dominique Lapierras bok "Glädjens stad" (recenserad i SYDASIEN 4/86) får inte filmas i Calcutta. Det beslutet har den nya indiska regeringen fattat som därmed återkallar ett tillstånd som den förra kongressregeringen gav en utländsk filmproducent trots protester från den västbengaliska delstatsregeringen och en opinion i Calcutta. Informationsminister P Upendra motiverade förbudet med att det är fel att ständigt framhäva Calcutta som sinnebild för Indiens elände och slum. "Om man vill skildra fattigdom och hunger i Indien står 50 procent av befolkningen till buds".

NEPAL

Försoning med Indien

Krisen mellan Nepal och Indien håller på att lösas upp. Nepals utrikesminister Shailendra Kumar Upadhyaya kom vid överläggningar i Delhi med sin indiske kollega Inder Kumar Gujral överens om att respektera varandras intressen och lösa de bilaterala problemen vänskapligt. Krisen uppstod i somras sedan Indien låtit stänga flertalet av gränspassagera som bestraffning för att Nepal beslutat köpa vapen från Kina. Försoningen är ett direkt resultat av maktskiftet i Delhi. Antalet öppna gränstationer ska åter ökas och Indien går med på de tullar och de inskränkningar i indiska medborgares rörlighet i landet som Nepal infört. (Statesman Weekly 20/1)

Gurkhaläger bort

Det brittiska gurkharekryteringslägret i Ghopa, Dharan, 32 mil söder om Kathmandu slog igen vid årsskiftet. Ett militärsjukhus överlämnades till nepalesiska regeringen för civilt bruk. Nu återstår endast ett läger i Pokhara. Stängningen beror på det minskade behovet av gurkhasoldater i brittisk tjänst när Hong Kong inte längre är brittisk koloni efter 1997. (FEER 21/12)

PAKISTAN

Strid om flodvatten

Ett indiskt dammbygge i Jhelumflodens källflöden vid Wular i Kashmir har skapat politisk strid i

Pakistan. Oppositionen, som kontrollerar provinsregeringen i Punjab anklagar Benazir Bhutto och det styrande PPP (*Pakistan People's Party*) för att sälja ut pakistanska intressen till Indien. Punjabs chefsminister Nawaz Sharif hävdar att Indiens dammbygge kommer att torrlägga 1,3 miljoner acres av nu bördig mark i Punjab, och han kräver att frågan hänskjutes till Internationella Domstolen i Haag.

Utnyttjandet av Indusdalens vatten reglerades i ett fördrag mellan Indien och Pakistan i slutet av 50-talet på Världsbankens initiativ. I fördraget gavs Indien exklusiv rätt att utnyttja floderna Beas, Sutlej och Ravi medan Pakistan gavs rätten till Chenab, Jhelum och Indus. Trots det inleddes Indien 1984 ett dammbygge i Jhelum. Arbetet har dock stått still sedan 1986, men då var redan 40 procent av arbetet klart. De förbättrade relationerna mellan länderna efter Benazir Bhuttos tillträde i Islamabad har fått oppositionen att misstänka att bygget snart kommer att återupptas. (FEER 21/12)

Militärt samarbete

En rad möten på toppnivå har de senaste månaderna ägt rum mellan pakistanska och kinesiska militärer gällande ett utvidgat militärt samarbete. Det spekuleras i att pakistanarna överväger att köpa en atomubåt från Kina, och be om kinesisk hjälp med att utveckla sitt nya stridsvagnsprogram, Tank 2000. Kinesiske marinchefen Zhang Lianzhong besökte Pakistan i december. Pakistanaerna är oroade över att Indien tros få ännu en sovjetisk atomubåt under 1990. (FEER 18/1)

Tågkatastrof

Minst 307 dödsoffer krävdes vid den värsta tågolyckan någonsin i Pakistan. Ett överfullt passagerartåg rände rakt in i ett stillastående godståg nära staden Sukkur i sydöstra Pakistan. Arresteringsorder utfärdades mot tre järnvägsanställda som misstänks för sabotage. Efter olyckan lät regeringschefen Benazir Bhutto inställa det årliga firandet av hennes framtidne fars, Zulfikar Ali Bhuttos, födelsedag. (AP 7/1)

Islamisering uden stötte

Det har været almindeligt at opfatte nu afdøde Zia ul-Haqs islamiske reformer i Pakistan som et forsøg på at lefle for et folkeligt pres især fra middelklassen, der som spydspids havde organisationen Djama'at-i Islami (fx. Hjärpe: Politisk Islam, 1983 s. 61). Det forhold at reformerne kun syntes

at blive gennemført på skromt eller halvhjertet så man som et resultat af opgavens umulighed overfor de faktiske forhold.

Valget af Benazir Bhutto og det faktum at hendes regering lader til at holde, tyder på at der aldrig har været et folkeligt ønske om islamisering. Zia ul-Haq har snarere leflet for Djama'at-i Islami, der er en eliter organisation. At reformerne heller ikke i Zia's tid blev bakket op kan så ses som et udtryk for hans kendskab til den folkelige holdning. (Morten Warmind, København).

Støtte for Kashmir

Generalsekretæren for *Pakistan Muslim League*, Iqbal Ahmed lovede 12. januar kashmirerne fuld støtte i deres kamp for frihed (fra Indien). (Viewpoint 25/1)

SRI LANKA

1989 svart år

12.000 mennesker föll under 1989 offer för det politiska våldet i Sri Lanka enligt de lankesiska säkerhetsstyrkorna. Den nationalistiska gerillan JVP anklagas för de flesta dåden. Men polisens och krigsmaktens svar på JVP har krävt massor av liv. Dessutom anses många av dödspatrullerna i landet stå regering och säkerhetsstyrkor nära.

Reträttdatum bestämt

Indien och Sri Lanka kom den 6 januari överens om datum för hemförandet av de ca 25.000 kvarvarande indiska soldaterna i Sri Lanka. Före den sista mars ska de vara iväg.

Indierna kom till Sri Lanka efter

det s k Fredsavtalet i juli 1987. Som mest uppgick de indiska soldaterna till över 100.000 man. Minst 1.100 har stupat i strider mot Tigergerillan, den starkaste av de tamilska separatiströrelserna.

Ny kritik mot Kotmale

Avkastningen från vattenkraftverket Kotmale är lägre än från andra kraftverk. Flera tekniska lösningar var alltför dyra eller helt enkelt onödiga! Den hårda kritiken mot det svensktfinansierade projektet kommer från en norsk konsultgrupp som utvärderat Kotmale.

Konsulterna (Tor Stavsholt och Erland Kleivan) kritiserar lösningen att klä de sex kilometer långa vattentunnlarna i betong. När man byggde dessa tog man alltför lite hänsyn till berg och tryckförhållanden, vilket ledde till läckage, ett och ett halvt års driftstopp och dyra reparationer efter starten 1985.

Konsulterna tycker dock att drift och underhåll av kraftverket fungerar bra. Totalt har 1,5 miljarder kronor av svenska biståndsmedel gått till Kotmaleprojektet.

SVERIGE

Bland Indiens bönder

heter en utställning om den indiska landsbygden som pågår på Sidas U-forum t o m den 8 mars. Den handlar bl a om de livegna i Champaran (norra Bihar), om de nya bondeledarna, om den blomstrande småbondeekonomin i Kerala. Utställare är Maria Söderberg, Anders Sundelin och Marie Korpe.

NICARAGUA-SOLIDARITET

Kursen är till för dig som vill bli engagerad i praktiskt solidaritetsarbete, via studier och praktik.

Under hösten 1990 studerar vi spanska, latinamerikahistoria och massmediakunskap.

Därefter två månaders projektstudier i Nicaragua.

När det börjar våras 1991 praktiserar vi på solidaritetsrörelsens hus i Stockholm.

I april är vi på Bona och försöker permanenta solidaritetsprojektet från Nicaragua.

Kursstart 21/8 1990, vi slutar den 17/5 1991.

Statliga studiemedel går att få för hela tiden.

Sista anmälningsdag 1 april 1990. Max 15 deltagare.

BONA

BONA FOLKHOÖRSKOLA • 191 90 MOTALA • TEL 0161 • 311 00

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

POSTTIDNING

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

Här skulle ditt namn stått om du hade
prenumererat. Ett år (= 4 nummer)
kostar 100:-. Institutioner och utland

En Bellman i Hindukush

Den afghanske stamhövdingen och poeten Khushhal Khan Khatak (1613-89) var på 1670-talet en av ledarna för pashunernas uppror mot mogulimperiet.

I sina dikter manade han till enad kamp, och i krönikans form skildrade han slagfältens strider, bakhållen i bergspassen, hjältebragderna och fångenskapen i Indien. Men hans poesi innehåller mycket mer.

Naturen, landskapet och trädgården framstår som en spegel för den gudomliga ordningen men också som grund för individens självkänsla och identitet.

Som en sorts Bellman i Hindukush smyckar Khushhal sina strofer med blommor och porträtterar sig själv njutande i trädens skugga av vin, musik och kvinnors kärlek.

Ofta ger han uttryck för stamsamhällets traditionella värderingar: djärvhet, vänskap, stolthet etc. På en gång romantiskt och realistiskt skriver han om hembygden och nationen, trädgårdens rosenbuskar och liljor, den älskades läppar och bröst, värdigheten och hedern, äran och oberoendet.

Khushhal är en stor afghansk nationalpoet. Att läsa hans dikter är att komma den afghanska kulturen en liten bit närmare.

Tomas Löfström

Fler tolkningar av Khushhals dikter återfinns i "Rosor, vin, en vän att älska", utgiven av Svenska Afghanistankommittén 1989. Kopparstick av Jakob Venedey visar mogulkejsaren Shah Jehan.

Afridis döttrar

Rosiga och sköna att skåda är Afridis döttrar,
flickorna från Adam Khel — så underbara de
är!

Stora blänkande ögon, skälvande ögonlock,
välvda ögonbryn.

Sockerläppar, kind som en blomma, pannan
klar som månen.

Stolt litet huvud, svarta lockar som doftar av
ambra.

Rosenknoppsmun med tänder i jämna rader.
Mjuk och rundad är kroppen, huden slät som ett
äggskal.

Starka höfter och lår, lätt är hälen som lyfts.
Djup är bröstens klyfta, midjan är som en getings.
Som bokstaven Alef, stolta och raka, är Afridis
döttrar.

Jag minns hur vi klättrade uppför trappan till
himlen,

över Matri-passet, Afridi-flickorna och jag.
Jag minns hur vi drack av vattnet i Bara och
Landai,
sötare än vin för tungan, sött som läpparna jag
smakat.
Så kom jag från Tirah till Khwarra med min
älskade.
Nu är de borta för alltid och mitt hjärta är fyllt
av sorg.

Snabb som en rovgirig hök drog jag fram över
berg och dal.

Vild var min jaktlek och rikt var bytet jag fann.
En hök lurar alltid på rov, det må vara sork eller
rådjur.

Men den gamle höken blir trött och faller för
dödlig pil.

Dock: trots att glöden är dold stiger röken mot
himlen.

Sådan, också sådan, Khushhal, är kärlekens
eld.

Från fångenskap i Hindukush

Om ni passerar Khairabad,
milda vindar, bär min hälsning

bort mot Landais silverströmmar
till Surai som är mitt hem.

Hälsa också Fader Indus
när ni far över hans vatten,
men bär min käraste hälsning
till Landai som jag älskar.

Ganges, Jumna - vad jag hatar
dessa floder här på slätten.
Hindustan har ingen svalka.
Ack, om blott jag vore hemma
och fick smaka Landais vatten.

En dag ska helvetets bojar brista!